

III.

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. GIMNAZYUM

W DĘBICY

ZA ROK SZKOLNY 1909|1910.

DĘBICA.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Drukiem Józefa Styrny w Tarnowie.

1910.

T r e ś ć.

- I. **Ważniejsze dokumenty** do historyi miasta **Dębicy** —
(**Documenta** res gestas oppidi **Dembica** illustrantia. Pars III.)
zebrał prof. Józef Wyrobek.
  - II. Sprawozdanie Dyrekcyi Zakładu.
-

Ważniejsze dokumenty

do historyi

MIASTA DĘBICY

CZĘŚĆ III.

(VII dokumentów)
(od r. 1582.—1691.)

ZEBRAŁ
PROFESOR JÓZEF WYROBEK.

„PRZESZŁOŚĆ — PRZYSZŁOŚCI!”

XXI.

R. P. 1582.

PRZYWILEJ I USTAWA

„Cechu kowalskiego, kołodziejskiego, ślusarskiego, stelmaskiego etc.“

Ustawę w tym Przywileju zatwierdził **król Stefan** r. 1582. dla Cechu takich rzemieślników w sąsiednim mieście królewskim **Pilźnie**. Ustawą tą rządził się również rzemieślnicy tacy w mieście szlacheckim **Dębicy**. Dla tego to **kopia** tego przywileju z oryginału tego Cechu wyjęta i dla pamięci wpisana została w „**księgę** dokumentów Parafii dębickiej“ — za księdza kanonika Dra **Wojciecha Olszowskiego**, proboszcza straszęckiego i dębickiego po r. 1705.

Stefan z Bożej łaski Król Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Samogickie, Liwońskie etc. etc.

Oznaymuiemy niniejszym pisaniem, komu należy, wszystkim y każdemu z osobna, iż pokazane Nam były Scripta alias Priuilegia na papierze pisane, Tytułem y Pieczęcią Burmistrzowską y innych Radziec Miasta naszego Pilzna obwarowane, zdrowe y żadney suspicyey niepodlegaiące, zamykaiące w sobie **Instytucyą Magistrów Cechu** kowalskiego, Szlusarzów, Mieczników, Kotlarzów, Nożowników, Złotników, Konwisarzów y innych, którzy ognia, węgla, młotka zażywaią do Rzemieśła swego w Mieście naszym Pilźnie, którzy pokornie do Nas suplikowali, abyśmy to pisanie Naszą królewską mocą y powagą utwierdzić y approbować chcieli, które

go tedy Pisania albo **Przywileju** wyrażenie słowo w słowo tak się mieć ma y napisane iest :

W Imię Pańskie Amen.

Ponieważ za czasem y tego różnością wszystkie ludzkie Okazy upadnącby y pamięć swoją stracićby mogły, gdyby przez konnotacją pisania y świadectwa nie były utrzymane y utwierdzone, zaczyn My Burmistrz Marcin Madey z swoim zupełnym Urzędem, to iest: Grzegorzem Obrobidłem, Adamem Siodlarzem, Jakubem Albinem, niniejszym wiadomo czyniemy pisaniem, do kogoby to należało, wszystkim, każdemu z osobna, terazniejszym y na potym będącym PP. Urzędnikom, — Jako przyszedszy do naszego Burmistrzowskiego zupełnego Zgromadzenia, ostrożnymi będąc, Panowie Magistrowie Rzemieśła Kowalskiego z innemi do swego Rzemieśła należącymi Magistrami, to iest: **Kowalskiego, Ślusarskiego, Mieczniczego, Kotlarskiego, Nożowniczego, Złotniczego, Konwisarskiego** — z innymi, którzy **ognia, węgla, młota** używają do Rzemieśła swego w Mieście Pilźnie, — do nas tedy pokornie y rzetelnie suplikowali, abyśmy **Braterstwu** alias **Cechowi** ich **Ustawę** albo **Ordynacją** Winy, Skargi, tudzież opisanie należyte onym ie podali, utwierdzili, ich Braterstwa przypuścili — według kopiey Przywileiu w Ratuszu Pilznińskim zostającego wyżej pomienionego Cechu y Braterstwa; którą Ustawę albo Ordynacją przez niniejsze pisanie dajemy y utwierdzamy, aby przez rebelią y uporczywość niektórych Magistrów Moc y powaga nie ginęła y nie niszczała. My zaś uważając rzecz godną y słuszności należącą, tudzież, że żadne Rzemieśło bez Ustawy y Ordynacyey byź nie może y częstokroć upada y niszczeie, Postanowienie y Artykuły Magistrów przerzeczonym y ich successorom, albo innym do ich Cechu należącym do gruntownego trzymania y zażywania naznaczamy, daie-

my, stwierdzamy, iakośmy już dali, pozwolili y utwierdzieli niniejszym pisaniem.

Naprzód tedy, kiedy Cechmistrz cechę albo znak iaki pośle do innych Magistrów, natychmiast ieden do drugiego według należytości pomieszkania, w Cechu zasiadania onę odsyłać ma y powinien. Któryby zaś za Cechą albo znakiem do Cechu nie przyszedł, tak długo, póki by nazad Cecha do Cechmistrza nie doszła, a słuszną nie wymówił by się przyczyną, za to powinien dać półtrzecia grosza winy; a gdyby to przez uporczywość swoją często czynił, tedy powinien dać groszy trzy winy nieodpuszczaney. (Które grosze tak się rozumieć mają: szeląg krakowski ma w sobie groszy dwa polskich, grosz tedy ma w sobie y znaczy groszy sześć; rachując per consequens łącno się domyślić).

2-dum. Żaden z przerzeczonych Magistrów do Cechu nie powinien przychodzić z Nożem albo iakim obrażającym Orężem, okrom laskowey laski dla podpierania Starych Magistrów, pod Winą półtrzecia grosza; iezeliby który w tym punkcie wystąpił, winą trzech groszy karany bydź ma.

3-tium. Kiedykolwiek się wszyscy Magistrowie do Cechu znidą, tedy te rzeczy, które starsi Magistrowie młodszym nakażą, trzymać wszyscy powinni, pod winą groszy półtrzecia; a iezeliby który przeciwko temu wystąpił y często wykroczał, taki powinien dać winy groszy trzy, (które teraz ważą groszy osimnaście, rachując szeląg po groszy dwa.)

4-tum. Kiedy Konwokacya albo Zgromadzenie w Cechu będzie, tedy żaden z Magistrów bez pozwolenia Cechmistrza mówić y siedzieć nie ma y nie powinien.

5-tum. Żaden z Braci nikomu nie powinien Sekretów Braterskich osobliwie postronnym ludziom wyiawiać, pod winą groszy czterech, (które znaczą groszy dwadzieścia y cztery.)

6-tum. Każdy z Magistrów do skrzynki albo puszeki Cechowej groszy cztery na każdy miesiąc to jest we cztery niedziele włożyć powinien; ale ten punkt odłożony na Święto Bożego Ciała—pół czwarta grosza, podczas Elekcyej nowego Cechmistrza półczwarta grosza, (uważając grosze wyżej specyfikowane.)

7-mum. Każdy z Magistrów przez cztery niedziele porządkiem powinni świece świecić w każdy dzień niedzielny y święty — tak podczas Jutrznii, iako y podczas Sunny przed Ewangelią. Jeżeliby który tego zaniedbał ilekroć, tyle kroć powinien dać pół grosza winy. Po wyjściu zaś niedziel czterech—drugi Magister subsequens powinien świecić y usługować według należyłości.

Octauum. Jeżeliby się kiedykolwiek trafił Pogrzeb z Cechu, tedy wszyscy Magistrowie z żonami powinni pójść z Pogrzebu do Domu tego, którego Pogrzeb odprawował się, pod winą połowice grosza, pod którą winą na pogrzebie wszyscy byź powinni y pogrześć według należyłości.

Nonum. Gdy zaś umrze Magister tego Cechu albo Magistrowa, dwa razy powinni pójść na offiarę; jeżeli zaś sługa albo czeladnik albo chłopiec Rzemieśta tego, tedy tylko raz — pod winą połowice grosza; potym, nie odchodząc od Mszy świętej,—z kąd był pogrzeb, do tegoż Domu wszyscy pójść powinni, ciesząc tego, czyli pogrzeb,—pod winą połowice grosza.

Decimum. Gdyby który z Magistrów odmówił czeladnika inszemu Magistrowi, a byłby świadectwem pokonany przez tego, któremu odmówił czeladnika, — natychmiast powinien oddać Cechowi fertonem, to jest wiordonek, w którym jest złotych pięć, groszy pół ósma winy; jeżeliby zaś niewinnie obwinionym był, tedy ten, który go obwiniał, sam tę popada winę y płacić ją powinien nieodpuszczoną.

Undecimum. Czeladnik albo Towarzysz tegóż Rzemieśla, gdyby swą wolą od Magistra odszedł, tedy go żaden z Magistrów bez pozwolenia jego Magistra przyjmować nie powinien, czy by był wolnym, czyli nie — pod winą czterech groszy.

Duodecimum. Którybykolwiek z Magistrów przyjął chłopca do Rzemieśla, taki powinien się opowiedzieć pierwey Cechmistrzowi y tegóż chłopca na próbie mieć przez niedziel dwie; jeżeliby go zaś dłużej nad niedziel dwie bez wiedzenia Cechmistrzowskiego trzymał, taki popadać ma winę czterech groszy. Gdyby zaś tego chłopca na naukę przyjąć miał, zaraz powinien położyć Braci groszy sześć y dwa funty wosku.

Decimum tertium. Jeżeliby ktokolwiek z przychodniów przyszedł do miasta y chciałby swoje robić Rzemieśło, powinien naprzód mieyskie przyjąć y Cechowi alias Braci ma wystawić Achtel piwa, grzywnę iedną położyć, trzy funty wosku y list, alias metrykę pokazać y przynieść powinien.

Quatuor decimum. Gdy wszyscy Magistrowie według zwyczaju pić będą Piwo Braterskie, żaden do teyże Gospody, gdzie to piwo pić mają, nie powinien z Nożem albo innym obrażającym Orężem przychodzić, pod winą połowice grosza.

Quindecimum. Żaden Brat Brata, Magister Magistra nie powinien obmawiać, słowy nieuczciwemi lżyć, pod winą groszy trzech; jeżeliby zaś który przez uporczywość to uczynił y ważył się tego, taki beczkę piwa według uznania y zasług starszych Braci y według sprawiedliwości winowany bydź ma. I gdy im Cechmistrz milczeć każe a nie usłuchali by go, albo który nie usłuchał, zaraz obadwa albo winnieyszy tylko groszy trzy za winę dać ma. Gdyby zaś Cechmistrz Braci swarzącym się rękoynią postawić kazał, a oni by nie chcieli, albo który z nich nie chciał, na tych miast, ilekroćby to uczy-

nili, karani bydź powinni trzema groszami. Gdy zaś Piwo Braterskie piją, młodszy z Magistrów dwóch to piwo toczyć y szynkować powinni y bez wiadomości Cechmistrza żadnemu pić nie powinni dać pod winą sześciu groszy.

Decimum sextum. Gdyby na iakiey Gospodzie przy kartach Magistrowie tego Cechu między sobą powadziliby się y słowy nieuczciwemi ieden drugiego nakarmiłby, tedy, któryby był y znalazł się tego winnym, a świadectwem był pokonany, powinien winy Braci wystawić Achtel Piwa.

Decimum septimum. Prowizorowie, kościelni, którzyby na ten czas byli, co im przykaże Cechmistrz według usługi kościelney, to czynić powinni; jeżeliby zaś jaką szkodę uczynili w usłudze swoiey, to wszystko opowiedzieć powinni Cechmistrzowi—pod winą czterech groszy—tyle razy, ile się to trafi.

Decimum octavum. Pomienionego Rzemieśła najpierwsi Bracia powinni bydź Kowale, Ślusarze, Kotlarze, Miecznicy, Nożownicy, Złotnicy, Konwisarze, albo którzy kolwiek ognia, węgla, młota do Rzemieśła swego używają. Żaden z postronnych nie powinien przynosić roboty na przedanie z innego Miasta na Magistrów tutecznych okrom Jarmarku; jeżeliby zaś kto przyniósł, taki ma popaść winę stracenia wszystkiego towaru. Kowale albowiem powinni Rzemieśło alias swój towar przedawać, aby w tym Bracia szkody nie mieli. Panowie zaś Radni powinni im w tym dopomagać tymże Braci. Y żaden z Magistrów innego Rzemieśła robić nie powinien, oprócz tego, którego się wyuczył; w czym, jeżeliby był obwinionym y świadkami pokonany, taki za winę ma dać Achtel Piwa.

Decimum nonum. Jeżeliby który z Magistrów Dom od kogo arendował, a drugi go w tym Domie chciałby podeyść a w tym pokonany byłby świadectwem,

taki winy ma dać groszy dwanaście neodpuszczanych, oprócz tego, jeżeliby go wypytał, czy będzie w nim mieszkał albo nie. Także, którykolwiek z Magistrów nie ożeniłby się w roku po Misteriey, za winę ma dać Achtel Piwa co rok.

Vigesimum. Żaden z Magistrów nożów robić nie powinien oprócz nożowników, pod winą Achtela Piwa. Do tego żaden nie powinien robić Rzemieśła y nie wazyć się z Magistrów poko Misteriey nie przyimie.

Vigesimum primum. Powinien każdy Magister Rzemieśło swoje według Ustawy prawdziwie, porządnie, bez żadnego fałszu robić, czego Starsi Magistrowie tegoż Rzemiosła będący mają pilnie doglądać.

Vigesimum 2-dum. Ktokolwiek z Towarzyszów albo Czeladzi odprawiłby się od swego Magistra, powinien mu Magister bez wszelakiego uskarżenia się zapłacić. Jeżeliby zaś nie zapłacił, tedy tenże Czeladnik albo Towarzysz nie ma się gdzie indziey uskarżać o zapłatę, tylko przed Cechmistrzem. Cechmistrz zaś powinien rozkazać zapłacić przed zachodem słońca. Który by zaś według rozkazu cechmistrzowskiego nie zapłacił, taki popada winy groszy sześć y już Bracia więcej nie powinni sądzić, tylko Urząd Radziecki.

Vigesimum 3-tium. Żaden z Magistrów nie ma się nigdzie skarżyć na Brata swego Rzemieśła w sprawach do Cechu należących, aż pierwey uskarży się przed Cechmistrzem y Bracią w Cechu — pod winą groszy sześciu.

Vigesimum 4-tum. Którybykolwiek z ludzi szedł z robotą do którego Magistra, tedy go żaden nie powinien odmawiać, ani wołać do siebie, ale niech idzie do którego mu się podoba — pod winą groszy sześciu. Gdyby zaś co przypadło na targu któremu kupować z Magistrów, tedy go drugi nie powinien podkupować, psując mu targ, — pod winą sześciu groszy neodpuszczoną.

Vigesimum 5-tum. Żaden z Magistrów nie powinien się ważyć kupować węgla za Miastem albo na ulicy poko w sam Rynek nie przywiozą—pod winą gro: trzech. Gdyby zaś skąpo było węgla, tedy wszyscy Magistrowie za równo się powinni podzielić temi, ile ich będzie dla tego, żeby Braterstwo y Miłość wzajemna między Bracią pomnażała się. Jeżeliby zaś który z Magistrów węgle zamówione, albo stargowane drugiemu zakupił, albo w Domu, albo na Wsi, — na tych miast, jeżeliby się to na którego pokazało, taki winy popada groszy sześć.

Vigesimum sextum. Żaden z Mieszczan, to iest: kramarze, kupcy,— żelaza na targ albo jarmark przywiezionego nie ma się ważyć kupować, aż pierwey na swoją potrzebę przerzeczeni Magistrowie dosyć nakupią, którzy nayıpierwi powinni bydź do kupienia, albo żeby się pierwey ci, co przywiozą żelaza, opowiedzieli Cechmistrzom y inszey Braci, jeżeliby sami kupić nie chcieli, z czego powinni, przedawszy żelaza, świadectwem utwierdzić — dopiero insi mają kupować oprócz tych, którzy by na swoją potrzebę prywatną chcieli kupić w tym mają bydź przespieczni od innych.

Vigesimum 7-mum. Jeżeliby który z Towarzyszów zostawał przy Magistrze po uczynionym porachowaniu, a potem chciałby pójść od niego, taki powinien na dwie niedziele prosić o to, Magister zaś powinien mu się starać o zapłatę; gdyby się zaś nie starał o zapłatę, którą ma dać Czeladnikowi, taki popada winę według uznania Braterskiego.

Vigesimum 8-vum. Jeżeliby który z Czeladzi w poniedziałek u Magistra swego nie chciał robić, taki ma bydź dany do więzienia y ma w więzieniu siedzieć do dnia niedzielnego. Osobliwie, którzy są swawolnymi, tak powinni bydź karani.

Vigesimum 9-num. Gdyby który Szlachcic, albo Młynarz, albo Sołtys do którego Magistra w Braterstwie

będącego z robotą przyszedł, a inszemu Magistrowi siła by był winien za robotę, a taki Szlachcic albo Młynarz chroniąc się, aby nie zapłacił swemu kredytorowi Magistrowi, do inszego Magistra z robotą oddalił by się, — tedy żaden z Magistrów tego Braterstwa takiego Szlachcica albo Młynarza roboty przyjąć nie ma y nie powinien, ale ostrożnie, tego nie wyiawiając postanowienia y artykułu, ma się go chronić, aż zadosyć uczyni tam temu Magistrowi, któremu winien za robotę— pod winą sześciu grzywien.

Trigesimum. Przewziska albo Przemianki, aby były w swoim postanowieniu y należytości, które będą dane w mieście Pilźnie od sławetnych Magistrów Pilźnieńskich; którzy przerzeczeni Magistrowie opowiedzą Towarzyszom, którzy będą chcieć przyjąć uczciwym sposobem osobliwie Towarzysze Rzemieśła Kowalskiego, Ślusarskiego, Mieczniczego, — y innym, którzy do tego Braterstwa przyięci y przyłączeni są, aby byli w poważeniu u Magistrów postronnych Miast, w Królestwie Polskim zostających, zarówno między Towarzystwem do ich Rzemieśła należącym.

Trigesimum 1-mum. Żaden z Magistrów do Cechu albo na Offiarę Mszy Świętej, która się w każdy kwartał odprawuie, albo na Pogrzeb w nieporządnym odzieniu nie ma przyść albo niepolitycznie, co się wielom trafia, ale się pięknie, gdy mają co, ubrać powinni—pod winą półtrzecia grosza.

Tych wszystkich punktów albo Artykułów My wyżej mianowani **Raycy y Burmistrze** pozwalamy y darujemy na Instancyą Sławetnych Panów Magistrów **Rzemieśła Szklarskiego, Siodlarskiego, Kołodziejskiego, Stalmaskiego, Kowalskiego, Bednarskiego, Powroźnickiego, Gancarskiego y innych, którzy sie-**

kieią koło Rzemieństwa robią swego, to jest **Nieccarze** y lipowe **łuby** do przedania noszą, ci **wszyscy** należą do przerzeczonego **Cechu**, schodzić się y temi **Prawami** y **Przywilejami** cieszyć się mają.

Które tedy wszystkie wyżej wspomnione Punkta y Artykuły My **Burmistrz** y **Raycy** wyżej wspomnieni iako godne y sprawiedliwe y Braterstwu rzezonemu pożyteczne utwierdzamy, approbujemy, gruntownymi czynieniami wiecznemi czasy tak jednak, aby Prawu Pospolitemu żadnym uszczerbkiem nie były.

Dla większey wagi, wiary y pewności Pieczęć naszą przycisnęliśmy.

Dane y uczynione w Ratuszu Pilznińskim.

A przeto My **Stefan Król** wyżej wspomniony, takową prośbę y Suplikę uważywszy, List ten albo raczey Przywilej we wszelakich Punktach, klauzulach, Artykułach y kondycjach powagą y mocą Naszą królewską approbować y utwierdzić unyśliłiśmy; iako approbujemy y utwierdzamy ninieyszym pisaniem stanowiąc, aby wszelką moc y wagę, iako podług Prawa należy, tak Przywilej miał. Dla większey wagi y świadectwa ninieyszey Skrypt Ręką Naszą podpisany y Pieczęcią Królestwa Naszego zawieszoną utwierdzić rokazaliśmy.

Datum w **Warszawie** na **Seymie** Generalnym przy całym Zgromadzeniu Królestwa w Poniedziałek bliiski przed Świętem Marcina świętego Biskupa, Roku Pańskiego Tysiącznego Pięćsetnego Ośmdziesiątego Wtórego, Panowania Naszego Roku Siódmego.

Stephanus Rex

(Locus Sigilli.)

Kopia ta powyższego cennego **przywileju** znajduje się w »Księdze dokumentów parafii dębickiej« (L. E. D.) od fol. 97. do 102., wpisana tam na początku XVIII. w., po r. 1705.

Oryginalny przywilej tego Cechu kowalskiego i t. d. był niegdyś w Pilźnie w tymże Cechu lub w Magistracie. Niewiadomo, czy i gdzie jest obecnie.

W Księdze odpisów dokumentów m. Pilzna (od r. 1354—1766) z r. 1759., którą W. P. Marceł **Szczeklik**, obecny burmistrz Pilzna, łaskawie »Wydawcy Dokumentów m. Dębicy« pożyczyl znajduje się akt z **Lustracyi** Starostwa Pilźnieńskiego z r. 1629. — za starosty (od r. 1616.) Wojciecha **Boboli** — a w tym akcie między innymi i ta wiadomość, że w Pilźnie wówczas było pięć Cechów.

Te okazały lustratorom swoje przywileje — mianowicie:

2. Cech szewski — przywilej z r. 1534.,

1. Cech piekarski z r. 1553.,

3. **Cech kowalski i ślusarski** »Contubernium Fabrorum ferrariorum« — przywilej, zatwierdzony przez króla **Stefana** w Warszawie r. 1582. — powyżej wydany.

4. Cech tkacki—okazał przywilej z r. 1617.

5. Cech rzeźnicki — z r. 1591.

Jeżeli oryginał przywileju z r. 1582. zaginął,—to jego kopia polska, przytoczona tu w całej osnowie, zachowała się w Dębicy jako **pamiętka** po dawnym **pilźnieńskim i dębickim cechu** kowalskim, ślusarskim.....:

W kopii tej z początku XVIII. w. mają wyrazy ze zgłoskami: **am, em, om, an, en, on** — odmienną, niż dziś pisownię np. sąm = sam, pisaniem = pisaniem, ludziām = ludziom, Stefan = Stefan, powinien = powinien, żanami = żonami, approbuiemy = approbujemy, czyniemy = czynimy. — Pisano tak, jak wymawiano. **y** = i lub j; **i** zastępuje często: **j**; „**nie**“ od czasowników nie oddzielano, n. p. niepowinien. Braki niemałe **interpunkcyi** w tej kopii—tu uzupełniono...

Miejsca **w nawiasie** na str. 5. i 6. są dodane 100 lat później dla obliczenia pieniędzy dawnych na nowsze.

Znaczenie wyrazów:

Achtel piwa (z niemiec:) — ósma część beczki piwa; z achtelek powstał: antałek.

Konwisarze—z niemiec: Zinn-giesser, cyniarze, wyrabiający rzeczy z cyny;

Magister (łac.) nauczyciel; — stąd włos: maestro, niem: **Meister**, pol: majster, mistrz;

Misterya, majsterya, majsterstwo, — po niem: Meister-

schaft; — przyjąć misteryą = wstąpić do cechu jako majster pod warunkami przepisanyymi;

Miejskie przyjąć — być przyjętym między obywatelstwo miejskie.

Przemianek—przezwisko, miano przydane.

Ferton, ferdon — z łaciń. śrw. ferto, fertonis, — wiardunk, wierdunek, wiordonek, wiertek — z niem: der ferdung, vierdung (veer=vier cztery), ang: farthing — oznaczają: czwartą część grzywny czyli (od r. 1676.) groszy srebrnych 18.

Nazwy: „**cecha**, **cechy**, **cech**,“ pochodzą z niemieckiego: »Zeichen« — znak. Dawniej, jak dziś, miały rzemiosła — owe znaki „**cechy**“, wywieszane przed mieszkaniami rzemieślników.

Podług tych **cech** zwano i zowią w Polsce stowarzyszenia czyli bractwa rękodzielników „**cechami**“.

Cechy istniały już w II. w. po Chr. w Rzymie. W średnich wiekach zaś krzewiły się na Południu i Zachodzie Europy—dla pozyskania sobie praw, przywilejów i dla obrony.

W Polsce powstały cechy dopiero w XIII. w., kiedy księżta dzielnicowi za przykładem ks. Henryka Brodatego dla podniesienia swych dochodów sprowadzali z Niemiec rzemieślników, — zwłaszcza po strasznych spustoszeniach i znacznem wyludnieniu Polski przez napady Tatarów.

Osiadli w Polsce kupcy i rzemieślnicy niemieccy — przynieśli z Zachodu swe zwyczaje i praktyki—i utworzyli pierwsze **cechy** czyli bractwa z ustawami ich—już w XIII. w.

W XIV. w. były cechy w Polsce, zwłaszcza w miastach z prawem magdeburskiem dość silne, rozwijały się z pożytkiem dla społeczeństwa.

Obudziła się jednak niechęć przeciw cechom, gdy ich starszyzna pozwalała sobie monopolem wyzyskiwać możnych i swą liczną czeladź. Więc król Władysław Jagiełło zakazał (1423 r.) na żądanie panów cechy — a król Olbracht potwierdził ten zakaz. Ale cechy siłą obyczaju tradycyjnego istniały dalej bez przerwy, a w XVI. w. rozwinęły się w Polsce nadzwyczajnie, — gdy król Zygmunt I. i Zygmunt August pozwolili cechom istnieć prawnie. Wojewodowie odtąd powinni byli na wyroby rzemieślnicze ustanawiać ceny sprawiedliwe.

Cechy rządziły się swymi statutami czyli przywilejami, — uchwalanymi przez Magistraty, zatwierdzanymi nieraz przez

królów aż do w. XVIII. dla cechów miast królewskich — a przez dziedziców dla cechów miast duchownych i szlacheckich.

Do miast szlacheckich należało miasto Dębica. To też **trzy** znane dawne przywileje dębickie cechów: szewskiego, rzeźniczego i tkackiego były przez dziedziców tego miasta zatwierdzone.

Ale ów **Przywilej**, zatwierdzony przez króla **Stefana** 1582. r. dla pilznińskiego Cechu kowali, ślusarzy i in., którym się tacy rzemieślnicy w Dębicy zarządzili, — nie potrzebował potwierdzenia przez dziedziców.

Ustroje dawnych cechów, ich prawa, obowiązki, zwyczaje poznajemy z osnowy ich przywilejów — dlatego cennych.

Po I. podziale Polski — wydał Rząd austriacki r. 1774. „**Uniwersał** dla wszystkich w Królestwach Galicyi i Lodome-ryi, w księstwach Oświęcimskim i Zatorskiem znajdujących się Cechów — nowy generalny cechowy porządek przepisujący za prawo, ku ścisłemu onego zachowaniu».

Ten **Uniwersał**, obejmujący 53 artykułów, obowiązywał cechy w Galicyi aż do wydania **Ustawy przemysłowej** dnia 15. marca 1883., na mocy której powstały **Stowarzyszenia rękodziel-ników**, do których należą rzemieślnicy, mający karty prze-mysłowe lub koncesye. Takie Stowarzyszenie rękodzielników, istnieje w Dębicy od r. 1885., a powstało z dawnych cechów dębickich. Te cechy jednak istnieją nadal jako **Bractwa kościel-ne**, mianowicie:

1. **Cech wielki** — czyli **Bractwo ś. Trójcy**, do którego należą: kowale, ślusarze, bednarze, stolarze, krawcy, stelmachy, masarze, rzeźnicy, kominiarze, malarze;

2. **Cech szewski** czyli **Bractwo Najśw. Maryi Panny Czę- stochowskiej**, do którego należą przeważnie szewcy a także i inni;

3. **Cech tkacki** — czyli **Bractwo św. Anny**, w którym dla braku tkaczy — są inni rzemieślnicy i rolnicy.

O pieniądzech w Polsce — pouczają nas w **Encyklopedyi Staropolskiej** Zygmunta Glogera artykuły p. t. **grzywna, grosz, pieniądze**. . . .

XXII. R. P. 1622.

Król **Zygmunt III.** nadał r. 1622. w Warszawie miastu Dębicy przywilej na dwa jarmarki co rok: na Gromnice i ś. Michał, oraz na dwa dni targowe co tydzień: w środę i sobotę.

Extractus privilegii.

A. 1622.

A. 1622. die 22. Septembris Varsaviae privilegium **Sigismundi** Regis super **duo** annalia fora: unum pro festo Purificationis B. **Mariae** Virginis, secundum pro festo Sancti **Michaelis** Archangeli, nec non septemanna qualibet feria tertia et die Sabbathi — quotannis celebranda — collatum.

Powyższy »extractus privilegii« czyli treść przywileju, napisany w r. 1794., znajduje się w Archiwum Magistratu dębickiego (M. D.).

Oryginał tego przywileju wraz z wielu innymi przywilejami dębickimi znajdował się w 2. połowie XVIII. w. pewnie w ręku ówczesnego dominium dębickiego za X. X. Radziwiłłów. Żądała Dębica ich wydania od r. 1794. do r. 1818. »Dominium« zwlekało z należytem załatwieniem, o czym świadczy urzędowe niemieckie pismo do Dominium tego — z Tarnowa 18. marca 1818. w M. D.

Może obecni **P. T. hr. Raczyńscy**, spadkobiercy po X. X. **Radziwiłłach**, pozwoląc raczą korzystać w swoim **Archiwum** zawadzkim lub rogalińskim z tych przywilejów dębickich i innych dokumentów — tak w interesie nauki, jak dla dobra miasta Dębicy, którą dla braku oryginalnych jej dokumentów i przywilejów — zaliczono urzędownie „**Wys. rozporządzeniem r. 1785.**“ wbrew słuszności a dotąd ze szkodą do rzędu »miasteczek!«

XXIII.

R. P. 1650.

Biskup - sufragan krakowski Albert z Lipnika **Lipnicki** poświęcił d. 4. sierpnia r. 1650. kościół parafialny w Dębicy a w nim trzy ołtarze: główny ś. **Małgorzaty** i ś. **Jadwigi**, dwa boczne: Narodzenia **N. Maryi P.** i ś. **Anny** — oraz nadał odpusty.

Anno Domini MDCL. die IV. Mensis Augusti Albertus de Lipnik **Lipnicki**, Dei Gratia Episcopus Laodicensis, Suffraganeus Vicarius in Spiritualibus et Officialis Generalis Cracouiensis, Consecraui hanc Ecclesiam et Altare Maius ad Honorem Dei et memoriam Sanctae Margarithae Virginis et Martyris et Sanctae Hedwigis Viduae, Item aliud Altare in Titulum Natiuitatis Beatae Mariae Virginis, quod est ad cornu Euangelii Maioris Altaris, modo vero ob uetustatem lapidis destructi Diui Josephi exstructum de ligno; Tertium Altare in Titulum Sanctae Annae, Inclusis in iisdem Reliquiis Sanctorum Remigii, Theodosii et Luciae Virginis. Omnibus Christi fidelibus utriusque Sexus, qui hanc Ecclesiam et Altaria visitauerint, ibique ad Deum preces fuderint, hodie unum Annum, Anniuersaria vero die Consecrationis quadraginta dies de vera Indulgentia fieri in forma solita concessi. Anniuersariam Consecrationis diem proximam Dominicam post Festum Sancti Bartholomaei Apostoli assignaui. In quorum fidem praesentes manu propria subscripsi.

(Locus Sigilli).

Albertus Lipnicki
Episcopus Laodicensis,
Suffraganeus et Officialis
Generalis Cracouiensis.

Akt ten, świadczący o wielkiej uroczystości w parafii dębickiej poświęcenia kościoła parafialnego nowego, wymurowanego około r. 1600., — wydany tu z kopii L. E. D. z początku XVIII. w., fol. 3. str. 2.

Oryginał tego dokumentu — nieznan.

Przed kopią dokumentu jest taki wstęp w L. E. D.:

»**Dedicatio** huius Ecclesiae Dębicensis prima Dominica post Festum Sancti Bartholomaei Apostoli, ut ex connotatione infra uideatur«.

»Propter memoriam huius Ecclesiae Parochialis Dębicensis ne per incuriam ministrorum deperiat — **Tabella** copiatim transsumpta **Dedicationis**; eandem inserere Libro praesenti Jurium mandavi sub tenore huius modi, qui sequitur«.

W kopii tej jest błąd co do roku, tu poprawiony: — nie **MDL** (1550), lecz **MDCL** (1650), bo około tego czasu był biskup **Lipnicki** sufraganiem krakowskim.

XXIV.

R. P. 1660.

PRZYWILEJ i USTAWA
dębickiego Cechu szewców.

Wszem wobec y komu wiedzieć należy, każdemu z osobna do wiadomości podajemy, iż przyszedłszy do nas sławetny Marcin Stoiak, Wojciech Boczkaiowicz, Matyasz Stayko, Stanisław Boczkaiowicz — mieszczanie dembiczcy, a Poddani nasi, Cechu szewskiego Starsi, po nieszczęśliwym pożarze ubogiego Miasteczka Dębice odniosłszy wielką klęskę przez Ogień w pracach swoich, oraz Praw y Przywilejów Cechu swego zdawna uprzywiligowanego, postradali.

Którzy jednak, aby Rząd dobry y Posłuszeństwo w Cechu swoim Szewskim między sobą zachowali, wiedząc, iż bez tego żadna Sessya albo Zgromadzenie nie może bydź trwałe, Pokazali nam y podali Artykuły y uchwały Praw swoich Cechowych, prosząc o potwierdzenie onych, które tak w sobie brzmiały y opisane były:

Wiedząc, iż ludzka pamięć omylna y słaba, y aby sprawy za czasem przez krótkość wieku nie były zapomniane, więc mając przez nieszczęśliwy Pożar miasteczka zniesione y utracone: Prawa, Ustawy y Przywileje Cechowe, jednak, żeby się przez nas Chwała Boża przystoynie odprawowała, **P. Bóg** był za grzechy zmarłych Fundatorów y Przodków Cechu naszego godnie błagany,

Kara, Sprawiedliwość y Posłuszeństwo się mnożyło, Miłość y zgoda między Bracią kwitnęła na Wieczną Pamiętkę, My tedy Bracia: Marcin Stoiak, Woyciech Boczkaiowicz, Matyasz Staiko, Stanisław Boczkaiowicz jako Starsi i z inszą Bracią Cechu Naszego a za osobliwszym pozwoleniem y utwierdzeniem Ichmościów Wielmożnych Panów Dziedzicznych a Dobrodziejów Naszych, także Panów Radziec natenczas będących, według inszych Miast y Przywileiów Cechu naszego Szewskiego jednostainemi głosy postanowiliśmy między sobą **Prawa y Uchwały**, które chcemy, aby były zawsze a nieskazitelnie obserwowane y zachowane.

1-mo. A nayprzód: któryby Mistrz chciał przyjąć Cech, powinien go będzie ze wszystkim naydaley do ćwierci Roku odprawić. A powinien dać wstępnego groszy 12, Piwa Achtel, wosku funtów 4, gorzałki garcy 2, Pieniędzy złotych cztery, kolacyą, Pieczeni para po groszy 18, które nie mogą bydź kupione bez Braci. Chleba za groszy 6, Sera dwoje. Item tenże Mistrz powinien do ćwierci Roku przynieść list od urodzenia swego y wyzwolenie y Bracią go pokazać.

2-do. Gdy Cechmistrz cechę obeśle, powinien każdy przyść za Cechą; a jeżeliby którego Mistrza Cecha w Domu nie zastała, powinien Czeladnik albo Żona opowiedzieć Mistrza swego. Jeżeliby zaś go Cecha zastała a nie przyszedłby za nią, tedy taki ma bydź karany za nieposłuszeństwo funtem wosku.

3-tio. Któryby Mistrz Listu nieprzyniósł od urodzaju y wyzwolenia, taki powinien dać Piwa Półachtele, Gorzałki garniec, funt wosku y tak Rok po Roku powinien odbywać, póki Listu nie wyprawi sobie.

4-to. Mistrz każdy jeżeliby nie przyszedł za Cechą, taki każdy powinien winy grosz położyć.

5-to. Mistrz młodszy powinien przestrzegać świec, zapalać ie u swego naznaczonego Ołtarza w Niedziele

y Święta zapowiedne uroczyste, jako to na Jutrzniach, Mszach świętych, Nieszporach; a ilekroć by ich omieszkał zapalać y zagaszać według powinności, tyle kroć będzie groszem karany a tak długo ma być młodszym, aż się po nim inszy trafi.

6-to. Na żałobną Mszą któryby omieszkał albo nie był na niej, to jest na teyże Mszy świętey, taki funtem wosku ma bydź karany.

7-mo. Na każde Suchedni Mistrz każdy powinien położyć do skrzynki grosz jeden.

8-vo. Któryby Brat albo Żona albo Dziecię, albo Czeladnik z Domu Braterskiego umarł—a byłaby Cecha albo Krzyż obesłany, ten powinien jak nayprędzey do Cechu przyść y Ciało umarłego zaprowadzić—pod winą funta wosku.

9-mo. Cechmistrz także i pod-Cechmistrzy nie ma bydź obierany tylko przy skrzynce y przy Braci starszych jako y młodszych.

10-mo. Któryby mistrz przyjął Cech alias Misteria tak w mieście, jako y ze wsi—a nie oddawałby powinności wszelakich do Skrzynki, a wyszedłby Rok y sześć Niedziel, ten Mistrz odpada od Cechu, ażby wszystko to oddał, co zamieszkał.

11-mo. Pan Cechmistrz nic sprawować ani pozwalać nie powinien bez woli Braci Starszych jako y Młodszych.

12-mo. Młodszy Mistrz powinien Piwa Braterskiego y Chłopcowskiego jako nayuczciwiey przestrzegać y szynkować według woli y ucziwości Panów Mistrzów starszych.

13-mo. Przy tymże Piwie w Sessyi Panów Mistrzów, któryby jeden drugiego słowem nieuczciwem naruszył, ten powinien tego Piwa dodać tyle, ileby go Panowie Mistrzowie z Beczki upili.

14-to. Któryby się tego Rzemieśła chciał uczyć, ma byđź Oyca dobrego y Łoża poczciwego a powinien się go Rok uczyć, y tenże powinien dać do Cechu wstęp nego groszy dwanaście zaraz, przy przyięciu — Piwa Półachtele, wosku funtów dwa, Gorzałki półgarca, zaś przy wyzwoleniu drugie pół garca gorzałki — a to powinien być odprawić, jako będzie wola Pana Cechmistrza współ y z Bracią Jego.

15-to. Mistrza tego chłopiec, któryby się chciał uczyć tego Rzemieśła, nie powinien go indziej jednać, tylko w Domu Cechmistrzowskim albo Mistrza tego, u którego ma byđź Chłopiec. A co z strony synów Mistrzowskich, któryby się tego Rzemieśła chciał uczyć, ten powinien dać do Cechu groszy dwanaście wstęp nego, Gorzałki pół garca — a przy wyzwoleniu gorzałki kwartę, to jest połowę od obcych.

16-to. Któryby syn Mistrzosi chciał Cech przyjąć, alias misteryę, ten powinien odbywać jako y insi obcy.

17-mo. Żaden Mistrz Towaru naszego nie powinien wywieszać przed dom w dni Święta, pod winą funta wosku.

18-mo. Żaden Mistrz jeden drugiego nie ma posiadać przy skrzynce w miejscu — pod winą w Cechu uchwaloną.

19-mo. Mistrz jeden drugiego nie powinien w Towarze pod winą w Cechu uchwaloną, do tego, któryby Brat trzymał z Rzeźnikiem strony Towaru swego, żaden go w nim podkupywać nie powinien, excypuiąc to, że nie powinien dwóch Rzeźników mieć.

20-mo. Żaden Mistrz bez woli Cechmistrzowskiej y Braci wszystkich nie ma odchodzić od skrzynki pod winą przez Braci uchwaloną.

21-mo. Żaden Mistrz od Skrzynki nie ma wstawać, ażby pierwey miejsce swoje osadził Bratem wedle siebie siedzącym pod winą Braterską.

22-do. Któryby Mistrz zaraz za Cechą nie przyszedł, a zastałby Skrzynkę na stole y Braci siedzących, ten powinien winę odprawić według wynalazku Braterskiego.

23-tio. Któregoby Mistrza Pan Cechmistrz w czymkolwiek przy skrzynce winnym znalazł z Bracią współsiedzącami, ten powinien zaraz, sprawiwszy się, winę odprawić, póki Bracia siedzą.

24-to Na któregoby Mistrza o cokolwiek skarżono, a posłałby Cechmistrz Cechę, za którąby nie stanął zaraz, takowy powinien być karany winą w Cechu uchwaloną.

25-to. Żaden Mistrz jeden drugiemu Czeladzi odmawiać nie powinien pod winą Braterską to jest: Beczki Piwa y dwóch funtów wosku.

26-to. Każdy Mistrz Rzemieśła naszego ma przybyć na każde dwie Niedziele za obesłaniem Cechy, gdzie Schadzka y Rada zwykła bywać o rozmnożeniu Cechu naszego—pod Winą Braci uchwaloną.

27-mo. Któryby Mistrz bez żony mieszkał, to jest Młodzieniec, Rok jeden, taki każdy powinien Panom Mistrzom dać Piwa Półachtele y tak będzie powinien dawać Rok po Roku—póki się nie ożeni.

28-vo. Żaden Mistrz nie powinien inszego Mistrza Roboty szacować, ażby była przyniesiona do Pana Cechmistrza.

29-no. U któregoby Mistrza Czeladnik robił, każdy powinien być na Mszy świętej zaduszney—pod karaniem Panów Mistrzów.

30-mo. Cechmistrz ma być dorocznie obrany,—albo jako będzie wola Panów Mistrzów, a ma być przysięgły.

31-mo. Przywilej y to Postanowienie ma być czytane w każdą Niedzielę Suchedniową.

32-do Za którymby Mistrzem Listy złego zachowania przyszły, ten się powinien sprawić najdalej czterech Niedzieli.

33-tio. Żaden uczeń od swego Mistrza nie ma odchodzić dotąd, póki by się nie stało w zapłaceniu Jemu y Cechowey Skrzynce, jako y Uczniom w wyćwiczeniu Rzemiesła.

34-to. Młodzieniaszek, któryby chciał wędrować, — także y Towarzysz nie powinien się odprawić na dwie Niedziele przed Jarmarkiem, także y przed Święty na dwie Niedzieli, pod winą Braci w Sessyi uchwaloną.

35-to. Panowie Bracia obcy, którzyby przybyli y przyjechali na Jarmark, ciż powinni dawać od roboty, co na sobie przyniesie, po groszy trzy, a od skrzynie po groszy sześć, od skóry wielki Półtorak, od średniej grosz jeden, od Cielenciny szeląg— jako y w innych miastach te są Powinności. Od wozu.... groszy dwanaście.

36-to. Rzeźnicy tak Domowi, jako y Postronni, jeżeli by się tacy naydowali, którzy na Rzas biją, skóry na Tachry, życząc sobie drożey sprzedać, gromadzą, — a nie dostawałoby co do Tacher, nie powinni bez pozwolenia Braci dokupować; jeżeli by się żaden z Braci nie znalazł kupić, tedy ma się temu Prawu nie sprzeciwiać, ale Sztychowe tak od większey, jako y mniejszey dać według Prawa naszego powinien.

37-mo. Pogotowiuć także y Korpielnicy, którzy skóry wykupią od nich, do Cechu naszego według proporcji dawać powinni.

Na które Przywileiu tego żądanie Poddanych Naszych— według Konstytucji Rzemiesła tego Artykułów, Praw, Uchwał, zwyż specyfikowanych, na wszystkie Punkta, Klauzuły umacniamy y potwierdzamy. Na co dla lepszey wiary z przyciśnieniem pieczęci naszych podpisujemy się. Działo się w Dębicy, Roku Tysiącnym

Sześćsetnym sześćdziesiątym — miesiąca d. 18. Listopada.

Jacek z Winiar Winiarski

Starosta m. p.

Adam z Zimnowody Gliński,

Choraży Sandomierskiego Województwa.

Przywilej ten dawnego dębickiego Cechu szewskiego znajduje się w odpisie w Księdze tego Cechu z początku XIX. w. i z niej tu wydany. Księgę tę, oraz **starą Metrykę** członków i wyzwolonych (od r. 1661. do 1768. 43 kartki) posiada Bractwo N. M. P. tego Cechu.

O oryginale tego przywileju nic tu nie wiadomo.

W księdze L. E. D. niema jego kopii.

Pisownia w tej kopii nieco odmienna, niż dziś, n. p. każdy = każdy, puł = pól, utciwy = uczciwy.

W druku wyrazy te poprawiono, interpunkcye oraz kropki i kreski nad c, dz, z, o i i. uzupełniono, — zostawiono jednak w tej kopii niektóre właściwości dawnej pisowni.

Znaczenie wyrazów:

Kara — nie tylko: karanie, ale jak tu: karność.

Rzas, rzaz, rzazu, — rzeż, bicie bydła.

Korpielnik, korpacz, korparz — tak zwano tu szewca, nie majstra, lecz partacza, który tylko naprawiał buty, a nie robił nowych.

Pogotowiuć — na pogotowiu, zatem, więc.

Sztychowe — opłata od sztychu, sztychowania, frymarczenia czyli handlu w zamianę.

Tacher, tachru — z niemieckiego: der Tacher — 12 sztuk czyli tuzin.

Między innemi dowiadujemy się z tego przywileju, że przed r. 1660., w czasie najazdu szwedzkiego, **Dębica** poniosła **wielką klęskę przez pożar.**

Po zniesieniu w r. 1885 w Dębicy dawnych cechów, z **Cechu** dębickiego **szewskiego** powstało **Bractwo** kościelne Najśw. **Maryi** Panny Częstochowskiej, do którego należą przeważnie szewcy i inni, a którego przełożonym jest od 15 lat P. Stanisław **Brniak.**

XXV.
R. P. 1671.

Król **Michał** nadał r. 1671. w Warszawie miastu Dębicy przywilej na trzy jarmarki: 1. na ś. Marka, 3. na niedzielę po św. Trójcy, 3. na ś. Barbarę, — z zachowaniem dawniejszych trzech jarmarków.

Extractus privilegii.

A. 1671.

A. 1671. die 30. Junii Varsoviae Privilegium **Michaelis** Regis super tria annalia fora: primum pro festo Sancti Marci Evangelistae, secundum pro dominica post festum Sanctissimae ac individuae Trinitatis proxima, tertium denique pro festo sanctae Barbarae Virginis et Martyris (salvis anterioribus foris, ter in anno celebrari solitis) celebrando collatum.

Ten ekstrakt czyli wyciąg z przywileju — napisany był r. 1794. i zachowuje się w Archiwum **M. D.**

Oryginał zaś tego przywileju znajduje się zapewne w Archiwum obecnych PP. Dziedziców Dębicy, o czym wywód w dodatku do XXII. dokumentu.

XXVI.

R. P. 1690.

PRZYWILEJ i USTAWA
dębickiego Cechu rzeźników.

W Imię Pańskie Amen.

Na wieczną Pamięć ludzką My niżej podpisani wiadomość czynimy wszystkim wobec y każdemu z osobna tym naszym utwierdzeniem Przywileiu Cechu Rzeźniczego—tak tym, którzy teraz z nami na świecie mieszkają, iako y tym, którzy potym nastąpią, wiadomość tego mieć będą:

Jako Mistrze Cechu tego mianowicie Rzeźniczego: Sławetny Woyciech Golański, Jan Muszyński, Woyciech Kubicki, Woyciech Garniec, Stanisław Kubicki — często przed obliczność naszą przystępując, uniżenie przez prośby swe żądali, abyśmy uchwalone Ustawy Cechu y Bractwa ich wiecznemi czasy mocnie, gruntownie trwające, wedle zwyczaju, porządku y postępuku inszych Cechów y Zgromadzenia potwierdzili y umocnili. Dla których pożytku y rozkrzewienia się proźbie ich u siebie miejsce dawszy, ile nasza łaska może, chcąc temu Cechowi y Bractwu dopomóc y podźwignąć, obaczywszy stałość ich y cnotliwe życie,—niżej opisane Ustawy temu Cechowi tak, iako zwyczaj y Kondycye innych Miast zwykły się w Cechach zachowywać, Mistrzom wyżej mianowanym Miasta Naszego Dembice uchwalone stanowiąmy, umacniamy y tym Naszym Przywileiem, aby wiecznemi czasy ważne były, potwierdzamy.

Jan K. Gliński

L. S.

Franciszek Gliński**Kasper Woiakowski****Krzysztof z Winiar****Winiarski,**

Cześnik Ziemie....

Rzeźnicze U-
stawy około
bicia y prze-
dawania By-
dła,

Rzeźników postanowienia w Mayde-
burku to zachowują:

Naprzód Raycom y ich Urzędowi winni przysiędz, iż oni Rzemieśło swoje pospółstwo tak chcą opatrzyć, aby żaden w Cechu żadnego bydła wrzędliwego ku przedaniu nie chciał bić ani śmiał. Który by to przestąpił, tak Miastu y Cechowi wedle ustawy przewini.

Bydła ranne-
go, kłóteę o,
krwawego
nie mają bić
ku przedaniu.

Jeźliby było ranne, kłóte, krwawe z świeżą raną,— nie ma bydź bite ku przedaniu, ani wykładane, krom pozwolenia starszych Mistrzów. Któryby to uczynił, przewini Miastu y Cechowi.

Mięso bitego bydła solone albo wędzone przedawać może. A icźliby kto onego sprzedawcę obżałował, iż one mięso, które sprzedaje, iest bydłęcia chorego — albo iż zakazane przedaie, taki obwiniony bliższy będzie sam odeyść przysięgą, niż by go kto miał pokonać.

Bydła chore-
go nie godzi
się przedawać.

Jeźliby Mistrzowie Rzeźnicy u kogo mięso zastali bydłęcia chorego, któreby się nie zdało bydź godne ku przedaniu a zakazali, aby go nie rąbano, ale iżby tak zawieszzone było do-
tąd, ażby uznane było, ieźli się godzi przedawać,— a ono potym bydłę obaczyli bydź porąbane na sztuki nad zakazanie swoje, tedy choć by ie sprzedał, choć nie sprzedał, przewini wedle ustawy.

Także Bydłę ieźliby z roboty było zadawione, nie godzi się ku przedaniu, ieźliby to od Mistrzów było doświadczone; a ieźliby to zadawione albo które inne ku przedaniu niegodne — iawnie przedawał, choć słone, choć wędzone, przewini Miastu y Cechowi.

W iawnym u-
czynku powód
bliższy poko-
nać pozwane-
go.

Jeźliby kto w Cechu od swej Braci przed Starszymi był oskarżony, a uczynkiem by się to, o co go winują, nie pokazało, aniby go na takim zastano, ieźli by się przął, bliższy będzie odeyść, wedle Prawa pokonan.

Te wszystkie rzeczy wyżej opisane— dwa Mistrzowie starsi powinni opatrzeć, następnie Burmistrzowi y Radcom opowiedzieć, aby wedle przewinienia był karan.

Wstępne.

Ktokolwiek chce bydź w liczbie poczytany tego Cechu Rzeźnickiego, ten nawprzód powinien dać wstępnego złotych dziesięć monety y liczby Polskiej, rachuiąc w każdy złoty po groszy trzydzieści do skrzynki Brackiey, wosku funtów dziesięć na świece do kościoła, a osobliwie do Ołtarza naszego cechowego, — Piwa beczkę, Gorzałki garcy dwa.

Przyjęcie do
CechuSynaMi-
strzowskiego
albo Córki
iakię bydź ma.

Jeźliby Syn Mistrzowski tegóż Rzemieśla będący,... tedy takowy od przyjęcia do Cechu połowę wyżej pomienioney Sumy Piwa y Wosku dać powinien; to się ma rozumieć y o Córce.

Kara nieoże-
nionych Mi-
strzów.

Którybykolwiek z nich robił Rzemieństwo, niemaiąc żony, ten ma każdy rok, póki się nie ożeni,— iedęn Achtel Piwa y dwa funty Wosku Cechowi oddać — powirien.

Wolność Rze-
mieśla, iaką
ma Wdowa
pozostała.

Jeźliby która żona Mistrzowska pozostała wdową po Mężu swoim, takowej godzi się robić Rzemieństwo do Roku y sześci Niedziel.

Karanie Bra-
ci...

Który by kolwiek ważył się ieden drugiego podkupić w Targu albo od Targu odwołać,

podkupujących
jeden drugie-
go. takowy Winę popada Wosku funtów dwa—
y tego Brata, któremu przeszkodzi, powinien u-
kontentować w Cechu.

Sposób Po-
grzebu.

Gdy ktokolwiek umrze z Domu Braterskiego lub z Czeladzi lub z Służebników albo ci, którzy są na Chlebie y Zawiadowaniu Mistrza,—zaczyn Mistrz Starszy przysięgły albo Cechmistrz powinien znakiem zwykłym obesłać Bracią, a któryby kolwiek, niżli znak będzie przywrócony, do starszego nie stanął, takowy winę popada wosku funt; też winę popada, gdy na Pogrzebie nie będzie.

Powinności
Młodszych
przy Pogrze-
bie y staranie.

Kiedykolwiek Cechmistrz dwiema Bratom młodszym rozkaże do posługi, iako to do Mar y Świec, a oni by tego nie uczynili, także każdy winy popada funt Wosku do Cechu.

Także Ciało zmarłego czterech Braci młod-
szych powinni nieść do grobu; a gdyby tego
nie uczynili, też winę popadaia.

Schadzki
miesięczne:

Która według zwyczaju naszego Cecho-
wego we czwartek po obiedzie co miesiąc raz
jeden powinna bydź, na którą Bracia tak starsi,
iako y młodszy w Dom Pana Cechmistrza na-
tenczas będącego, zchodzić się powinni y tam
jeden na drugiego uskarżyć się powinien, jeżeli
w czym ukrzywdzony będzie zostawał; a in
quantum by się taki znalazł, żeby się nie kon-
tentował Sądem Cehowym, takowy każdy po-
winien bydź oddany do Urzędu Radzieckiego.

Zakazanie
Rzemieśla.

Jeżliby ieden naprzeciw drugiemu, widząc
dosyć Towaru u niego, ważył się zabić bydłę-
cia iakiego, przez coby stratę miał mieć dla
niego drugi, — tedy takowy to wszystko, coby

on stracił, nagrodzić mu powinien y winę do Cechu przez to popada.

Karanie Noża
albo Topora.

Gdyby kiedykolwiek Brat z bratem powadzili się, lub w gospodzie, lub na Rynku, — a porwałby się ieder: na drugiego do Noża albo do Topora, — takowy winy powinien dać do Cechu grzywien dwie i dwa funty wosku.

Którzy są ło-
za niepoczczi-
wego,

Takowy żaden w Rzemieśle naszym nie powinien bydź, ani do Cechu przyjęty — albo, któryby kolwiek był podeyżrany o złodzieystwo, albo ktoby Psa zabił, tedy iuż żaden mieysca u Nas nie ma.

Ustawa na
Postronnych,
którzy na targ
przywożą Mię-
sa różne,

Takowy każdy w targ nie powinien prze-
dawać daley, tylko do południa; a gdyby się
ważył więcey nad czas naznaczony przedawać,
tedy winę popada do Cechu. Według zwycza-
ju zaś w Targ Mięsa dwa śroty każdy z nich
do Dwora dać powinien, do Cechu zaś od by-
dłęcia starego do skrzynki groszy trzy, od cie-
lęcia y od barana po groszu, od wieprza gro-
szy trzy.

Żydzi ieżeliby
chcieli robić
Rzemieństwo,

Takowy każdy z nich powinien wkupić
się do Cechu według Przywileiu wyżej opi-
sanego.

Obwarowanie
strony skór
różnych, które
przywożą lub
przynoszą po-
stronni do
przedania pod
czas Jarmarku
albo Targu,
okrom tych,
co mięso prze-
dają,

Takowy każdy, który przywiezie lubo przy-
niesie skóry do przedania, powinien od każdej
bydłęcicy dać po groszy trzy, od cielęcicy po
groszu, od baraniey po groszu.

- Przyjęcie uczniów,   Któryby kolwiek przywędrował z inszego Miasta — a chciał by robotę obić u którego Mistrza, a od czasu pewnego służył takiemu,— powinna być zapłata pewna według uiednania; a jeżeliby też swowolnie chciał odejść do inszego Mistrza przez namowę, takowemu przepada zapłata y chować go niepowinien.
- Gaienie Cechu.   Gdy Cech zagaiony odprawuje się, żaden z Braci niech się nie waży albo wstać, albo siedzieć, tylko z pozwoleniem Cechmistrza, a pod winą groszową.
- Przyjęcie do Cechu.   Który kolwiek będzie przyjęty do Cechu, a zadosyć by ieszcze nie uczynił powinności Cechowej, takowy nie ma być przypuszczony do posiedzenia Braterskiego, aż zadosyć uczyni Cechowi.
- Karanie o zadanie słów nieuczciwych jeden drugiemu.   Ktobykolwiek taki znalazł się między Bracią, aby jeden drugiego zelżył słowami nieuczciwymi y szkodzącymi sławie iego, albo zadał co szkodliwego, a nie dowiódł tego, taki każdy powinien będzie odnieść karanie y winę cechową.
- Kara za nieuczczenie Cechmistrza.   Jeżeliby który z Mistrzów słowy nieuczciwymi na Cechmistrza się porwał, albo iemu kłamstwo w czym zadał, półkameniem wosku ma być karany. Jeżeliby który z Mistrzów w ten czas, gdy Cechowe piwo piją, jeden drugiego sromotnymi słowy obelżył y nie uczcił, ten za winę ono naczynie, z którego piją, powinien znowu napełnić.
- Toczenie Piwa,   Dwa Młodszy Bracia powinni będą jeden z nich toczyć Piwo, drugi do stołu Piwo nosić

a naczynie, w którym Piwo jest, nie ma się ważyć nachylać bez wiadomości Cechmistrza.

A ci dwa nie mają odchodzić, aż gdy nie stanie Piwa, — Beczkę przed Cechmistrzów pokazać. Jeżeliby który z Mistrzów odszedł z dozwo- leniem Cechmistrza od Piwa Cechowego, ten się powinien stawić do Cechu pierwey, niż będą Beczkę przed stół starszych pokazywać; jeżeliby tego nie uczynił, funtem wosku ma być karany, acz ci to mianowicie powinni czynić, którzy przyjąwszy Cechowe Piwo, na inszą Gospodę odeydać pić.

Karanie na tych, którzy tajemne rady wyjawiają.

Którykolwiek z Mistrzów albo z Braciej tajemne Rady Cechowe ogłosi y wyjawi, a będzie godnymi wiary świadkami pokonany, takowy ma być w Cechu karany czterema funty wosku.

Skarga o dług większy albo mniejszy nad wiordunk.

Jeżeliby który z Mistrzów albo ktokolwiek z Cechu tego przeciw drugiemu Bratu skargę kładł, coby Wiordunk przeniosło, taka sprawa ma być w Cechu sądzona. A jeżeliby kto obcy skarżył przed Cechmistrzem o rzecz na Wiardunk więcej ważącą, takowa sprawa do Wóyty Mieyskiego.

Sposób w oktawę Bożego Ciała od świc.

W Oktawę Bożego Ciała którykolwiek Brat Młodszy klucze będzie miał do świc, ile kroć będzie miał zaniedbać czas, tak na Mszą, jako y na Nieszpór otworzyć, — tyle kroć winę popada do Cechu. A jeżeliby Mistrz, który te klucze ma u siebie, z potrzeby gwałtowney gdzie odeyść miał, tedy te klucze Bratu Młodszemu powinien będzie oddać; których, jeżeli

nie będzie chciał przyjąć, winę popada, a ten, który odchodzi, Cechmistrzowi je oddać ma.

Którzyby się
znajdowali
z Czeladzi albo
Uczniów łoża
niepoczciwe
go,
Takowy może każdy robić przy Mistrzu,
ale do kupna y przedania nie należy; a jeżeliby
się taki Mistrz uporczywy znalazł, żeby rozka-
zał takiemu, lub do kupna, lub do przedania,—
takowy winę do Cechu popada. To się ma ro-
zumieć y o Uczniach, którzyby nie byli wpi-
sani, tedy się im nie godzi kupować.

Przeproszenie
Braci.
Ostatnia Ses-
sya, która się
powinna od-
prawować
w Kwietny
Tydzień.
Kiedy Cechmistrz obeśle Bracią, aby się
zeszli, tedy powinien każdy z nich stanąć; y ie-
żeli jeden przeciwko drugiemu miał gniew iaki,
zarazem powinni się przeprosić, począwszy od
Starszych aż do Młodszych; a którzyby kolwiek
uporczywy zostawał y nie chciał przeprosić ie-
den drugiego, takowy każdy ma być karany
winą kościelną, to jest: grzywien dwie, wosku
funtów dwa, do Cechu winy grzywnę iedną.

Postanowie-
nie, co należy
Szkolnikowi
Żydowi od
różnięcia Bydła
koszernego.
Temu tedy należy Żydowi, który rżnie By-
dło, z każdego Bydłęcia, lub z Wołu, lub z Ja-
łowice:—naprzód powinien brać z osierdza od
serca Ansmalec y kiszek pięć, Śledzionę; od cie-
lęcia nóżki; od barana grosz jeden według zwy-
czaju. A gdyby żydzi nie pozwolili Szkolnikowi
rżnąć u Nas, tedy nie powinni niskaąd Mięsa
koszernego przywozić, tylko u Nas rżnąć y ku-
pować—a to pod winą Pańską y Cechową po-
winni czynić.

Wyzwolenie
chłopców.
Którykolwiek zechce się wyzwolić, takowy
każdy powinien naprzód położyć groszy 18 do
skrzynki, Piwa Półachtelek, Gorzałki Półgarca,
Wosku dwa funty; to się ma rozumieć y o
Wstępny.

Approbatia Radziecka Cechu Rzeźnickiego, którą daiemy za Consensem ich Mciów Panów Dziedzicznych, iako im Przywiley umocnili y potwierdzili Ich Mć. P. P. A oni chcąc, aby dostatecznie y zupełnie Cech swój Rzeźniczy za pomocą **Boga** Naywyższego y Ich Mciów Panów Dziedzicznych, Panów y Dobrodzieiów naszych,—pod których my mocą i władzą wszyscy społecznie zostaiemy, — mieli od Urzędu Radzieckiego potwierdzony, w czym my nic nie przecząc im, ale we wszystkim zadosyć czyniąc Ich Mciów Dobrodzieiów naszych Approbatiey, stosuiemy się do niey. Y według zwyczaiu, jako Cechy insze, naprzód powinny Jurament uczynić, iako we wszystkim według Juramentu zawsze powinni wszystkiey Rzeczypospolitey według słuszności samę nie brać, ale tylko, co właśnie potrzeba y według Artykułów wyżej im opisanych, to czynili, aby skarga do Urzędu naszego nie była często wniesiona, tylko według krzywdy, którąby kiedykolwiek między nimi ieden drugiemu uczynił. My według Affektaciey ich, iż każdy Cech według przyjmowania Bractwa y Cechu powinien Jurament odprawić, co Oni według należytości y Prawa opisanego Przysięgę uczynili, którzy w tym Cechu y Społeczności Braterskiey zostaią: naprzód Jan Muszyński, Woyciech Gołański, Woyciech Kubicki, Stanisław Kubicki, Woyciech Garniec,—którzy zawsze przysięgi wiecznymi czasy dotrzymać powinni.

Jednak My iako Urząd Radziecki mocą y władzą Naszą, którą potwierdzeni zostaiemy od Ich Mciów Panów y Dobrodzieiów naszych y Rzeczypospolitey Miasteczka Dembice—umacniamy, potwierdzamy, aby za pomocą Pana Naywyższego, Ich Mciów Panów Dziedzicznych Dobrodzieiów Naszych, pomocą Naszą Radziecką, pomocą Rzeczypospolitey—kwitnął we wszystkich pobożnościach także y należytościach swoich, aby co raz to więcej do Cechu y Braterstwa tego przybywało Braciey,

którym życzymy y błogosławimy na wieczne czasy. A dla lepszey Wiary dania y pewności rękami Naszemi podpisuiemy się y Pieczęć Urzędu Naszego Radzieckiego przyciskamy.

Działo się w Domu sławetnego P. Jana Muszyńskiego, Rayce Dembickiego— a Burmistrzem zostającego sławetnego Pana Sebastjana Nożyńskiego, sławetnego Pana Andrzeia Jabłońskiego, sławetnego P. Jana Golańskiego y przy bytności sławetnego Pana Stanisława Wóytowica, wóytą Dembickiego y inszych wielu—w Roku 1690. dnia 20. Marca.

(Locus Sigilli.)

Sobestyan Nożeński, Burmistrz natenczas.

Andrzej Jabłoński.

Jan Golański a iż nie umie pisać, tedy krzyżyk

kładzie †

Jan Muszyński.

Powyższy przywilej znajduje się w odpisie L. E. D. na fol. 102 do 107.

Czy i gdzie oryginał tego przywileju istnieje,—nie wiadomo.

Odpis w L. E. D. z początku XVIII. w. ma te same właściwości pisowni, które przy kopiach dokumentów XXI. XXIV. podniesiono; nieco tu poprawiono — a brakujące interpunkcye dla ładu uzupełniono.

Znaczenie wyrazów:

ansmalec; z niemieckiego Herzschnalcz = łój od serca;

jurament z łać.: juramentum = przysięga;

przał od przę, przeć = przeczyć, zapierać;

śrot, szrot mięsa u rzeźnika = kawał mięsa podłużnie wy-

krojony;

wrzędlive = wrzodliwe, wrzodowate bydło.

XXVII.

R. P. 1691.

PRZYWILEJ I USTAWA
dębickiego Cechu tkackiego

W Imię Pańskie Amen.

Na wieczną pamięć ludzką My niżej podpisani wiadomość czyniemy Wszystkim wobec y Każdemu z osobna tym Naszym Utwierdzeniem Przywileiu Cechu Tkackiego tak tym, którzy teraz z nimi na Świecie mieszkają, iako y tym, którzy potym nastąpią wiadomość tego mieć będą: Jako Mistrze Cechu tego mianowicie Tkackiego: Sławetny Wawrzyniec Szarad, Jąn Szwedowicz, Jąn Kozłowski, często przed obliczność Naszę przystępując, uniżenie przez proźby swe żądali, abyśmy uchwalone Ustawy Cechowi ich y Bractwu, wiecznemi czasy mocnie, gruntownie trwające, wedle zwyczaiu, porządku y postępku inszych Cechów y Zgromadzenia potwierdzili y umocnili. Dla których pożytku y rozkrzewienia sie przodków ich u siebie miejsce dawszy, ile Nasza łaska może, chcąc temu Cechowi y Bractwu dopomóc y onego podźwignąć, obaczywszy stałość ich y cnotliwe życie, niżej opisane Ustawy temu Cechowi tak, iako zwyczaj y Condytie inszych Miast zwykły sie w Cechach zachowywać, Mistrzom wyżej mianowanym Miasta Naszego Dębice uchwalone stanowimy, umacniamy y tym Naszym Przywileiem, aby wiecznemi czasy ważne były, potwierdzány. Których Porządek y bieg iest opisany na końcu tego Przywileiu. Dla pomnożenia wprzód Chwały Bożej, potym też y Rzemiesła ich—to Bractwo, żeby porzannie odprawowali y mocnie trzymali, Artykuły do Bractwa tym

Mistrzom podawamy: Naprzód, aby Cechmistrza z między siebie wybierali Rzemiesła Tkackiego co rok takiego, żeby był Sławy dobrej, nienaruszonej, ktoremuby inisi Mistrze w tymże Cechu uczciwość wszelaką y posłuszeństwo czynili y oddawali. Którym rozkazujemy y to po nich mieć chcemy y po Następcach ich na potomne czasy, żeby to wszystko, co sie im podaie, w porządku y w klubie swoiey chowali.—A przetoż któryby kolwiek Bractwo Rzemiesła tego Tkackiego wyzwolony y przemiankowany przyjąć chciał, **Naprzód potrzeba, aby Mieyskie przyjął, będzili chciał Mistrzem zostać.** Potym listy urodzenia swego y wyzwolenia żeby ukazał prawdziwe, do Skrzynki Brackiej złotych dwa dać, wosku funtow sześć, wstępnego według ich Cechu zupełnego.—y Kolacyą na Bracią sprawić, albo za nią dać między Bracią złotych Dziesięć.—A ieśliby z tego Rzemiesła wzwysz mianowanego Mistrzowie chciał Cech przyjąć, albo Córkę Mistrza ktorego poymować, albo też Wdowę, iuz powinien do Cechu tego Mistrzom połowę oddać, i Wdowa, któraby pozostała w tym Bractwie po mężu swoim, Rok y Niedziel sześć Rzemiesło ma robić y Czeladnika chować, byle sie uczciwie zachowywała y powinność do Cechu oddawała. — Tymże Mistrzom wolno będzie uczniów uczyć y onych wyzwalać. Ci uczniowie powinni będać powinności do Cechu niżej opisane odprawować.—Mistrz którybykolwiek przyjął Chłopca na naukę, ma go chować dwie Niedziele na spróbowanie, dawszy o tym wiadomość Cechmistrzowi; a ieżeliby chował więcej nad dwie przez wiadomości Starszych Mistrzów, ma bydź karany winą gro: czterema.—Tenże chłopiec, ieśli sie Rzemiesła będzie uczył, powinien na wysługę bydź lat trzy, według ich Rzemiesła, ktorego sie za pieniądze niegodzi uczyć. Ten chłopiec albo uczeń powinien dać do Skrzynki złoty ieden, Wosku funtow trzy, Pułachtela piwa a przy wyzwoleniu drugie Pułachtele. Temuż uczni-

wi Cechu zupełnego przez trzy lata Mistrz iego ma mu dawać na koszule co potrzeba, y obuwie y trunkał będzie miał taki ustawiony: od zgrzebnego Pułsetka gro: dwa, od konopnego gro: trzy, od lnianego gro: sześć. — Cecha Mistrza Starszego kiedy bywa posłana do innych Mistrzow, zarazem bez Omieszkania ieden drugiemu ma ją odsyłać y za nią przybywać.—Któryby za tą Cechą do Bractwa nie przyszedł, ażeby ją nazad do Cechmistrza odniesiono, ieśliby sie przez słuszną przyczynę nie wymówił, ma winy dać grosz ieden, a ieśliby to często z uporu czynił, gr: sześć nieodpuszczaney winy ma bydź karany.—Żeby sie żaden z tych Mistrzów do Bractwa tego z żadnym Orężem nieważył przychodzić, ani z żadną bronią y Nożem, oprócz laski, pod winą gr: trzema, ani żeby niepodsiadał w mieyscu ieden drugiego, pod tąż winą.—A ieśliby który z uporu tego dopuszczał sie często, ma bydź karany gr: dwunastą.—Kiedybykolwiek Mistrzowie Bractwa tego według obyczaiu pili Piwo, y tam z żadną bronią y Nożem chodzić sie nie godzi pod takową winą.—Kiedy Mistrzowie do Bractwa sie znidą, tedy, co im Starsi Mistrzowie naradziwszy sie przykażą, trzymać to mają, pod winą gr: trzech; a ieśliby ze złości tego niechcieli trzymać, winą gro: 6 mają bydź karani.—Kiedykolwiek dzień Bractwa sprawowanego społecznie bywa, żeby żaden siedzieć y mówić nie ważył się bez dozwoleńia Starszego Mistrza w tym Bractwie pod winą gro: trzech:—żeby żaden Tajemnic Brackich obczym niewydawał, pod winą Cechu ich zupełnego to jest Pułachtela Piwa, wosku funtow dwa y siedzenie.—Aby każdego miesiąca we czterech Niedzielach Mistrz do Skrzynki gro: ieden, a Czeladź na każde Suchedni po pułgroszku powinni dawać,—Żeby każdy z Mistrzów Młodszych według porządku świece przez cztery Niedziele, w Kościele Dębickiem na Ołtarzu Cechowym tak w Niedziele, iako y w Święta na Jutrzniey y na Mszey świece zaświecali y

gasili, a to ma bydź przez Ewangelią Wielkiej Mszy;—czego iesliby omieszkał, na którego kolej padnie, y ilekroć by to było, tylokroć gro: iednym ma bydź winy karany, a odprawiwszy posługę kościelną y inszą przez cztery Niedziele, inszemu oddać. Ci Mistrzowie Młodszy inaią tę posługę odprawować, aż sie inszy Młodszy trafi przez wstęp do Cechu.—Kiedykolwiek między Bracią przytrafi sie, żeby wszyscy Mistrzowie y z Żonami onego w dom, u którego Pogrzeb iest, zeszli sie y z podczciwością Ciało do Grobu zaprowadzili, pod winą gro: iednego.—A ieżeliby Brat który umarł y nie byłoby go czym pochować, tedy dla Uczciwości y Miłości bliźniego z Skrzynki Brackiej na to ma bydź wydatek według możności y przystoyności; a iesliby Skrzynka temu niewystarczała Cechowa, tedy sie wszyscy Bracia na to powinni składać;—toż mają czynić Dzieciom y żonom w niedostatku z tego Świata zchodzącym.—Któregobykolwiek Czasu Mistrzów pomienionych który Sługę albo Towarzystwa drugiemu odwiodł y przemowił, a ten przez tego Mistrza, któremu Czeladnika odwiodł, był przekonany, ten powinien oddać winy gro: Dwanaście; a ieżeliby od tego był obwiniony y oskarżony a niebył przekonany dowodem słusznym, tedy przerzeczoną winę sąm, który obwiniał a nie dowiódł, płacić będzie powinien.—Kiedykolwiek Czeladnik albo Towarzystwo tego Rzemieśla odszedł od Mistrza swąwolą, tego żaden bez wiadomości onego, od ktorego poszedł, chować niema, pod winą gro: 6.—Jeden drugiego niema sławić ani sromocić pod winą gro: 12; a iesliby kto ze złości czynił, ten Piwa Pułachtele Braci wystawić powinien y Wosku funtów dwa y Siedzenie.—Kiedy im Mistrz rozkaże milczeć a nie milczeliby, tedy powinien ieden z nich położyć winy, który nie słuchał, gro: 6 y więzienie podiąć według zdania starszey Braci; a iesli im każe iednemu z nich Rękoymię stawić Starszy Brat, a on by

tego nie uczynił, ilekroć by to było, tylekroć ma położyć winy po gro: 6.—W tem Cechu Braterskiego Piwa Młodszy Bracia dwa mają Piwo szynkować, a żadnemu go bez wiadomości y rozkazania Starszego Mistrza wydawać nie mają, pod winą gro: 6, ani też rozłączać, pod tą winą.—A ieśliby z nich świecę który złamał, Młodszy Brat ma dać winy gro: trzy, Średni Brat gro: 2, Starszy Brat gro: jeden. Podczas Jarmarku wolno płótno kupować, przedawać, ale do tego Cechu aby powinność od dawano tak, iak sie w inszych Miastach zachowuie: od zgrzebnego gro: ieden, od konopnego pułtorak, od lnianego gro: dwa. Od Przezmiona, kiedy konopie ważyć będą, ten, co kupować będzie, powinien dać gro: 6. Od konopi kity gr.-3. Od lnu także gro: trzy, to sie ma rozumieć przez targowego, które do Cechu należy.—Ktorybykolwiek z Mistrzow nie ożenił się do Roku, na każdy Rok przepada Piwa Achtel do Braci.—Ktoryby winien dług iaki Braci do Cechu, tedy Mistrz Starszy ma go napomnieć raz y drugi y trzeci, mimo Prawo po czwarte; ieśliby niezapłacił, tedy od tego Czasu od Starszego Mistrza y inszey Braci ma bydz robotą zapowiedziana, aby świecić y robić nieśmiał aż dług zapłaci. — Czeladnik albo Towarzysz, któryby odszedł od Mistrza wzięwszy dozwoleńie, a Mistrz by mu winien płacę, on Towarzysz powinien iść do Starszego Mistrza o Sprawiedliwość, żeby mu zapłacił; ieżeliby mu sie przyznał do długu, tedy Starszy Mistrz niechay mu każe zapłacić do Słońca Zachodu; a ieśliby się przął, tedy Mistrzowie niepowinni go sądzić, ale Sędzia przysięgły Wóyt.—Jeśli by sie co trafiło z Mistrzów co kupić na Rynku albo gdziekolwiek, tedy ieden drugiego niema podkupować y targu mu psować, pod winą gro: sześć. — Jeżliby który z tych Mistrzow albo Towarzyszów appellować chciał do Radziec, albo do Nas y Naszych Namiesników, tedy onego Mistrza albo Towarzysza nie sadzać, wolno powin-

no puścić do Sądu któregokolwiek z tych. — Ci Mistrze Starsi Rzemieśła Tkackiego mają inszych Mistrzów do-
glądać, aby porządnie y wiernie roboty swoje wydawali,
pod winą z między Bracią usądzoną.—Płaca takowa sta-
nowi sie: za robotę dobrą tym Mistrzom powinni dać:
od Zgrzebnego Płótna od łokcia puł grosza, od Pacze-
snego łokcia szelągów dwa, od Konopnego płótna łok-
cia gro: ieden, od Lnianego płótna łokcia pułtorak. To sie
ma rozumieć: od przędzy, którą w kłębkach daią robić,
a którą sobie Tkacz wie, mają go z osobna za wicie
kontentować. — **Żeby się żaden Partacz Rzemieśła**
tego nie zasłaniał żadną wolnością albo mieszkaniem
na Gruntach kościelnych! Y ieśliby robił Rzemieśło,
ma mu bydź zabroniono, oprócz żeby Cech z Bra-
cią trzymał y powinność z inszymi Mistrzami
oddawał i odprawował.—Na Mszy Ś. kwartalney żeby
wszyscy bywali Bracia y z Czeladzią, pod winą gr: trzech
Czeladnik gr: ieden. Także na Processiach pod czas Bo-
żego Ciała y na Mszach powinni bywać, pod tąż winą.—
Do tego, **gdyby przywędrował Czeladnik albo Towarzysz,**
a nie miał mu kto iść o robotę, żeby nie było Starszego
Towarzysza albo też niakiego, powinien Starszy Mistrz
Młodszemu Bratu rozkazać, roboty temu wędrownemu
poszukać; a gdy mu ią naydzie, ma go do tego Mi-
strza zaprowadzić, gro: ieden mu dawszy, y oddać go
temu Mistrzowi, który mu robotę daie, y według ich
obyczajów Cechu zupełnego.—Sprawy wszelakie przy we-
słaniu według zwyczaju tego Cechu zupełnego y Szyn-
kownego mają odprawować to w Gospodzie swoiey albo
u Cechmistrza, tak Wędrowne Sprawy, iako y wesłane,
y te, któreby należały do Szynkowych, aby każdy Towar-
zysz przychodzący y wychodzący dał o sobie Sprawę
przystoyną, gdzie sie uczył, y w którym mieście, y u któ-
rego mistrza, y pod którym Powiatem, według biegu Rze-
mieśła Szynkownego.—A ci Mistrze w tym że Cechu mają

tego wszystkiego przestrzegać y doglądać tak między Cze-
ladzią tego porządku, iako też y między sobą. Na co sie
dla lepszey wiary y pewności rękami Naszemi przy przy-
ciśnieniu Pieczęci naszej podpisuiemy.

Jan Kazimierz Gliniski stolnik Sandomirski.

Kasper Woiakowski stolnik Przemyski mp. (L. S.)

Franciszek Gliniski Kanonik Warszawski mp. (L. S.)

Krzysztoff Winarski z Winar Cześnik Bielski mp. (L. S.).

My Urząd tak Radziecki, iako też y Wóytowski y
wszystko Pospólstwo Miasteczka Dębice, za Consen-
sem y potwierdzeniem Ich MCIów W. Naszych MCIów
Panów y Dobrodzieiów wyżey podpisanych Panów Dzie-
dzicznych, stosując sie do woli Ich MCIów Naszych Wiel-
ce Mościwych Panów y Dobrodzieiów, tego Przywileiu
Cechowi Tkackiemu mocą y władzą Naszą potwierdzą-
my y umacniamy, aby sie ten Cech krzewił y umacniał,
y tak sie we wszystkim sprawował, iako Przywiley wy-
żey opisany opiewa. Na co dla lepszey wiary dania y
pewności rękami naszemi własnymi podpisuiemy sie y
pieczęci Nasze obiedwie, tak Radziecką, iako y Wóytow-
ską przyciskamy. Działo sie w Dembicy dnia dwunaste-
go Listopada Roku 1691.

Sebastian Nożenski

Burmistrz Dembicki (L. S.)

(L. S.)

Andrzej Jabłonski

Jan Golański

Jan Muszyński

Krzysztoff Frankiewicz

Pisarz Dembicki mp.

Stanisław Woytovic

Wóyt Dembicki

y s kollegami swemi

Stanisław Zaleski

Wóyt Dębicy

Sewerin Kazimierz Bienkowicz

Burmistrz na ten czas będący.

Stanisław Baranowski

Burmistrz na ten czas będący.

Wydane tu pod liczbą XXI., XXIV., XXV., **przywileje** dawnych Cechów dębickich czerpano z zachowanych odpisów.

Przywilej tkacki zaś zachował się nietylko w odpisie w L. E. D. fol. 94—96 jako »Copia Przywileiu z Oryginału przepisana y przez Panów Starszych Cechu Tkackiego do tey Xięgi kościelney podana dla pamięci, aby, strzeż Boże, oryginał nie był zatracony«, — ale w spadku po tym **Cechu w oryginale**, który chowa tutejsze **Bractwo ś. Anny** w swej skrzynce cechowej jako dawną, rzadką a cenną dębicką pamiątkę.

Oryginał tego przywileju pisany jest na pergaminie w formie wielkiego arkusza—(60½ cm. dług., 51½ cm. szer.)—pismem z czasów króla Jana Sobieskiego. Na około tego pisma, na krawędzi czworobocznej pergaminu jest ładna barwna ornamentyka odręczna.

Oprócz tego oryginału przechowuje to Bractwo **Rejestr** Cechmistrzów, Braci i Siótr—Uczni zapisanych i wyzwolonych—od r. 1691. po koniec w. XVIII.—i nieco z XIX. w. Rejestr ten obejmuje 24 kartek.

Cech tkacki, niegdyś w Dębicy znaczny, podupadł w zeszłym wieku tak, że od lat 30 niema tu ani jednego tkacza.

Dlatego do Bractwa kościelnego św. Anny — dawnych Tkaczów dębickich—należą inni rzemieślnicy i rolnicy. Przełożonym tego Bractwa jest od dwunastu lat piekarz p. Henryk **Rostoczyński**.

Część urzędowa.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

I.

Skład grona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1909/10.

A) Dla nauki przedmiotów obowiązkowych.

- 1) **Szydtowski Józef**, dyrektor, członek Rady gminnej miasta Dębicy i c. k. Rady szkolnej okręgowej w Ropczycach, delegat Wydziału powiatowego do Rady szkolnej miejscowej w Dębicy, delegat Wydziału krajowego do Wydziału szkoły przemysłowej uzupełniającej w Dębicy; uczył propedeutyki filozofii w klasach VII. i VIII.; tygodniowo godzin 4.
- 2) **Kalitowski Michał**, profesor, członek Rady gminnej w Dębicy, zawiadowca biblioteki dla nauczycieli, gospodarz klasy V. B; uczył języka łacińskiego w klasach V. A i B, greckiego w klasach V. B. i VI.; razem tygodniowo godzin 22.
- 3) **Kapszj Michał**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy II. A.; uczył matematyki w klasach II. A. i B., III. A., IV., V. B.; fizyki w klasach III. A. B.; razem godzin tygodniowo 14.
- 4) **Keffermüller Zenon**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy V. A.; uczył języka niemieckiego w klasie I. B., geografii i historii powszechnej w klasach I. A., III. A. B., V. A.; razem tygodniowo godzin 21.
- 5) **Ks. Kotfis Błażej**, profesor, exhortator dla klas wyższych; uczył religii w klasach III. A. i B, IV., V. A. i B., VI., VII., VIII.; razem tygodniowo godzin 16.
- 6) **Kozłowski Jan**, rzeczywisty nauczyciel, zawiadowca gabinetu historii naturalnej; uczył matematyki w klasach I. A. B; historii naturalnej w klasach I. A. B., V. A. B. i VI.; razem tygodniowo godzin 18.
- 7) **Ks. Krzemieniecki Stanisław**, zastępca nauczyciela religii, exhortator dla klas niższych; uczył religii w klasach I. A. B., II. A. B.; razem tygodniowo godzin 8.

- 8) **Łychicki Nazar**, egzaminowany zastępca nauczyciela, zawiadowca biblioteki ruskiej dla młodzieży, gospodarz klasy III. B.; uczył języka łacińskiego w klasie I. A., języka niemieckiego w klasie II. B., matematyki w klasach III. B. i V. A., historii naturalnej w klasach II. A. B.; razem tygodniowo godzin 25.
- 9) **Migdał Antoni**, profesor, zawiadowca biblioteki pauperum, gospodarz klasy VI.; uczył języków łacińskiego w klasach VI. i VIII., greckiego w klasach III. B. i IV., polskiego w klasie III. B.; razem tygodniowo godzin 23.
- 10) **Müller Fryderyk**, rzecz. nauczyciel, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla młodzieży; uczył języka polskiego w klasie III. A., języka niemieckiego w klasach V. A. B. VI., VII., i VIII.; razem tygodniowo godzin 23.
- 11) **Niemiec Wojciech**, profesor, przydzielony do służby w c. k. gimnazyum św. Jacka w Krakowie.
- 12) **Pilszak Józef**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy III. A.; uczył języka greckiego w klasie III. A., języka niemieckiego w klasach I. A., III. A. B. i IV.; razem tygodniowo godz. 22.
- 13) **Przeworski Józef**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IV.; uczył języka łacińskiego w klasie III. A. i B. i IV.; razem tygodniowo godzin 18.
- 14) **Pochmarski Bolesław**, rzeczywisty nauczyciel, zawiadowca biblioteki polskiej dla młodzieży, gospodarz klasy I. A.; uczył języka łacińskiego w klasach I. B., II. A., języka polskiego w klasach I. B., II. A., VI., VII.; razem tygodniowo godz. 25.
- 15) **Radomski Michał**, profesor, członek Rady gminnej w Dębicy, kierownik szkoły przemysłowej uzupełniającej w Dębicy, zawiadowca gabinetu fizykalnego, gospodarz klasy VIII.; uczył matematyki w klasach VI., VII., i VIII., fizyki w klasach IV., VII., i VIII.; razem tygodniowo godzin 18.
- 16) **Staroń Michał**, rzeczywisty nauczyciel; uczył geografii i historii powszechnej w klasach IV., V. A. B., VI., VII., VIII.; razem tygodniowo godzin 18.
- 17) **Świdorski Wiktor**, rzeczywisty nauczyciel, kurator czytelnicy uczniów; uczył języka łacińskiego w klasie II. B., polskiego w klasach II. B., IV., V. A. B. i VIII.; razem tygodniowo godz. 22.
- 18) **Türschmid Edward**, zastępca nauczyciela, na urlopie z powodu choroby.
- 19) **Wiśniewski Stanisław**, profesor, zawiadowca gabinetu archeologii i sztuki, gospodarz klasy VII.; uczył języka łacińskiego

- w klasie VII., języka greckiego w klasach V. A., VII. i VIII.; języka polskiego w klasie I. A.; razem tygodniowo godzin 22.
- 20) **Wyrobek Józef**, profesor, zawiadowca gabinetu geograficznego; uczył języka niemieckiego w klasie II. A., geografii i historii powszechnej w klasach I. B., II. A., B., kaligrafii w klasach I. A. B.; razem tygodniowo godzin 18.

B) Dla nauki religii mojżeszowej.

Bleiweiss Izaak, nauczyciel religii mojżeszowej w trzyklasowej szkole wydziałowej męskiej im. Kopernika w Tarnowie; uczył religii mojżeszowej w czterech oddziałach; tygodniowo godzin 4.

C) Dla nauki przedmiotu względnie obowiązkowego.

Łychicki Nazar, j. w.; uczył języka ruskiego w klasach od IV. począwszy, dzieląc uczniów na 3 oddziały stosownie do ilości lat pobieranej nauki; razem tygodniowo w godzinach 6.

D) Dla nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

- 1) **Keffermüller Zenon**, j. w.; uczył historii kraju rodzinnego w klasach III. A. B.; tygodniowo godzin 2.
  - 2) **Staron Michał**, j. w.; udzielał nauki historii kraju rodzinnego w klasach IV., VI., VII. i VIII.; tygodniowo godzin 4.
  - 3) **Sierosławski Józef**, były nauczyciel szkoły ludowej, zawiadowca zbioru przyborów do nauki śpiewu i muzyki; uczył śpiewu w I. oddziale; razem tygodniowo godzin 2.
  - 4) **Ks. Kotfis Błażej** j. w.; uczył śpiewu w II. oddziale; tygodniowo godzin 2.
  - 5) **Berger Robert**, starszy nauczyciel 5-cio klasowej szkoły ludowej w Dębicy, zawiadowca gabinetu rysunkowego; udzielał nauki rysunków odręcznych, jako przedmiotu nadobowiązkowego w 2. oddziałach po 2 godziny tygodniowo, nadto nauki tegoż przedmiotu jako obowiązkowego w klasach I. A. B. również po 2 godziny tygodniowo; razem tygodniowo godzin 8.
  - 6) **Kozłowski Jan**, j. w.; uczył gimnastyki w oddziale wyższym; tygodniowo w godzinach 4.
  - 7) **Klamut Kazimierz**, nauczyciel szkoły 5-cio klasowej ludowej w Dębicy; udzielał nauki gimnastyki w oddziale niższym w godzinach tygodniowo 4.
-

II.

Zmiany w składzie grona nauczycielskiego w ciągu roku szkolnego 1909/10.

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała zastępcą nauczyciela przy tutejszym zakładzie kandydata stanu nauczycielskiego, **Michała Kapszija** (rozporząd. z dnia 28. lutego 1910. l. 16761.)

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła do tutejszego zakładu zastępcę nauczyciela, **Zygmunta Kochańskiego**, z c. k. I. gimnazjum w Tarnowie (rozporząd. z dn. 18. sierpnia 1909. l. 39449.)

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła z tutejszego zakładu w dotychczasowym charakterze służbowym zastępców nauczycieli: **Józefa Rottera** do c. k. gimnazjum w Jarosławiu (rozporz. z dn. 15. września 1909. l. 50324.) i **Zygmunta Kochańskiego** do c. k. gimnazjum w Gorlicach (rozporz. z dn. 28. lutego 1909. l. 13104.)

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała rzeczywistymi nauczycielami w tutejszym zakładzie: prowizorycznego nauczyciela w c. k. II. gimnazjum w Rzeszowie, **Bolesława Pochmarskiego** (rozporząd. z dn. 3. września 1909. l. 47373.) i prowizorycznego nauczyciela w tutejszym zakładzie, **Michała Staronia** (rozporząd. z dn. 9. listopada 1909. l. 65542.)

J. E. Pan. Minister W. i O. reskr. z dnia 27. sierpnia 1909. l. 28802. (intym. rozporząd. c. k. szląskiej Rady szkolnej krajowej z 13. września 1909. l. I—474.) nadał rzeczywistemu nauczycielowi w tutejszym zakładzie, **Edwardowi Klichowi**, posadę rzeczywistego nauczyciela przy c. k. gimnazjum z językiem wykładowym polskim w Cieszynie.

C. k. Rada szkolna krajowa nadała profesorowi, Dr. **Herkulanowi Waigutowi**, posadę rzeczywistego nauczyciela w Akademii handlowej w Krakowie (rozporząd. z 19. listopada 1909. l. 55347.)

C. k. Rada szkolna krajowa przydzieliła na rok szkolny 1909/10. do służby w c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie profesora, **Wojciecha Niemca** (rozporząd. z dn. 16. października 1909. l. 49116.)

C. k. Rada szkolna krajowa nadała zastępcy nauczyciela w tu-
tejszym zakładzie, **Janowi Bobce**, posadę nauczyciela w c. k. II. gi-
mnazyum w Tarnowie (rozporząd. z dn. 5. sierpnia 1909. l. 25962.)

C. k. Rada szkolna krajowa zatwierdziła w zawodzie nauczy-
cielskim rzeczywistych nauczycieli: **Stanisława Wiśniewskiego** (rozp.
z dn. 1. lipca 1909. l. 311112.), **Dr. Herkulana Weigta** (rozp. z dn.
18 października 1909. l. 58539.) i **Antoniego Migdała** (rozporz. z dn.
16. listopada 1909. l. 58211.)

Dłuższe urlopy, otrzymali :

Zastępca nauczyciela **Zygmunt Kochański** z powodu choroby
na miesiące styczeń i luty 1910. r. (rozp. Rady szkolnej krajowej
z dn. 7. stycznia 1910. l. 73616.), przedłużono urlop **Dr. Herkulanowi**
Weigtowi aż do dalszego zarządzenia (rozporząd. z dn. 31. lipca
1909. l. 35260.), **Edward Türschmid**, zastępca nauczyciela, otrzymał
trzymiesięczny urlop (rozp. z 21. lutego 1910. l. 8568.), przedłużony
do końca czerwca 1910. (rozporząd. z d. 18. maja 1910. l. 28321.).

III.

Plan nauki w roku szkolnym 1909/10.

A. Nauka przedmiotów obowiązkowych.

Nauka odbywała się według planu nowego, wydanego rozporządzeniem c. k. Rady szkolnej krajowej z 2. sierpnia 1909. l. 44242, opartego na planie normalnym, wydanym dla gimnazyjów austriackich rozporządzeniem ministeryalnym z 20. marca 1909. l. 11662, przy czem uwzględniano instrukcyę ministeryalną z roku 1900., o ile ona dotychczas znajduje zastosowanie. Prócz przedmiotów obowiązkowych, dotychczas udzielanych, udzielano w roku szkolnym 1909/10. nauki kaligrafii i rysunków odręcznych. Na wprowadzenie ostatniego przedmiotu obowiązkowego zezwoliła c. k. Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z 30. grudnia 1909. l. 57348. zaprowadzając ją na razie w tym charakterze w klasie I., a pozostawiając w klasach wyższych naukę tego przedmiotu jako nadobowiązkowego. Nauki gimnastyki udzielano w tym roku jeszcze jako przedmiotu nadobowiązkowego.

W sprawozdaniu niniejszem podaje się tylko wykaz lektury autorów łacińskich i greckich, tudzież tych utworów polskich i niemieckich, które czytano w całości bądź w szkole bądź w domu, a nie są objęte Wypisami — nadto jako rzecz nową, sprawozdanie z nauki kaligrafii i rysunków w klasie I. jako przedmiotów obowiązkowych..

a) WYKAZ LEKTURY.

α) *lektura łacińska.*

Klasa III.

w oddziale A.

Cornelius Nepos: Miltiades, Aristides, Themistocles, Hannibal, Thrasibulus. Prywatnie: Cimon, Conon, Pelopidas, Phocion, Hamilcar. Jeden uczeń wyjątkowo uzdolniony czytał Owidiego *Chaos, Describuntur quattuor humani generis aetates, Wergilego Ecloge V.*

w oddziale B.

Cornelius Nepos: Miltiades, Cimon, Aristides, Phocion, Hamilcar, Conon. Prywatnie: Epaminondas, Hannibal, Pelopidas.

Klasa IV.

C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico lib. I. II. III. VI. Jako lekturę domową czytano z tegoż dzieła ks. IV. V. VII.

Klasa V.

Livius ab urbe condita lib. II. i XXII. Prywatnie czytano z tegoż autora ks. I. i XXI.

Z Owidego Przemian czytano ustępy: 1. Describuntur quattuor humani generis aetates, 2. Gigantomachia, 3. Juppiter homines extinguere constituit, 4. Diluvium, 5. Deucalion et Pyrrha, 6. Proserpina a Plutone rapitur, 7. De Niobes eiusque liberorum interitu, 8. Coloni Lycii in ranas mutantur, 9. De Icaro et Perdice, 10. De Philemone et Baucide, 11. De Orpheo et Eurydice, II. Cadmus draconem Martium occidit, dentes vipereos serit, Thebas condit, 12. Cadmus et Harmonia, 13. De Pythagora eiusque praeceptis. Prywatnie czytano z tego autora Przemian: I. ks., z innych ksiąg wybrane ustępy.

Z Fasti czytano ustępy: Herkules et Caecus, Lemuria, Februarii nomen, De Romulo Quirino, Quo dolo Gabii sint capti, Arion a delphine servatur, De Fabiorum ad Cremeram interitu, De raptu Proserpinae, Ludi Ceriales, Fabula de Roma condita et de Remi interitu.

Z Tristium libri: De ultima, quam Ovidius Romae transegit, nocte, Ovidius de vita sua, De poetarum immortalitate, Saturno regnante lucrum opesque fuisse ignota.

Klasa VI.

Sallustius: Bellum Jugarthinum,

Cicero: I. oratio in Catilinam,

Vergilius: Aeneis I., II. (w. 1—138; 145—369; 486—569; 735—904); i IV. Ecloga I. i V. Z Georgik wyjątki.

Klasa VII.

Vergilius: Aeneis lib. III. dokończono IV. VI.

Cicero: In Verrem act. IV. Prywatnie: Sallustius: Bellum Catilinae, Cicero: Pro Archia poëta, Laelius de amicitia.

Klasa VIII.

Horatii carmina: I. 1. 3. 4. 7. 8. 10. 14. 21. 22. 25. 27. 29. 21. 35. 37.

II. 1. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 21. 28. 30.

III. 1. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 21. 28. 30.

IV. 2. 3. 4. 5. 7. 9. 12. 15.

Epodon libri 2. 7. 10. 16. Carmen saeculare.

Satirarum libri I. 1. 5. II. 6. (ww. 77—117)

Epistolarum libri I. 2. 4. 20.

Prywatnie: Ody, Satyry i listy nieczytane w szkole, a zamieszczone w podręczniku szkolnym.

Taciti Germania cap. 1—27;

Annalium: I. c. 1—15, 16—30;

IV. c. 34—35;

XII. 27—30;

XIII. 53—57;

XV. c. 38—45, 60—65;

Resztę ustępów, w podręczniku szkolnym zawartych, prywatnie.

β) *Lektura grecka.*

Klasa V.

Xenofon: Anabasis: Ust. I. (Przygotowania wojenne), 2. (Bunt wojska), 3. (Pochód wojska przez Cylicyę i Syryę), 4. (Pochód przez pustynię arabską), 5. (Zdrada Orontasa), 6. (Przygotowania do bitwy), 7. (Bitwa pod Kunaksą), 9. (Układ Hellenów z Aryajosem), 11. (Zdrada), 13. (Wybór dowódców wojska greckiego).

Cyropedia: Ust. 1. (Pochodzenie Cyrusa i wychowanie u Persów) 2. (Cyrus u swojego dziadka Astyagesa), 3. (Cyrus i Krezus)

Homer: Ilias I., III.

Prywatnie: Homera: Iliada ks. II. IV. VII.

Klasa VI.

Homer: Ilias VI., IX., XII., XVI. i XVIII. (Opis tarczy Achillesa); Prywatnie ks. XV.

Z Xenofonta Pamiętników: ust. 1. i 2.

Herodot: ks. VIII. i IX. Prywatnie: ks. VII.

Klasa VII.

Demosthenes: Mowy olintyjskie I.—III., I. mowa przeciw Filipowi. Prywatnie: Mowa o pokoju.

Homer: Odys. I. V. VI. XI. XV. XIX.

Prywatnie: Odys. II. X.

Klasa VIII.

Plato: Apologia i Kryton.

Sofokles: Antygona,

γ) *Lektura polska.*

Oprócz utworów i wyimków, pomieszczonych w Wypisach, czytano w całości:

Klasa V.

Mickiewicz: Pan Tadeusz,

Byron: Makbet,

Fredro: Zemsta.

Nadto prywatnie czytali uczniowie niektóre nowele Sienkiewicza, Prusa i Orzeszkowej.

Klasa VI.

Kochanowski: Odprawa posłów greckich,

„ Treny,

Sienkiewicz: Trylogia,

Pasek: Pamiętniki,

Krasicki: Przypadki Doświadczyńskiego cz. I.

Klasa VII.

Niemcewicz: Powrót Posła,

Feliński: Barbara Radziwiłówna,

Mickiewicz: Dziady wileńskie (I. II. IV.)

„ „ drezdeńskie (III.),

„ Konrad Wallenrod,

„ Sonety krymskie,

Malczewski: Marya,

Fredro: Śluby panięskie,

Żeromski: Popioły.

Klasa VIII.

Słowacki: Kordyan,

„ Lilla Weneda, Anelli,

Krański: Nieboska komedia,

„ Irydyon, Przedświt,

Korzeniowski: Mnich.

Nadto czytali uczniowie: Listopad, Kollokacyę, Starą baśń i Psalmy przyszłości.

δ) *Lektura niemiecka.*

Klasa VI.

Schiller: W. Tell.

Klasa VII.

F. Schiller: Jungfrau v. Orleans,
Goethe: Egmont.

Klasa VIII.

Goethe: Faust,
Schiller: M. Stuart,
Goethe: Iphigenie.

b) K A L I G R A F I A.

Udzielano nauki w obu oddziałach klasy I. po jednej godzinie tygodniowo. Ćwiczone systematycznie w piśmie polskim i niemieckim według wzorów, pisanych przez nauczyciela na tablicy, tudzież według wzorów układu prof. Nowickiego.

c) R Y S U N K I O D R Ę C Z N E.

w klasie I.

Naukę rozpoczęto ćwiczeniami rozmachowemi, następnie rysowano ornamenta swojskie i obce, przedmioty z natury w konturach, oraz pędzlem rysowano sylwety liści i łatwych naczyń.

B. Nauka religii mojżeszowej.

I. oddział (klasa I. i II.)

Historia biblijna do podziału państwa w związku z zasadami wiary, dziesięcioro przykazań, o świętach i postach, modlitwy hebrajskie poranne i wieczorne.

II. oddział (kl. III. i IV.)

Historia biblijna do upadku państwa. Trzy zasady wiary mojżeszowej, przepisy ceremonialne i rytualne, o księgach pisma św. i modlitwy hebrajskie na sobotę i święta.

III. oddział (kl. V. i VI.)

Objaśnienie 13. artykułu wiary, etyka na podstawie Pioke Abot. Wybór ustępów z pisma św. z objaśnieniami pod względem treści i historii.

IV. oddział (kl. VII. i VIII.)

Historia Żydów w Polsce. Historia Żydów w diasporze z biografiami sławnych mężów.

C. Nauka języka ruskiego jako przedmiotu względnie obowiązkowego.

Nauka odbywała się w trzech oddziałach po dwie godziny tygodniowo podług planu A.

Oddział I.

Z gramatyki przerobiono głosownię i odmianę wyrazów. Składnię omawiano przygodnie. Z Wypisów B. Łepkiego przeczytano 18 ustępów i 3 memorowano. Ćwiczenia pisemne odbywały się z początkiem każdej lekcji, później co dwa tygodnie.

Oddział II

Z gramatyki powtarzano odmianę wyrazów i przerobiono składnię. Z Wypisów Al. Barwińskiego „Wyimki z narodnoji literatury XIX. wiku“ cz. I. przeczytano w wyimkach dzieła celniejszych pisarzy od Kotlarewskiego do Szewczenki (włącznie). Przytem dawano odpowiednie objaśnienia literacko-historyczne. Zadania szkolne pisało dwa razy w miesiącu.

Oddział III.

Z gramatyki omawiano przygodnie ważniejsze wiadomości. Z Wypisów Al. Barwińskiego j. w. cz. II. przy odpowiednich objaśnieniach literacko-historycznych, czytano w wyimkach dzieła niektórych pisarzy od Kulisza począwszy. Zadania szkolne dwa razy na miesiąc.

D. Nauka przedmiotów nadobowiązkowych.

1. *Historja kraju rodzinnego.*

Udzielano w kl. III., IV., VI. w II. półroczu i VIII. w I. półroczu według podręcznika w klasach niższych K. Rawera, w klasach wyższych Lewickiego.

W klasie III.

Poznano geografję ziem polskich i Słowiańszczyzny w ogóle i dzieje Polski aż do końca panowania króla Kazimierza Jagiełły.

W klasie IV.

Ciąg dalszy dziejów ojczytych do czasów ostatnich.

W klasie VI.

Poznano geografję ziem ojczytych i historję Polski od czasów najdawniejszych do Unii Polski z Litwą i Rusią.

W klasie VII.

Poznano historję Polski od końca wieku XIII. do końca XVII.

W klasie VIII.

Od pierwszego podziału Polski do roku 1863. włącznie. Podano ogólny pogląd na całokształt dziejów Polski ze szczególnem uwzględnieniem wewnętrznego ustroju państwa.

2. *Rysunki odręczne.*

Udzielano nauki w dwóch oddziałach po dwie godziny tygodniowo. Oddział pierwszy obejmował uczniów od klasy II. do VI., oddział drugi uczniów od klasy V. do VIII.

W oddziale I.

Ćwicząco w rysunku rozmachowym, następnie rysowano ornamenta swojskie i obce, przedmioty z natury w konturach, oraz pendzlem sylwety łatwych naczyń i ornamentów ludowych. Z uczniami starszymi przerobiono perspektywę przedmiotów graniastych i okrągłych, ćwicząco w malowaniu liści zasuszonych, motyli, piór, ptaków i t. d., zatrudniając od czasu do czasu rysunkiem ornamentalnym.

W oddziale II.

Uczniowie robili zdjęcia z pojedynczych przedmiotów i grup. Z uczniami zdolniejszymi przerobiono rysunek figuralny z modeli gipsowych i z natury. Do wykonania rysunku używano ołówków, węgla, farb i nowej kredy kolorowej. W czasie stosownym przedsiębrano wycieczki poza szkołę dla zdjęć z natury.

3. *Nauka gimnastyki.*

Nauka odbywała się w czterech oddziałach po dwie godziny tygodniowo.

I. Oddział.

Ćwiczenia w obrotach i pochodach w szeregu, dwuszeregu i kolumnie czwórkowej, ćwiczenia rzędowe, proste, najprostsze ćwiczenia na drążku, poręczach, koniu, koźle, na linach i kółkach, ćwiczenia laskami, w skoku na wysokość i w dal. Zabawy: piłka nożna, w koło i punkty.

II. Oddział.

Ćwiczenia jak w I. oddziale, zastosowane do rozwoju fizycznego uczniów, ćwiczenia ciężkimi. Zabawy jak w I. oddziale, nadto piłka nożna z granicą.

III. i IV. Oddział.

Ćwiczenia jak w II. oddziale, jeno intensywniejsze, zastosowane do większych sił i lepszego wyćwiczenia uczniów; ćwiczenia na stole, ćwiczenia w skakaniu, mocowaniu, ćwiczenia wolne zawodnicze, ćwiczenia na wszelkich przyrządach szwedzkich.

W klasie VIII.

Od pierwszego podziału Polski do roku 1863. włącznie. Podano ogólny pogląd na całokształt dziejów Polski ze szczególnem uwzględnieniem wewnętrznego ustroju państwa.

2. *Rysunki odręczne.*

Udzielano nauki w dwóch oddziałach po dwie godziny tygodniowo. Oddział pierwszy obejmował uczniów od klasy II. do VI., oddział drugi uczniów od klasy V. do VIII.

W oddziale I.

Ćwicząco w rysunku rozmachowym, następnie rysowano ornamenta swojskie i obce, przedmioty z natury w konturach, oraz pendzlem sylwety łatwych naczyń i ornamentów ludowych. Z uczniami starszymi przerobiono perspektywę przedmiotów graniastych i okrągłych, ćwicząco w malowaniu liści zasuszonych, motyli, piór, ptaków i t. d., zatrudniając od czasu do czasu rysunkiem ornamentalnym.

W oddziale II.

Uczniowie robili zdjęcia z pojedynczych przedmiotów i grup. Z uczniami zdolniejszymi przerobiono rysunek figuralny z modeli gipsowych i z natury. Do wykonania rysunku używano ołówków, węgla, farb i nowej kredy kolorowej. W czasie stosownym przedsiębrano wycieczki poza szkołę dla zdjęć z natury.

3. *Nauka gimnastyki.*

Nauka odbywała się w czterech oddziałach po dwie godziny tygodniowo.

I. Oddział.

Ćwiczenia w obrotach i pochodach w szeregu, dwuszeremu i kolumnie czwórkowej, ćwiczenia rzędowe, proste, najprostsze ćwiczenia na drążku, poręczach, koniu, koźle, na linach i kółkach, ćwiczenia laskami, w skoku na wysokość i w dal. Zabawy: piłka nożna, w koło i punkty.

II. Oddział.

Ćwiczenia jak w I. oddziale, zastosowane do rozwoju fizycznego uczniów, ćwiczenia ciężkimi. Zabawy jak w I. oddziale, nadto piłka nożna z granicą.

III. i IV. Oddział.

Ćwiczenia jak w II. oddziale, jeno intensywniejsze, zastosowane do większych sił i lepszego wyćwiczenia uczniów; ćwiczenia na stole, ćwiczenia w skakaniu, mocowaniu, ćwiczenia wolne zawodnicze, ćwiczenia na wszelkich przyrządach szwedzkich.

IV.

Tematy wypracowań piśmiennych.

a) W języku polskim:

- Klasa V. A.
1. Jak wpływają bogowie na tok akcji w Iliadzie? (szk.)
  2. Znaczenie Fenicyan w historii starożytnej (dom.).
  3. Powrót pod rodzinną strzechę. (Na podstawie I. księgi Pana Tadeusza) (szkol.).
  4. Dlaczego Skawiński utracił posadę latarnika? (dom.).
  5. Charakterystyka Rymwida (szk.).
  6. Odejście pociągu (spostreżenia na dworcu kolejowym) (dom.).
  7. Losy Haliny (na podstawie „Wiesława“) (szk.).
  8. „Morze nie dzieli, lecz zbliża narody“ (dom.).
  9. Porównanie spowiedzi ks. Robaka (ks. X.) z opowiadaniem Gerwazego w ks. II. Pana Tadeusza (szk.).
  10. Która postać z dziejów greckich podoba mi się najwięcej i dlaczego? (dom.).
  11. Śmierć Lubora (na podstawie ballady Zaleskiego) (szk.).
  13. Do wyboru: a) Rola sumienia w Makbecie,
b) Pan Papkin u Rejenta (szk.).
- Klasa V. B.
1. Potop (na podstawie Owidyusza) (szk.).
  2. O ile fizyczne warunki Egiptu i Mezopotamii wpłynęły na rozwój kultury tamtejszych ludów? (dom.).
  3. Tradycya zamku Horeszków (Opowiadanie Gerwazego) (szk.).
  4. . . . . Ojczyzno moja, ty jesteś jak zdrowie;
Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
Kto cię stracił. . . . . (na podstawie Sruła z Lubar-towa) (dom.).
  5. Charakterystyka Litawora (szk.).
  6. Wnętrze kościoła wczesnym rankiem (dom.).

7. Wykazać na „Wiesławie“, że „Niebieska opieka tajnie nagradza uczynki człowieka“ (szk.).
8. Gerwazy i Protazy (charakterystyka porównawcza) (dom.)
9. Bitwa pod Kunaksą (na podstawie Ksenofonta) (szk.).
10. Która postać z dziejów greckich podoba mi się najwięcej i dlaczego? (dom.).
11. Opis burzy (na podstawie Pana Tadeusza) (szk.).
12. Do wyboru: a) Co mi się wydaje najzabawniejszem w komedyi Fredry „Zemsta“ i dlaczego?
b) Charakterystyka żony Makbeta (dom.)

- Klasa VI.
1. Cesarz Oktawian (sylwetka historyczna) (szk.).
  2. Do wyboru: a) Moje wakacje,
b) Uczucia moje na widok zamierającej przyrody w jesieni. (dom.).
  3. Ideał człowieka w pojęciu Reya. (szk.).
  4. Rozważyć słowa Mikołaja Reya: „Człowiek starać się powinien, aby nie był jako suchy pień na roli, co się oń pługi zawadzają“ (dom.).
  5. Modrzewski jako reformator społeczeństwa polskiego (szk.).
  6. Do wyboru: a) Dlaczego czcimy pamięć wielkich poetów i bohaterów?
b) Na mogile bohatera (myśli i uczucia) (dom.).
  7. a) Obraz życia wiejskiego w przedstawieniu Kochanowskiego (na podstawie 12-tej pieśni świętojańskiej o Sobótce).
b) Którą z rad, udzielanych Achillesowi przez Chirona w „Satyrze“ Kochanowskiego, uważam za najważniejszą i dlaczego? (szk.).
  8. Do wyboru: a) Podbój przyrody przez człowieka,
b) Mój dom rodzinny (dom).
  9. a) Znaczenie chorów w „Odprawie posłów greckich“ Kochanowskiego,
b) Tragizm w „Odprawie posłów greckich“ (szk.).
  10. a) Burza a wojna (porównanie),
b) Przed obrazem Artura Grottgera „Ludzie czy Szakale“ (refleksje) (dom.).
  11. Która z postaci „Trylogii“ Sienkiewicza najwięcej mi się podoba i dlaczego? (szkolne) (zadanie 2 godzinne).

12. a) Naruszewicz w świetle swojej sielanki p. t. „Zabawa moja“,
 b) Jakie zjawisko przyrody i z jakiego powodu najbardziej mi się podoba? (dom.).

- Klasa VII.
1. Uzasadnić słowa Kaspra Miaskowskiego:
 „Nie ten ci żeglarz, co płynie po wodzie
 Nie poruszonej nic wiatrem w pogodzie
 Ale co wały, gdy biją najciężej,
 Wiosłem zwycięży“ (dom.).
  2. Tendencja polityczna w „Powrocie posła“ Niemcewicza (szk.).
  3. Do wyboru: a) Moje dzieciństwo,
 b) Rozważania na temat słów Juliusza Słowackiego:
 „Dusza się moja zamysła głęboko,
 Czuję, że tu jak słońcu zejść potrzeba ...
 (Ustęp z pamiętnika ucznia),
 c) Objasnić dwuwiersz Wężyka:
 „Kto bohaterów nie cześci bohaterów,
 Sypcie mu w oczy żwirami pogardy“ (dom.).
  4. a) Tendencja polityczna w czasach porozbiorowych (do r. 1822) i jej odbicie w poezji,
 b) „Wiesław“, sielanką narodową (szk.).
  5. a) Co wyczytałem w obrazie Grottgera, ... (dowolnie obranym z cyklu „Polonia“ lub „Lituania“)?
 b) W zimową noc (swobodne opowiadanie w dowolnej formie: nowella, baśń, wrażenia) (szk.).
  6. a) Na zwaliskach dawnej Polski (Psychologiczny obraz społeczeństwa polskiego w epoce Napoleońskiej, na podstawie „Popiołów“ Żeromskiego),
 b) Co mi opowiadała stara lipa?
 c) Jakie książki lubię czytać? (dom.).
  7. a) Ideały wszechludzkie w „Odzie do młodości“,
 b) Duchowy profil Mickiewicza z doby filareckiej (szk.).
  8. a) Społeczeństwo polskie w III. części „Dziadów“,
 b) Rozważyć, o ile jest słuszne powiedzenie Józefa Weissenhoffa: „Wszystko, co czynimy dla siebie, jest wpływem naszej zwierzęcej natury, nasze społeczeństwo polega na altruizmie“ (zadanie szkolne 2-godzinne).

9. a) Dlaczego Malczewski za tło swej powieści p. t. „Marya“ wziął Ukrainę?
 b) O zmroku (w dowolnej formie odtworzyć nastrój wieczoru letniego) (dom.).
10. a) Jakie pierwiastki wniósł do literatury polskiej Mickiewicz?
 b) Dlaczego czcimy pamięć Mickiewicza? (w formie przemowy) (zadanie szkolne 2-godzinne).

- Klasa VIII.**
1. Z jakich źródeł czerpał Słowacki treść do „Ballady“? (dom.).
  2. Znaczenie cudownej harfy Derwida w „Lilli Wenedzie“ (szk.).
  3. Do wyboru: a) Kochanowski, Krasicki, Mickiewicz, jako przedstawiciele 3 pokoleń i 3 epok literackich,
 b) Struna patryotyczna w poezji Słowackiego,
 c) Wielu rzeczom czas tylko stosowny nadaje wartość (Shakespeare kupiec) (dom.).
  4. a) Wyjaśnić ostatnie słowa Pankracego: Galilae vicisti,
 b) Typy rewolucyjne w obozie Pankracego (szk.).
  5. a) Świat rzymski w „Irydyonie“,
 b) Masynissa a Halban,
 c) Irydyon a Konrad Wallenrod (szk.).
  6. a) Polska w wieku Stanisława Augusta (według Listopada Rzewuskiego),
 b) Szatan w poezji polskiej,
 c) Rozważyć, czy słusznie wyraził się Byron, że »Wiedza nie jest szczęściem, lecz tylko przemianą jednej nieświadomości w nieświadomość inną« (dom.).
  7. Różnica między tragedią klasyczną a tragedią Szekspira (na podstawie Kremera) (szk.).
  8. Do wyboru: a) Rozwinąć myśl dwuwierszu:
 „Innym głosem ptaszyna w srebrnej klatce śpiewa,
 Innym w gaju zielonym, na gałązce drzewa,“
 b) O ile artysta powinien naśladować naturę?
 c) Krasicki a Horacy (szk.).

b) W języku niemieckim :

- Klasa V. A.**
1. Die thebanische Sphinx (dom).
  2. Tells Apfelschuss (szk.).
  3. Wie starb Antigone? (dom.).
  4. Kannitverstan. Nacherzählung (szk.).
  5. Der fromme Graf. Nach Schiller (dom.).
  6. Zrinys Heldentod (A. Grund der Schullektüre) (szk.).
  7. Jupiters Rache an Prometheus (szk.).
  8. Die treuen Freunde. Nach Schillers Bürgschaft (Übersetzung a. d. Poln.) (dom.).
  9. Andreas Hofers Gefangennahme (szk.).
  10. „Wohl dem, der frei von Schuld und Fehle,
Bewahrt die kindlich reine Seele“. Nach Schiller (dom.).
  11. Japans Kulturarbeit (vom Lehrer disponiert) (szk.).
  12. Agamemnons Tod. A. Grund der Schullektüre (szk.).
  13. Die letzten Zehn vom vierten Regiment (dom.).

- Klasa V. B.**
1. Babylonien und Aegypten (dom.).
  2. Tells Apfelschuss. (szk.).
  3. Die Freunden des Herbstes (dom.).
  4. Kannitverstan. Nacherzählung (szk.).
  5. Der fromme Graf. Nach Schiller (dom.).
  6. Zrinys Heldentod A. Grund der Schullektüre (szk.).
  7. Andreas Hofers Tod (szk.).
  8. „Wohl dem, der frei von Schuld und Fehle,
Bewahrt die kindlich reine Seele“ (dom.).
  9. Japans Kulturarbeit. (Vom Lehrer disponiert) (szk.).
  10. Agamemnons Tod. A. Grund der Schullektüre (szk.).
  11. Die letzten Zehn vom vierten Regiment (dom.).
  12. Jupiters Rache an Prometheus (szk.).
  13. Die treuen Freunde. Nach Schillers Bürgschaft. (Übersetzung a. d. Poln.) (dom.).

- Klasa VI.**
1. Der Wunsch. Nacherzählung (szk.).
  2. Dornröschen. Inhalt und Erklärung (dom.).
  3. Taillefer. Inhalt und Erklärung (szk.).
  4. Hektors Abschied bei Schiller und bei Homer (dom.).
  5. Das Glück von Edeuhall. Inhalt und Erklärung (szk.).
  6. Lohengrin. Nacherzählung (dom.).
  7. Lohengrin. Inhaltsangabe (szk.).
  8. Haussegen von Rosseger. Nacherzählung (dom.).

9. Die Exposition des Schillerschen W. Tell (szk)
10. Doktor Faustus. A. Grund der Schullektüre (dom.).
11. Lorelei von Heine. Inhalt und Erklärung (szk.).
12. In Oberammergau. Auf Grund der Schullektüre (szk.).
13. Charakteristik des Schillerschen Helden (dom.).

Klasa VII.

1. Siegfried. Charakteristik (dom.).
2. Wovon sang Walther v. d. Vogelweide (szk.).
3. Egmont und Oranien. Goethes: Egmont II. 2. (szk.).
4. Die Losungen der Renaissance. Auf Grund des Schulunterrichtes (dom.).
5. Meine Privatlektüre (dom.).
6. Klopstocks Stoffe und Formen (szk.).
7. Woitek. Nacherzählung (dom.).
8. Lessing und Schakespeare. Auf Grund der Schullektüre) (szk.).
9. Wo kulminiert die Handlung in der Schillerschen „Jungfrau von Orleans“ (dom.).
10. Goethes Jugendliturgie. Auf Grund der Schullektüre (szk.).
11. Joannas zweiter Monolog. IV. Akt. Auf Grund der Schullektüre (dom.).

Klasa VIII.

1. Per aspera ad astra. Durch Beispiele aus dem Leben und der Geschichte zu erklären (dom.).
2. Das Eleusische Fest v. Schiller. Inhalt und Würdigung (szk.).
3. Schillers Ansichten über das Wesen und die Aufgaben der Dichtkunst (dom.).
4. Die Königin und Hamlet. Schakespeare: Hamlet III. 4.
5. Schakespeare. Charakteristik auf Grund der Schul- und der Privatlektüre (dom.),
6. Fausts erstes Selbstgespräch. Igeengang (szk.).
7. Aus Th. Storms „Immensee“. Nacherzählung (dom.).
8. Faustens Lebensideal. Auf Grund der Goetheschen Dichtung (szkolne 2 godzinne).

c) *Tematy przy piśmiennym egzaminie dojrzałości.*

1. Z języka łacińskiego :

Przełożyć na język polski Tacyta „Dialogus de oratoribus“ rozdz. 34.

2. Z języka greckiego:

Przetłumaczyć na język polski Platona „Phaedo“ rozdział 65.

3. Z języka polskiego 3 tematy do wyboru:

- a) Objąsnić zdanie Zygmunta Krasinińskiego: „Historia Rzymu jest historią świata całego.“
  - b) Pan Tadeusz zwierciadłem społeczeństwa polskiego z epoki napoleońskiej.
  - c) Woda jako żywioł twórczy i niszczący.
-

V.

Wykaz książek na rok szkolny 1910/11.

KLASA I.

Religia. Wielki katechizm religii katolickiej. Kraków 1903. (Zatwierdzony przez Episkopat Austriacki w dniu 9. kwietnia 1894). Opr. Kor. —60. *Język łaciński.* Samolewicz: Zwięzła gramatyka języka łacińskiego wyd. 6. Lwów 1907. opr. Kor 1—, Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wydanie 5. oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. Lwów 1907. Opr. K. 1·20. *Język polski.* Konarski. Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów. 1902. Opr. —50. *Geografia.* Romer. Geografia. Wyd. 2. z atlasem. Lwów. 1908. Opr. Kor. 3— *Historja naturalna.* Nusbaum-Wiśniowski: Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. Lwów 1906. opr. Kor. 3·40. Rostański: Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 6. Kraków 1907. Opr. Kor. 2·60. *Kaligrafia:* Czernecki: Podręcznik do nauki kaligrafii.

KLASA II.

Religia. Wielki katechizm religii katol. (Zatwierdzony przez Episkopat austriacki) Kraków 1903., Kor. —60. *Język łaciński.* Samolewicz: Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wydanie 6. Lwów 1907. Opr. Kor. 1— Steiner i Scheindler: Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. Wyd. 5. Lwów 1908. Opraw. Kor. 1·80. *Język polski.* Konarski: Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów 1902. Opr. Kor. —50. Próchnicki i Wójcik: Wypisy polskie dla II. klasy. Wyd. 1—3. Lwów 1907. Opr. Kor. 1·80. *Język niemiecki.* German i Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 5. Lwów 1907. Opr. K. 2·20. *Historja powszechna.* Krotoski: Historia powszechna na klasy niższe. Tom I. Kraków 1908. Opr. Kor. 2·50. *Matematyka.* Ignacy Kranz: Arytmetyka na klasę I. i II. Kraków 1901. Opr. Kor. 1·80. *Historja naturalna.* Nusbaum-Wiśniowski: Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Lwów 1906. Kor. 3·40. Rostański: Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 6. Kraków 1907. Kor. 2·60.

KLASA III.

Religia. Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1—3. Lwów 1906. Opr. Kor. 140. Ks. Szydelski: Dzieje biblijne starego zakonu, Lwów 1908. Kor. 1— *Język łaciński.* Samolewicz Sołtysik: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—9. Lwów 1909. (w druku) Próchnicki: Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wyd. 2—4. Lwów 1903. Opr. Kor. 160. Cornelius Nepos. Wiktor Kłak. Wyd. III. Kor. 150. *Język grecki.* Ćwikliński: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. Kor. 340. *Język polski.* Małecki: Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9—10. Lwów 1906. Opr. Kor. 240. Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów 1904. Wyd. II. Opr. Kor. 2—-. *Język niemiecki.* German i Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 4. Lwów 1907. Opr. Kor. 240. Jahner Deutsche Grammatik. Wyd. Lwów 1907. Opr. Kor. 220. *Historia powszechna.* Rawer: Dzieje ojczyste. Wyd. 4. Lwów 1908. Opr. Kor. 2—.

KLASA IV.

Język łaciński. Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—8. Lwów 1906. Opr. Kor. 240. Próchnicki: Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1—4. Lwów 1909. Opr. Kor. 2—-. Caesar: Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikowskiego Kor. 140. *Język grecki.* Ćwikliński: Gramatyka języka polskiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. Kor. 340. Taborski-Winkowski: Ćwiczenia greckie. Wyd. II. Lwów 1905. Opr. Kor. 280. *Język polski.* Małecki: Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. i 10. Lwów 1906. Opr. Kor. 240. Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie dla IV. klasy. Wyd. 1 i 2. 1905. Opr. Kor. 240. *Język ruski.* Według planu A. Kokorudz-KonarSKI: Gramatyka ruska dla Polaków. Lwów 1900. Opr. Kor. 2—-. Bohdan Łepki, Czytanka ruska. 1904. Kor. 120. *Język niemiecki.* Jahner: Deutsche Grammatik. Wyd. 3. Lwów 1907. Opr. Kor. 220. *Geografia.* Benoni-Majerski: Geografia austr. węgierskiej monarchii. Wyd. 5 zmienione i przerobione przez Bolesława Baranowskiego. Lwów 1907. Opr. Kor. 120. *Historia powszechna.* Zakrzewski: Historia powszechna, Część I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. Opr. 240. Rawer: Dzieje ojczyste. Wyd. 4. Lwów 1908. Opr. Kor. 2—-. *Fizyka.* Kawecki i Tomaszewski: Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 4—5. Kraków 1906. Opr. Kor. 2—.

KLASA V.

Religia. Ks. Dr. Maciej Sieniatycki: Ogólna katolicka dogmatyka. Lwów 1906. Opr. Kor. 2.—. *Język łaciński.* Livius. Wyd. Zingerle-Majchrowicza. Kor. 250. Ovidius. Wyd. Gryzara-Skupniewicza. Kor. 160. Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. Kor. 240. *Język grecki.* Fiderer: Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—4. Lwów 1909. Opr. Kor. 240. Homera Iliada, Część I. Wyd. Scheindler Sołtysik Kor. 120. Ćwikliński: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. Kor. 340. *Język polski.* Próchnicki: Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2—3. Lwów 1906. Opr. Kor. 3.—. *Język ruski.* Według planu A. a) w I. półroczu podręczniki jak w klasie IV. b) w II. półroczu Barwiński: Wyimki z nar. liter. XIX. w. dla wyższych klas. Część I. Lwów 1901. Opr. Kor. 3.—. *Język niemiecki.* Ippold u. Adolf Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen I. Theil. V. Klasse. Wyłącznie II. wydanie Lwów 1907. Opr. K. 4.—. *Historja powszechna.* Zakrzewski: Historja powszechna. Część I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. Opr. Kor. 240. *Matematyka.* Dziwiński: Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 3. Lwów 1906. Opr. Kor. 4.—. Moćnik-Maryniak: Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 5. i 6. Lwów 1906. Opr. Kor. 420. *Historja naturalna.* Wiśniowski: Zasady mineralogii i geologii. Wyd. 1. i 2. Lwów 1906. Kor. 3.—. Rostafiński: Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. II. przerobione. Kraków 1901. Opr. Kor. 3.—.

KLASA VI.

Religia. Ks. Dr. Sieniatycki: Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1908. Opr. Kor. 220. *Język łaciński.* Salustius, Bellum Catilinae. Wydanie Linker-Sołtysik. Kor. —60. Vergilius, Wyd. Eichler-Rzepiński Kor. 170. Cicero, 4 mowy przeciw Katylinie. Wyd. Kornitzer-Sołtysik Kor. —70. Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów. Opr. Kor. 240. *Język grecki.* Fiderer: Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1902. Opr. K. 240. Homera Iliada. Część I. i II. Wyd. Scheindler Sołtysik Opr. K. 140. Herodot. Wyd. Terlikowskiego Kor. 220. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. Kor. 340. *Język polski.* Tarnowski i Wójcik. Wypisy polskie. Część I. Wyd. 3. i 4. Lwów 1909. Opr. Kor. 330. *Język ruski.* Według planu A. Barwiński Wyimki z nar. literatury XIX. w. dla wyższych klas Część II. Lwów 1904. Koron 4.—. *Język niemiecki.* Ippold u. A.

Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. II. Teil. VI. Klasse. Wyd. 2. (w druku). Körner: Zriny Wyd. Graesera Kor. —'60. *Geografia i historia powszechna*. Zakrzewski: *Historia powszechna*. Część I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. Opr. Kor. 2'40. Zakrzewski: *Historia powszechna*. Część II. Wyd. 1—4. Kraków 1906. Opr. Kor. 2'40. Zakrzewski: *Historia powszechna*, Część III. Kraków 1903. Wyd. 1—2. Opr. Kor. 2'80. Lewicki: *Zarys dziejów Polski i krajów ruskich*. Wyd. 1—3 Kraków 1901. Opr. Kor. 2'—. *Matematyka*. Moćnik-Maryniak: *Geometria dla wyższych klas*. Wyd. 6. Lwów 1906. Opraw. Kor. 4'20. Kranz: *Logarytmy*. Kraków 1902. Kor. 1'20. Dziwiński: *Podręcznik arytmetyki i Algebry dla klas wyższych* Lwów 1906. Opr. Kor. 4'—. *Historia naturalna*. Józef Nusbaum: *Zoologia dla klas wyższych szkół średnich*, Lwów 1909. Kor. 3'60.

KLASA VII.

Religia. Ks. Szczeklik: *Etyka kościelna*. Wyd. 4. Tarnów 1908. Opr. Kor. 2'—. *Język łaciński*. Cicero De imperio Gn. Pompei. |Wyd. Nohla Kor. —'80 Cicero. Wyd. Tuskul. disp. lib. V. wyd. Th. Schicke Kor. 1'80. Vergilius: Wyd. Eichler-Rzepiński Kor. 1'80. Samolewicz-Sołtysik: *Gramatyka języka łacińskiego*. Wyd. 5—7. Lwów 1901, Opr. Kor. 2'40. Cicero In Verrem IV. Wyd. Nohla. Kor. 1'40. *Język grecki*. Homera *Odyssea*. Wydanie Christ Jezienicki Kor. 2'40. Demostenes: Wyd. Wotke Schmidt. Kor. 1'40. Œwikliński: *Gramatyka języka greckiego*. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. Kor. 3'40. *Język polski*. Tarnowski i Wójcik: *Wypisy polskie*. Część I. Wyd. 1—3. Lwów 1903. Opr. Kor. 3'30, Tarnowski i Próchnicki: *Wypisy polskie*. Część II. Wyd. 1—3. Lwów 1906. Opr. Kor. 3'60 *Język niemiecki*. Ippoldt u. A. Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. III. Teil. VII. Klasse. Lwów 1907. K. 4'60 Goethe: *Egmont* (Wyd. Tow. naucz. szk. wyż. Kor. —'60.) Schiller: *Wallenstein*. Kor. 1'— *Geografia i historia powszechna* Zakrzewski *Historia powszechna*. Część III. Kraków 1901. Wyd. 1—2. Opr. Kor. 2'80. Lewicki: *Zarys dziejów Polski i krajów ruskich*. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. Kor. 2'—. *Matematyka*. Dziwiński: *Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych*. Lwów 1906. Opr. Kor. 4'—. Moćnik-Maryniak: *Geometria dla wyższych klas*. Wyd. 3—5. Lwów 192. Opr. K. 4'— Kranz: *Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych*. Wyd. 1. i 2. Kraków 1905. Kor. 3'50. Kranz: *Logarytmy*. Kraków 1902. Opr. K. 1'20. *Fizyka*. Kawecki i Tomaszewski: *Fizyka dla wyższych klas* Wyd. 3. i 4. Kraków

1906. Opr. Kor. 3·40. Tomaszewski: Chemia. Wyd. 2—4. Kraków
 1906. Brosz. Kor. — 70.

KLASA VIII.

Religia. Ks. Gadowski: Zarys historyi kościoła katolickiego. Wyd. 2. Kraków. 1907. Opr. Kor. 3.—. *Język łaciński.* Horatius. Wyd. Dolnicki-Librewski, Kor. 1·50. Tacitus: Wyd. Weidner-Staromiejski. Kor. 2 20. Samolewicz-Soltysik: Gramatyka języka łacińskiego Część II. Wyd. 5—8. Lwów 1901. Opr. 2·40. *Język grecki.* Platon: Apologia Kriton. Wyd. Christ-Lewicki. Kor. 1·50. Sofokles. Elektra. Wyd. Schubert-Majchrowicz. Kor. 1.—. Homera Odyssea. Wyd. Christ-Jezienicki. Kor. 2·40. Ówikliński: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. Kor. 3·40. *Język polski.* Tarnowski i Próchnicki. Wypisy polskie Część II. Wyd. 1—3. Lwów 1906. Opr. Kor. 3·60. *Język niemiecki.* Ippold: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. IV. Theil. VIII. Klasse. Lwów 1909. Kor. 4.—. Goethe: Iphigenie Graesar. K. 1.—. Faust (Hendel) K. 1.—. *Geografia i Historya powszechna.* Głabiński-Finkel, Historya i statystyka austryacko-węgierskiej monarchii. Wyd. 3. (w druku). Lewicki: Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. Kor. 2.—. *Matematyka.* Dziwiński: Zasady algebry. Wyd. 1—2. Lwów 1898. Opr. K. 3·60 Moćnik Maryniak: Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3—5. Lwów 1902. Opr. Kor. 4.—. Kranz: Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych Wyd. 1. i 2. Kraków 1905. Kor. 3·50. Kranz: Logarytmy. Kraków 1900. Kor. 1·20. *Fizyka.* Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 3. i 4. Kraków 1006. Opr. Kor. 3·40 *Propedeutyka filozoficzna.* Lindner-Kulczyński: Wykład psychologii. Kraków 1908. Opr. Kor. 2·20.

Uwaga. Wiele podręczników w powyższym wykazie opuszczono. Ukażą się one w ciągu wakacyi. Ich wykaz będzie podany do wiadomości uczniów przed początkiem roku szkolnego 1910/11.

VI.

Stan zbiorów naukowych.

A. Biblioteka.

1. Dla nauczycieli:

Z końcem roku szkolnego 1909/10. było 1058 dzieł w 1566 tomach. W roku szkolnym 1909/10. zakupiono 218 dzieł w 268 tomach.

Z tych znaczniejsze są: Müller: *Aesthetischer Kommentar zu den Tragödien des Sophokles*, Bujak: *Galicja*, Gloger: *Księga rzeczy polskich*, Euripides: *Phoinissen* von Chr. Mulf, Tacitus: *Annalen* v. R. Lange, Koziicki: *Michał Anioł*, Lukianus: *Opera* ed. Jakobitz, Bacchilides: *Carmina* ed. Blass, Sophokles: *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu Sofokles* v. H. Ebeling, Wilamowitz-Moellendorf: *Griechische Tragödien*, Horacy: *Satyry i listy* tłum. Popiela, Prus: *Emancypantki*, Hartmann: *Die Weltanschauung der modernen Physik*, Schoemann: *Griechische Altertümer* 4. Aufl. v. Lipsius, Łoziński: *Prawem i lewem*, Collignon: *Geschichte der griechischen Plastik*, K. Fischer: *Goethes Faust*, Haberlandt: *Die Hauptliteraturen des Orients*, Kohlrausch: *Bewegungsspiele*, Askenazy: *Rosya-Polska w latach 1815—1830*, K. Gide: *Zasady ekonomii społecznej*, Kammer: *Ein ästhetischer Kommentar zu Homers Ilias*, Cicero: *Rhetorische Schriften* v. Reeb, Aristophanes: *Ausgewählte Komödien* v. Kock, Tarnowski: *Matejko*, Potocki: *Grotgter*, W. Łoziński: *Ziemia i jej budowa*, Kubala: *Stanisław Orzechowski*, Vergilius: *Aeneis* v. Brosin-Heilkamp, Witkiewicz: *Matejko*, K. Chłędowski: *Rzym*, Boissier: *Tacyt* tłum. Mirandola, Platon: *Uczta* tłum. Witwicki, Nusbaum: *Idea ewolucyi w biologii*, Konarski: *Słownik języka niemieckiego*, Morawski: *Historja literatury rzymskiej za rzeczypospolitej*, Lysias: *Reden* ed. Windel, Brzozowski: *Legenda młodej Polski*, Plutarchus: *Vitae parallelae* v. Sintenis, Kühner: *Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache*, Ovidius: *Wörterbuch*

zu Metamorphosen v. Stange, Herodotos: Buch VI. VII. VIII. v. Sitzler, Rawita Gawroński: Studya i szkice historyczne, Kaz. Puławski: Szkice i poszukiwania historyczne, Sienkiewicz: Krzyżacy, Starzyński: Studya historyczne, Buttman: Novum Testamentum.

W darze otrzymywano publikacje Akademii umiejętności w Krakowie.

Czasopisma.

W roku szkolnym 1909/10. prenumerowano następujące czasopisma; a) polskie: 1. Biblioteka warszawska, 2. Eos, 3. Kosmos, 4. Pamiętnik literacki, 5. Poradnik językowy, 6. Przegląd filozoficzny, 7. Przewodnik bibliograficzny, 8. Przegląd polski, 9. Wszechświat, 10. Ruch, 11. Pamiętnik fizyograficzny, 12. Książka, 13. Lud, 14. Przegląd powszechny, 15. Kwartalnik historyczny; -- b) niemieckie: 1. Das litterarische Echo, 2. Zeitschrift f. d. phys. u. chemischen Unterricht, 3. Zeitschrift für Zeichnenunterricht, 4. Zeitschrift für österr. Gymnasien, 5. Petersmanns Mitteilungen.

Programy.

Z końcem roku szkolnego 1909/10. było 1260 programów zakładów średnich krajowych i pozakrajowych.

2. Dla młodzieży:

a) polska:

Liczy obecnie dzieł 938. Dzieli się na księżnicę niższego gimnazjum, zawierającą dzieł 325, i wyższego gimnazjum o 613 dziełach.

W ostatnim roku nabyto 110 książek. Oto ważniejsze z nich;

Epos indyjskie (Ramajana), M. Zych: Rozdziobią nas kruki wrony, Jeż: Za gwiazdą przewodnią, Dante: Boska komedia. Wyspiański: Sędziowie, Żuławski: Dyktator, Sienkiewicz: Na polu chwały, Żeromski: Popioły, Przyborowski: Było to pod jesień, Opiński: Chopin (Wyd. „Nauka i sztuka”), Szymon Askenazy: Łukasiewski, W. Gąsiorowski: Huragan, St. Szczepanowski: Nędza w Galicyi, Konopnicka: Mickiewicz, jego życie i duch, Zygmunt Wasilewski: Śladami Mickiewicza, Kasproicz: Krzak dzikiej róży. Zdziarski: B. Zaleski: Jan Vailinger: Filozofia Nitzschego („Wiedza i Życie“), Chmielowski: Najnowsze prądy w poezyi naszej, Pini: Nasza współczesna poezya, Maeterlinck: Ślepy, Wnętrze, Kramsztyk: Ziemia i niebo, A. Potocki: O Wyspiańskim, W. Pol: Mohort, Goszczyński: Król Zamczyska, Edmund de Amicis: Serce, Przyborowski: Bitwa pod Rasynem, Racla-

wice, Wyspiański: Achilleis, Powrót Odyssa, Konopnicka: Pan Balcer w Brazylii, Reymont: Fermenty, Przed świtem, Daniłowski: Z minionych dni dwa głosy, Konopnicka: Poezye (6 tomów w nowym układzie).

b) niemiecka:

Liczy obecnie numerów 344, tomów 543; powiększyła się o numerów 3, tomów 20.

c) ruska:

Stan pozostał ten sam, co roku poprzedniego. Biblioteka liczy 53 dzieł w 69 tomikach.

Udział uczniów i ruch książek w bibliotece dla młodzieży w roku szkolnym 1909/10.

Klasa	Dziełka polskie		Dziełka ruskie		Dziełka niemieckie	
	Ilość uczniów wypożyczających	Ilość dzieł (tomów) wypożyczonych	Ilość uczniów wypożyczających	Ilość dzieł (tomów) wypożyczonych	Ilość uczniów wypożyczających	Ilość dzieł (tomów) wypożyczonych
I. a.						
I. b.						
II. a.	22	124				
II. b.	20	141				
III. a.	30	166				
III. b.	29	190				
IV.	26	207	3	8	40	120
V. a.	20	206	8	38	30	62
V. b.	16	191	5	14	23	50
VI.	34	428	10	52	35	104
VII.	33	441			36	98
VIII.	30	360			30	81
Razem	264	2454	26	112	194	425

3. Biblioteka pauperum :

Z początkiem roku szkolnego 1909/10. biblioteka ta obejmowała 306 podręczników szkolnych w 490 tomach. W ciągu roku zakupiono z funduszu „Pomocy koleżańskiej“ i otrzymano w darze 182 podręczników. Ogółem biblioteka ta liczy obecnie 488 podręczników w 696 tomikach.

B. Gabinet geografii i historii.

Gabinet ten obejmuje według inwentarza z końcem roku szkolnego 1909/10. 288 pozycyi—a 376 przedmiotów,—mianowicie: 3 globy, 1 telurium, 1 busolę, 107 map, 13 kart specjalnych, 21 kart generalnych, 140 obrazów, 2 stereoskopy, 32 obrazów stereoskopowych, szkice kartograficzne, „Na około świata“ (2 części), „Obrazy dla szkoły i domu“ (2 serye), Regenten Österreichs, Hirt—Völkerkunde (3 tomy), Bilderatlas zur Pflanzengeographie.—W roku szkolnym 1909/10 przybyło: 2 mapy, 12 kart specjalnych, 18 kart generalnych.

C. Gabinet historii naturalnej.

Dział mineralogiczny i geologiczny obejmuje 154 numerów inwentarza. W skład jego wchodzi 190 minerałów i skał, 6 modeli zwierząt wymarłych, 54 tablic, zbiorok skamielin, zbiorok imitacyi drogich kamieni, zbiorok modeli z drzewa, modele krystalograficzne.

Dział botaniczny obejmuje z końcem r. 1909/10. ogółem 45 numerów inwentarza. W skład jego wchodzi 25 modeli roślin, jeden zbiór modeli grzybów, 132 tablic, zielnik, 2 pudełka modeli zasuszonych roślin owadożywnych i nasion, zbiór drzew skamieniałych. Stereoskop i fotografie do niego.

Dział zoologiczny obejmował z końcem r. 1909/10. ogółem 225 numerów inwentarza. I tak 175 okazów wypchanych, 12 pudełek owadów, zbiorok muszli i szlifów tychże, 136 tablic i 60 preparatów spirytusowych, 3 słoje roślin we formalinie i zbiór jaj ptasich.

D. Gabinet zbiorów do nauki fizyki i chemii.

Inwentarz zbiorów do nauki fizyki obejmuje 293 pozycyi, a do nauki chemii 140.

W roku szkolnym 1909/10. zakupiono następujące przyrządy do nauki fizyki: naczynie blaszane, zbiornik do lampy naftowej skioptikonu, gazometr pływający, obcęg, tokarnię, nasadę do tokarni, korbę amerykańską do tokarni, 2 ściągacze do ram.

E. Gabinet archeologii i sztuki.

Składa się z 25 pozycyi, z których najważniejsze są: Teodor Hoppe „Bilder zur Mythologie u. Geschichte“ — Furtwängler-Ulrichs „Denkmäler griech. u. röm. Sculptur“ — Bruckmann „Schulwandtafeln zur Veranschaulichung antiker Kunst“ — Cybulski „Tabulae,

quibus antiquitates Graecae et Romanae illustrantur“ — Ch. Ziegler „Das alte Rom“. *Klassische Kunst*. A. E. Seemann „Alte Meister“ Colignon „Geschichte der griechischen Plastik“ — Pasquale d' Amelio „Domus Vettia Pompeiana“. Wreszcie modele domu, zbiory, naczynia greckie, stereoskopy.

F. Zbiór przyrządów do nauki gimnastyki i przyborów do gier i zabaw.

Inwentarz środków do nauki gimnastyki i przyborów do gier i zabaw obejmuje pozycyi 69. W roku szkolnym 1909/10. zakupiono 8 drabin szwedzkich, pionową drabinę przesuwalną przy ścianie, wiszącą kratę szwedzką, 4 ławeczki szwedzkie, 3 stojaki na laski i ciężarki.

G. Gabinet rysunkowy.

Liczy przyborów do nauki rysunków 5, wydawnictw 27, modeli do nauki perspektywy 56, przedmiotów z natury jak naczyni, tablic, zasuszonych liści, piór i ogonów ptasich, motyli, owadów w kasetkach, przedmiotów oodziennego użytku, wypchanych ptaków, razem sztuk 144. Modeli gipsowych liczy gabinet 28, przeważnie głów i biustów klasycznych. W ostatnim roku zwiększył się dział wydawnictw. Do użytku nauczyciela rysunków zaprenumerowano miesięcznik „Zeitschrift für Zeichen und Kunstunterricht“.

H. Zbiór środków do nauki śpiewu.

Wzbogacił się w ubiegłym roku o mszę Haydena, Archambeau, Coneona; nadto o zbiór pieśni okolicznościowych.

VII.

Samodzielna praca uczniów poza lekcyami szkolnemi.

Pracę pozaszkolną uprawiano w dalszym ciągu w dwóch kierunkach; w kierunku pracy naukowej i pracy fizycznej.

A. Czytelnia uczniów.

Czytelnia ukończyła trzeci rok swego istnienia, ważny dla jej rozwoju z wielu względów. Oprócz zawiązania się nowych kółek zasługuje na uwagę pogłębienie pracy w kółkach już istniejących.

W roku szkolnym 1909/10 zgromadzali się uczniowie wyższego gimnazjum w sali czytelnicy 4 razy w tygodniu po 2 godziny w czasie od listopada do maja. Referaty wygłaszano w salach szkolnych. Młodzież korzystała z biblioteki czytelnicy, składającej z około 40 dzieł w 200 przeszło tomach, wydzielonych z biblioteki profesorskiej (ilustrowane wydawnictwa z zakresu sztuki, popularne dzieła przyrodnicze, roczniki czasopism naukowych, Tygodnika ilustrowanego, Świata, Naszego kraju, Ruchu i t. d.) Dla użytku młodzieży prenumerowano 3. pisma: Świat, Tygodnik ilustrowany i Nasz kraj. Do rozrywki służyły szachy. Kierownictwo czytelnicy spoczywało w ręku kuratora prof. Wiktora Świdzkiego. Z pośród uczniów sprawą rozwoju czytelnicy zajmował się najwięcej Ujda Jan z kl. VIII.

W roku szkolnym 1909/10 istniało w łonie Czytelnicy 8 kółek naukowych pod kierownictwem nauczycieli; sekretarzami byli uczniowie. Ogółem wygłoszono lub przygotowano w kółkach odczytów 100.

I. Kółko abstynentów.

(Wznowiono dnia 14. lutego 1910)

Kierowali kółkiem nauczyciele Pp. Kozłowski i Pochmarski. Sekretarz, Ludwik Wasilkowski z kl. VII.

Członkowie kółka:

Kl. V. a. (Łukasik, Rusin, Zareba)

b. (Bronikowski, Kleinberg, Kmieciak, Nożyński, Rymut.)

Kl. VI. Bauer, Biestek, Cygan, Dec, Deszcz, Grzebiński, Jedynek, Węglowski.)

Kl. VII. Berger, Dydo, Madej, Nowak, Pudełek, Tracz, Tycholis, Wasilkowski, Wołek.).

Kl. VIII. Wałek.

Posiedzeń było 4, — odczytów 5.

Obecnych przeciętnie 25—30.

1. 14. lutego. Wasilkowski Ludwik (VII. kl.) Przewodnia idea walki z alkoholizmem.
2. 26. lutego. Berger Tadeusz (VII. kl.). Walka z alkoholizmem u nas a za granicą.
3. 14. marca a) Biestek Stefan (VI. kl.). Walka z alkoholizmem ze stanowiska narodowego;
b) prof. Pochmarski: Młodzież wobec walki z alkoholizmem,
4. 18. czerwca Prof. Kozłowski: Najnowsze badania w sprawie szkodliwości alkoholu.

II. Kółko filozoficzno-teologiczne.

Kierownik prof. ks. Kotfis. Członkami uczniowie wyższego gimnazjum. — Posiedzeń odbyto kilkanaście, na których rozbiegano różne kwestye z zakresu zagadnień filozoficznych i teologicznych.

III. Kółko historii polskiej.

Kierownik naucz. Michał Staroń, — sekretarz ucz. Józef Biela-wa z kl. VIII. Członków 86. Odczytów wygłoszono i przygotowano większą ilość, a z nich najważniejsze:

1. Franciszek Hamala (VIII. kl.) Charakterystyka okresu Bolesławowskiego i stosunek Polski do cesarstwa w tym czasie. Obecnych 67.
2. Jan Bujak (VIII. kl.) Kozaczyzna. — Obecnych 59.
3. Józef Sado (VIII. kl.) Powstanie listopadowe. (Podczas wieczorku ku uczczeniu tego powstania) Obecnych około 250.
4. Jan Ujda (VIII. kl.) Powstanie styczniowe. Obecnych około 250.
5. Edward Sękowski (VIII. kl.) Wpływy ościennych mocarstw na Polskę elekcyjną. Obecnych 63.
6. Władysław Zachara (VII. kl.) Konstytucya 3. maja. Obecnych 84.
7. Józef Dec (VII. kl.) Powstanie Kościuszkowskie. Obecnych 58.

IV. *Kółko historyi sztuki.*

Kierownik prof. Stanisław Wiśniewski, — sekretarz Ludwik Wasilkowski z kl. VII. Członków 53.

Najważniejsze odczyty wygłosili:

1. Roman Hubicki (VII. kl.) *Twórczość Rafaela Santi*. Obecnych 34.
2. Ludwik Wasilkowski (VII. kl.) *Twórczość malarska Wyspiańskiego* (Podczas obchodu ku czci tego wieszczą) Obecnych około 250.
3. Ludwik Wasilkowski (VII. kl.) „Grottgger o roku 63.“ (Podczas obchodu powstania styczniowego.) Obecnych około 250.
4. Leonard Madej (VII. kl.) *Matejki „Bitwa pod Grunwaldem“* Obecnych 27.

V. *Koło literatury.*

Kierownik naucz. Bolesław Pochmarski.

a) *Sekcja I.*

Przerabiano literaturę niepodległej Polski. Sekretarz ucz. Stefan Biestek (kl. VI.).

1. 15. października. Cygan Józef (VI. kl.) „*Psalterz floryański*“. Obecnych 36.
2. 15. października. Walczak Julian (VI. klasa). Reja: „*Żywota człowieka poćwiwego księgi pierwsze*“. Obecnych 52.
3. 12. listopada. Węglowski Wilhelm (IV. kl.). „*Żywota człowieka poćwiwego księgi wtore*“. Obecnych 42.
4. 22. listopada. Bauer Stefan (VI. kl.). „*Żywota człowieka poćwiwego księgi trzecie*“. Obecnych 53.
5. 28. listopada. Dąbal Tomasz (VII. kl.). „*Rozwój polskiej komedyi przed Fredrą*“. Obecnych 85.
6. 10. stycznia. Król Stanisław (VI. kl.). *Orzechowski Stanisław na tle swej epoki*. Obecnych 35.
7. 25. stycznia. Biestek Stefan (VI. kl.). *Pisma polityczne Kochanowskiego*. Obecnych 36.
- 8 i 9. 5. lutego. Wspólna lektura Byrona „*Więzień Chillonu*“ i Słowackiego „*Ojciec zadżumionych*“. Obecnych 35.
10. 8. lutego. Kosiński Stanisław (VI. kl.). *Kochanowskiego „Pieśń Świętojańska o Sobótce*“. Obecnych 34.
11. 12. kwietnia. Lind Józef (VI. kl.). *Treny—Więzień Chillonu—Ojciec zadżumionych* (porównanie). Obecnych 62.
12. 5. maja. Dec Józef (VI. kl.). *Piotra Baryki „Z chłopa król*“. Obecnych 35.

13. 26. czerwca. Biestek Stefan (VI. kl.). Przewodnie idee literatury Polski niepodległej (łącznie z sekcją II). Obecnych 70.

Sekcja II.

Przerabiano literaturę w. XIX. i czasów najnowszych. Sekretarz Stanisław Pudełek (kl. VII.).

1. 10. października. Pudełek Stanisław (kl. VII.). „Liceum krzemienieckie i jego obywatelski charakter“. Obecnych 80.
2. i 3. posiedz. (7. i 20. listopada). Wspólna lektura „Kazimierza Wielkiego“ Wyspiańskiego. Obecnych 85.
4. 22. listopada. Wspólna lektura „Wesela“ Wyspiańskiego. Obecnych 86.
5. i 6. posiedz. (24. i 27. listopada) Lektura „Wesela“.
7. 8. grudnia. Lektura Cyda Corneille'a w tłumaczeniu Wyspiańskiego. Obecnych 80.
8. 13. grudnia. Lektura „Wesela“ (dokończenie). Obecnych 75.
9. 20. grudnia. Tracz Jan (VII. kl.). Morawskiego „Dworzec mego dziadka“. Obecnych 35.
10. 4. stycznia. Urbański Franciszek (VII. kl.). Młodość Brodzińskiego w świetle jego własnych wspomnień.
11. 10. stycznia. a) Dydo Roman (VII. kl.). Klasycyzm w pojęciu Brodzińskiego ;
b) Niechthausen M. (VII. kl.). Romantycyzm w pojęciu Brodzińskiego. Obecnych 26.
12. 17. stycznia Wasilkowski Ludwik (VII. kl.). Poezya narodowa w pojęciu Brodzińskiego. Obecnych 27.
13. 16. lutego. Zachara Władysław (VII. kl.). Uniwersytet wileński. Obecnych 60.
14. 18. lutego. Mroczek Michał (VII. kl.). Mesyanizm w literaturze polskiej przed r. 1831. Obecnych 70.
15. 4. marca. Wołek Jan (VII. kl.). Twórczość Mickiewicza w dobie filomatyczno-filareckiej.
16. 12. marca. Adamczyk Józef (VII. kl.). Oda do młodości (ideały wszechludzkie i wpływ Schillera). Obecnych 50.
17. 20. marca. Dec Józef (kl. VI.). Młodzież w „Syzytowych pracach“ M. Zycha Obecnych 83.
18. 25. marca. Grochowiak Franciszek (VII. kl.). Idea Konrada Wallenroda w świetle krytyki naukowej. Obecnych 70.
19. 7. kwietnia. Topij Błażej (VII. kl.). Pierwiastek historyczny w „K. Wallenrodzie“. Obecnych 35.

20. 20. kwietnia. Tracz Jan (kl. VII.). Społeczeństwo polskie w epoce napoleońskiej na podstawie „Popiołów“ Żeromskiego.— (Korreferat: J. Adameczyk (VII. kl.)) Obecnych 80.
21. 22. maja. Dąbał Tomasz (VII. kl.). „Któż ten Mąż.“ (Wyjaśnienie widzenia ks. Piotra w „Dziadach“). Obecnych 52.
22. 5. czerwca. Adameczyk Józef (kl. VII.) „Sprawa Dołęgi“ Weysenhoffa (korreferat St. Pudełek (VII.)) Obecnych 40.
23. 16. czerwca. Mroczek Michał (kl. VII.). Geneza „Pana Tadeusza“ w świetle najnowszej krytyki. Obecnych 35.
24. 26. czerwca. (łącznie z sekcją I.) Sprawozdanie sekretarza. — Obecnych 70.

Obie sekcye razem odbyły 37 posiedzeń.

Ponadto na obchodzie listopadowym (d. 28. listop.) wygłosił St. Pudełek (VII. kl.) odczyt o „Warszawiance“ Wyspiańskiego.

VI. Kółko matematyczno-fizykalne.

Kierownik prof. Radomski, sekretarz Jan Styczeń, ucz. VIII. kl., członków 35.—Posiedzeń 6. Odczytów 6.

1. 20. października. Józef Kouopka (VIII. kl.). Zaćmienia słońca i księżyca. Obecnych 40.
2. 26. października. Marcin Socha (V. kl.). Historia chemii. Obecnych 57.
3. 3. listopada. Stanisław Zaworski (VI. kl.). Rachunek terminu. Obecnych 17.
4. 20. listopada. Jan Styczeń (VIII. kl.). Ropa naftowa, jej pochodzenie i techniczna przeróbka. Obecnych 35.
5. 11. lutego. Tomasz Dąbał (VII. kl.). Komety. Obecnych 30,
6. 17. lutego. Stanisław Zaworski (VI. kl.). Kometa Halleya. Obecnych 35.

VII. Kółko przyrodnicze.

Przewodniczący prof. Jan Kozłowski.

Kółko zbierało się w czwartek; posiedzeń 25.

1. 17. września. Kosiński Stanisław (VI. kl.) „Rozwój antropologii.“ Obecnych 47.
2. 24. września. Zaworski Stanisław. „Nafta, jej powstanie i użyteczność“. Obecnych 31.
3. 7. października. Kosiński Stanisław (VI. kl.). „Rozwój i powstawanie rodu ludzkiego“. Obecnych 75.

4. 27 października. Zaworski Stanisław (VI. kl.). „Nafta, jej powstanie i użyteczność“ (dokończenie). Obecnych 24.
  5. 29. października. Kosiński Stanisław (VI. kl.). „Rozwój i powstawanie roku ludzkiego“ (dokończenie). Obecnych 36.
  6. 5. listopada. Kosiński Stanisław (VI. kl.). „Początki techniki krzemiennej i sztuki i pierwsze mieszkania człowieka pierwotnego“. Obecnych 40.
  7. 26. listopada. Dec Józef (VI. kl.). „Medycyna“ (część I.) Obecnych 30.
  8. 3. grudnia. Cygan Józef (VI. kl.). „Broń zaczepna i odporna zwierząt. Obecnych 30.
  9. 12. grudnia. Kosiński Stanisław (VI. kl.). „O chorobach imagi-nacyjnych“. Obecnych 18.
  10. 17. grudnia. Zaworski Stanisław (VI.). „Paleontologia i jej zna-czenie“. Obecnych 15.
  11. 19. lutego. Pelczarski Wojciech (V. kl.). „Geografia roślin“. Obecnych 23.
  12. 1. kwietnia. prof. Kozłowski. „Rozwój systemów gimnastyki.“ Obecnych 39.
  13. 21. kwietnia. Zaworski Stanisław (VI. kl.). „Ptaki wymarłe“. Obecnych 14.
  14. 23. kwietnia. prof. Kozłowski. „Historia systemów gimnastyki“. Obecnych 41.
  15. 1. maja. Kosiński Stanisław (VI. kl.). „Życie mowy“. Obecnych 29.
  16. 13. maja. Dec Józef (VI. kl.). „Medycyna“ (dokończenie). Obecnych 14.
  17. 20. maja. Zamorski Stanisław (VI. kl.). „Jaszczury wymarłe“. Obecnych 21.
  18. 18. czerwca. prof. Jan Kozłowski. „O ceramice i cegielnic-twie“ po odczycie wycieczka do parowej cegielni. Obec. 68.
- Prócz powyższych odczytów i prelekcji ogłoszono po klasach kilkanaście odczytów, mających rozszerzyć wiadomości odnośnych party nauki szkolnej.

VIII. Kółko śpiewackie.

Kierownik ks. prof. Błażej Kotfis; Sekretarzami Henryk Wałek (VIII. kl.) i Józef Bielawa (VIII. kl.). Wykonano samodzielnie wiele kompozycji, z których jedne odśpiewano na wieczorku Słowackiego, inne podczas różnych obchodów narodowych. Wygłoszono odczyty

o sławnych kompozytorach polskich i obcych, o teorii muzyki i śpiewu i studyowano wiele dzieł z tego zakresu.

B. Praca fizyczna.

1. Ogrodnictwo.

Celem zapoznania się z ogrodnictwem oddawali się uczniowie pracy w ogrodzie, a to pod kierownictwem prof. Radomskiego przy fachowych wskazówkach miejscowego ogrodnika p. T. Dzienia. Przygotowali miejsce na ogród szkolny i na żywopłot wzdłuż parkanu gimnazjalnego, przekopując ziemię $\frac{1}{2}$ m. głęboko. Ogród szkolny podzielili na dwie części, jedną przeznaczyli na szkółkę drzew owocowych, gdzie zaraz zasadzili przeszło 100 sadzonek, ofiarowanych bezinteresownie przez p. Dzienia, drugą zajął prof. Kozłowski na ogródek botaniczny. Wzdłuż parkanów gimnazjalnych zasadzili uczniowie 1500 głogów a na dziedzińcu 15 lip. W pracy tej brało udział około 50 uczniów klas wyższych w różnych czasach, a praca odbywała się grupami w godzinach popołudniowych od 2-giej do 5 tej przez 14 dni.

Przez miesiąc maj pracowali uczniowie klas wyższych pod kierownictwem prof. Wiśniewskiego nad urządzeniem ogrodu „Sokła“ Przekopywano tam chodniki, urządzano klomby, sadzono drzewka parkowe i usypano „kopiec grunwaldzki“. Dziennie pracowało przeciętnie około 10 uczniów w godzinach popołudniowych.

Prócz tego pracowali uczniowie w grupach 4—6 pięć razy w godzinach popołudniowych w ogrodzie prof. Staronia przy hodowli warzyw i kwiatów, szczególnie zaś zaznajamiali się z hodowlą róż.

2. Warsztaty studenckie.

Już drugi rok istnieją w tutejszym zakładzie warsztaty studenckie, założone dzięki ofiarności tutejszej Publiczności i Towarzystwa wzajemnego kredytu w Dębicy, które już drugi raz na rzecz warsztatów studenckich udziela kwotę 100 Kor. Oprócz tego w r. 1910 Towarzystwo rolnicze w Dębicy, zwiedziwszy pod przewodnictwem JW. pana Dra Mikołaja hrabiego Reya warsztaty studenckie, ofiarowało 50 koron na sprawienie dalszych niezbędnych narzędzi, z powodu braku których nie można było zatrudnić większej ilości uczniów, garnących się z ochotą do tej tak pożytecznej instytucji.

Warsztaty studenckie obejmowały 3 działy mianowicie: stolarstwo, tokarstwo i roboty piłęczkowe. Najpomyślniej rozwijał się dział

stolarski, obejmujący trzy oddziały, z których każdy pracował 2 razy w tygodniu po 2 godziny pod kierownictwem profesora, Michała Kalitowskiego. W każdym oddziale pracowało tylko 4 uczniów z powodu braku stołów. Uczniowie dwóch pierwszych oddziałów wyrabiali dla swego użytku przedmioty prostszej konstrukcyi, a mianowicie: ramy, stoliki, półki, pudełka i t. p. Uczniowie zaś trzeciego oddziału robili ozdobniejsze ramy, stoliki stylowe, szafki, prasy, służące do użytku introligatorskiego lub do użytku domowego i przedmioty dla zakładu.

Za materiał zużyty płacili uczniowie w miarę możności, niedobór zaś pokryto z funduszków wyżej wymienionych.

Robotami piłeczkowemi kierował zastępca nauczyciela, Józef Pilszak, a tokarskiemi prof. Stanisław Wiśniewski.

VIII.

Fizyczne wychowanie młodzieży.

Prócz ćwiczeń fizycznych, w których bierze młodzież udział podczas nauki gimnastyki, uprawiano w ciągu ostatniego roku szkolnego między lekcjami szkolnymi na dziedzińcu gimnazyalnym zabawy i gry ruchowe, więcej, niż w latach poprzednich, gdyż w tym roku otoczono dziedzińiec parkanem, wskutek czego zabawy nie doznawały przeszkód z zewnątrz. W godzinach popołudniowych oddawała się młodzież w zimie ślizgawce na stawie kolejowym i saneczkowaniu na pagórkach gawrzyłowskich, a w dni letnie grano szczególnie w piłkę nożną na błoniach wojskowych, na co zezwoliła c. i k. Komenda stacyjna.

W celu uprawiania zabaw ruchowych na wolnem powietrzu zorganizowała się młodzież pod kierownictwem prof. Kozłowskiego w trzy oddziały. Pierwszy oddział tworzą uczniowie młodszy, którzy się ćwiczą we wszelkich grach i zabawach przeważnie dwa razy na tydzień po 2 godziny. Druga grupa, złożona z uczniów klas średnich, uprawia grę w piłkę nożną. Oddział ten urządził w dniu 12. czerwca zapasy w piłkę nożną z oddziałem uczniów rzeszowskich. Trzeci oddział, to grupa uczniów najlepiej wyćwiczonych w gimnastyce, uprawia lekką atletykę, wszelkiego rodzaju zawody i pływanie.

Prócz tego młodzież całego zakładu jest zorganizowana w korpusy studenckie pod kierownictwem prof. Radomskiego.

Na czele korpusów stał uczeń VIII. kl. Baran, a pod koniec roku szkolnego uczeń VII. klasy Bross. Poszczególne oddziały klasowe korpusów odbywały ćwiczenia w pochodach i obrotach oraz zabawy pod przewodnictwem naczelników klasowych, a całe korpusy urządziły wycieczkę przy odgłosie muzyki orkiestry gimnazyalnej na błonia dnia 16. kwietnia 1910. celem zmiany naczelnika i wspólnych zabaw.

Prócz tego w zorganizowanych oddziałach odbywała młodzież pochody z gimnazyum do kościoła na nabożeństwa i także pochody w czasie uroczystości narodowych.

Nie zaniedbywano również w ostatnim roku szkolnym wycieczek z uczniami i to tak w bliższą okolicę, jak koleją do miejsc historycznych i zakładów przemysłowych. Oto poczet tych wycieczek: 1. na wzgórze pod Gumniskami Fox (pp. Wiśniewski i Pilczak, VII. klasa dnia 9. października); 2. do lasu gawrzyłowskiego (pp. Wiśniewski i Pochmarski, VII. klasa dnia 14. października); 3. do

lasu gawrzyłowskiego (prof. Radomski, 52 uczniów z różnych klas dnia 16. października); 4. do Gumnisk (prof. Kozłowski, VI. klasa dnia 20 października); 5. do Gawrzyłowej (prof. Kozłowski, VI. kl. dnia 26. października); 6. do Wolicy (prof. Kozłowski, V. B. klasa 30. października); 7. do Podgrodzia (prof. Kozłowski, VI. kl. 3. listopada); 8. do Straszęcina (prof. Kozłowski, VI. kl. 8. listopada); 9. do Straszęcina (prof. Kozłowski, VI. kl. 10. listopada); 10. do Podgrodzia (prof. Kozłowski VI. kl. 13. listopada); 11. do Kępy (prof. Kozłowski, VI. kl. 15. listopada); 12. do lasu gawrzyłowskiego (prof. Migdał, III. B. klasa dnia 14. października); 13. do Zagłębia krakowskiego (pp. Radomski, Kalitowski, ks. Kotfis, Pilszak, Staroń, 48 uczniów wszystkich klas; w dniach 27. i 28. maja 1910); 14. do Krakowa (pp. Müller, Pochmarski, 30 uczniów klas różnych), dnia 9. maja 1910).

Prócz wymienionych wyżej wycieczek zorganizowaną jest wycieczka do Warszawy i Częstochowy, która się odbędzie z początkiem lipca br. pod przewodnictwem prof. Pochmarskiego i Wiśniewskiego.

Dwanaście pierwszych wycieczek miało na celu ruch na świeżem powietrzu i zapoznanie się z okolicą Dębicy. Dwie ostatnie, to wycieczki o charakterze wybitnie naukowym.

Wycieczka do Zagłębia krakowskiego, przygotowana i poprowadzona przez prof. Radomskiego, miała na celu zapoznanie młodzieży z przemysłem wielkim i skarjami, które kryje nasza ziemia.

Dnia 27. maja rannym pociągiem udali się wycieczkowcy do Trzebini, gdzie z porady p. J. Rąba, dyrektora szkoły wydziałowej w Chrzanowie, uproszony poprzednio listownie JW. Pan Edward Hrabia Mycielski uprzedził zarządy tamtejszych fabryk o przybyciu wycieczki i postarał się o pozwolenie ich zwiedzenia. Tu udali się uczniowie z profesorami do fabryki impregnacji drzewa JW. P. Hr. Mycielskiego. Urzędnicy fabryki z polecenia Właściciela z obywatelską życzliwością i uprzejmością wyjaśnili uczniom w szczegółach urządzenie fabryki i pokazali cały proces impregnowania.

Następnie udała się wycieczka do obok położonej odlewni metali WP. Inżyniera Karola Rudolphiiego. Dzięki uprzejmości Właściciela i personelu fabrycznego zapoznano się tu naocznie z urządzeniem pieca, służącego do topienia metali, ze sposobem robienia modeli do odlewania i z całą fabrykacją wyrobów metalowych.

Trzecim zakładem przemysłowym, który zwiedzili wycieczkowcy, była huta cynkowa i fabryka kwasu siarkowego, własność Towarzystwa akcyjnego z Belgii. Ten kolosalny zakład, zbudowany kosztem 50 milionów koron, opatrzony w 6 niebotycznych kominów, z których

jeden jest najwyższy w Galicyi, pozwolił uczniom wyrobić sobie pojęcie o wielkim przemyśle. Hutnictwa cynku nie opisano uczniom w szczegółach, może przemysł ten jest tajemnicą fabryki. Natomiast fabrykację kwasu siarkowego pokazał i wyjaśnił w szczegółach inżynier fabryki WP. Flaschen.

Tuż przed godziną 12. w południe znalazła się wycieczka, u bram Rafinerji nafty, własności JE. P. Hrabiny Andrzejowej Ptockiej, gdzie jednak fabrykację prowadzi Towarzystwo wiedeńskie. Tu mimo południowej godziny Zarząd fabryki przydzielił 3 grupom młodzieży PP. Techników, którzy oprowadzając je po całej fabryce, wyjaśnili w szczegółach, jakie drogi przechodzi ropa naftowa, poczynawszy od cysterny, w której przybyła do fabryki, a skończywszy na produktach, jakie spotykamy w handlu. W szczególności zobaczono liczne kotły, po których podróżuje ropa, tracąc stopniowo coraz to cięższe węglowodory w miarę, jak spotyka wyższą temperaturę. Zwiedzono nadto kolosalne chłodnice, w których lotne węglowodory napowrót się skraplają i zbiorniki, w których się te ciecze gromadzą i czyszczą.

Po dwugodzinnem zwiedzaniu tej fabryki udała się wycieczka na dworzec kolejowy, by się udać do Chrzanowa. Tu gościnny Zarząd Rafinerji przed odjazdem przyjął młodzież i profesorów na przedce przygotowanym śniadankiem.

Po smacznym objedzie, zgotowanym w kasynie w Chrzanowie dzięki staraniom tamtejszego Dyrektora szkoły wydziałowej WP. Rąba Jana, udano się do Kątów, odległych o 1 km. od Chrzanowa, gdzie są kopalnie galmanu, własność firmy pruskiej. Dyrektor kopalni WP. Vogt odradził wprawdzie zjazdu do kopalni, gdyż tam brodzi się po wodzie i błocie, ale wyjaśnił w szczegółach urządzenia, znajdujące się nad ziemią, i opisał przystępnie sposób wydobywania galmanu. Galman z tej kopalni wywozi się do hut na Szląsk pruski.

O g. 9¹/₄ tegoż dnia przybyła wycieczka do Jaworzna, gdzie znalazła gościnne pomieszczenie w tamtejszym „Sokole“.

Dnia 28. maja br. o g. 8 rano przybyli po młodzież do „Sokoła WPP. Nadinspektor H. Kowarzyk, Nadkomisarz Kukucz i Inżynier Leonhardt. WP. Nadinspektor poprowadził połowę wycieczkowców do kopalni węgla przez szyb Paulinę, a drugą połowę WP. Inżynier Leonhardt przez szyb „Rudolf“. Dzięki uczynności wymienionych PP. Przewodników zapoznała się wycieczka z pokładami węgla, ze sposobem kruszenia pokładów i robieniem chodników, z zabezpieczeniem kopalni od wybuchów gazów i od zawalenia się chodnika, nakoniec ze sposobem zwożenia węgla i kamieni pod szyby i wy-

dobywania kopalin na powierzchnię ziemi. Szczególną uwagę zwróciła młodzież na bardzo zajmujące i pouczające urządzenia sortowni t. j. maszyny, służących do oddzielania drobniejszych kawałków węgla od grubszych. Zwiedzanie kopalni trwało cztery godziny.

Po wyjściu z kopalni podejmował Zarząd Gwarectwa wycieczkę gościnnie w salach kasyna tamtejszego.

O g. 2 min. 20 wyjechała wycieczka z Jaworzna z powrotem do Krakowa, gdzie zabawiła od g. 5 do 9. Tu zwiedzano plantacye miejskie, Wawel, kościół katedralny i groby królów, park Jordana, rynek główny, Sukiennice, Kościół Maryacki, bramę Floryańską, Barbakan, teatr miejski i t. p.

O godzinie 12. w nocy wycieczka znalazła się z powrotem w Dębicy.

Wycieczkowcy wrócili znużeni fizycznie, lecz wyrobili sobie pogląd na wielki przemysł i poznali, jakie skarby kryje nasza ziemia, a przy tem zwrócili uwagę na ten smutny stan, że z tych skarbów korzystają przeważnie obcokrajowcy z powodu małego zainteresowania się sprawami przemysłu i handlu w naszym narodzie.

Dyrekcya uważa za swój obowiązek wyrazić wszystkim, którzy się przyczynili do tak znakomitego wyniku wycieczki, najserdeczniejsze podziękowanie.

Wycieczka do Krakowa pod 14. miała na celu zaznajomienie młodzieży z pamiątkami narodowymi.

Wycieczki i ćwiczenia fizyczne dzielnie wspierała orkiestra gimnazjalna.

Orkiestrą kierowali w r. szk. 1909/10. sami uczniowie.

Orkiestrę ćwiczył i nią kierował uczeń klasy VIII., Ignacy Gliwa. Niestrudzonym usiłowaniam kierownika, i wielkiemu zapalewi uczestników przypisać należy, że orkiestra coraz lepsze czyni postępy tak, że jej produkcyje tak w czasie pochodów, jak też w czasie uroczystości i obchodów znajdują uznanie nawet wśród wybrednych znawców.

Z grona nauczycieli opiekował się orkiestrą szczególnie ks. profesor Błażej Kotfis.

Orkiestra cieszyła się też poparciem materyalnym. Młodzież przy wpisach przeznaczająca pewien datek na rzecz muzyki, grono nauczycieli dobrowolnie się na ten cel opodatkowało, z datków zaś zewnątrz zakładu podnieść z wdzięcznością należy dar Wielebnego księdza Proboszcza Władysława Kopernickiego w kwocie 20 Kor. i dar Towarzystwa wzajemnego kredytu w Dębicy w kwocie 150 Kor.

IX.

Pomoc dla ubogich uczniów.

a) *Bursa im. św. Jadwigi.*

Instytucja ta rozwija się pomyślnie.

W ubiegłym roku szkolnym utrzymywała 57 uczniów, zakładu za mierną opłatą.

Ne czele Stowarzyszenia stoi jako prezes hr. Edward Raczyński, wiceprezesem jest Dr. Mikołaj hr. Rey. Do Wydziału, na którego czele stoi miejscowy proboszcz, ks. Prałat Eugeniusz Wolski, a w którego skład wchodzi reprezentanci różnych sfer społecznych, należą z grona nauczycielskiego: dyrektor Szydłowski, profesorowie Radomski, ks. Kotfis, Migdał i ks. Krzemieniecki.

Już choćby ta okoliczność daje gwarancją, że kierunek, w jakim Bursa jest prowadzona, jest należyty.

Rezultat w naukach wychowanków można też nazwać zadowalającym.

Powodzenie swe zawdzięcza Bursa prócz pracy Wydziału głównie niestrudzonej zapobiegliwości gospodarza i prefekta, ks. Błażeja Kotfisa. Lwią część datków na Bursę on zdobywa. Nadto instytucję tę obywatelstwo tak miejscowe jak okoliczne wydatnie wspiera.

Prócz licznych datków prywatnych Bursa otrzymała subwencję w ostatnim roku szkolnym od Wydziału krajowego 300 K., Wydziału powiatowego w Ropczycach 400 Kor., Wydziału powiatowego w Pilźnie 100 K., Wydziału powiatowego w Nisku 40 K., Towarzystwa wzajemnego kredytu w Dębicy 350 K. Wszystkie datki uwidocznią się w sprawozdaniu rocznem Stowarzyszenia.

Mimo tego poparcia społeczeństwa nie jest Bursa tutejsza jeszcze tem, czem być powinna, zakładem, zapewniającym opiekę i utrzymanie, o ile możności, bezpłatne, niezamożnej, a wzorowej i zdolnej młodzieży szkolnej. Jest ona dotychczas czemś pośredniem między

konwiktem młodzieży wszelakiego rodzaju, a bursą w wyluszczonej wyżej rozumieniu tego rodzaju. Dwa względy ustawicznie jeszcze tu ze sobą walczą i walczyć będą tak długo, aż instytucya oprze się na silnych podstawach finansowych: względ na istotne przeznaczenie bur-
sy i względ na finansową możność Stowarzyszenia.

b. Pomoc koleżeńska.

D o c h ó d :

1. Towarzystwo wzajemnego kredytu	100 K. — h.
2. Pan Teitelbaum	25 „ — „
3. Prof. Świderski (na czesne dla ucznia)	10 „ — „
4. Drobne datki przy wpisach	252 „ 53 „
5. Drobne datki w ciągu roku	42 „ 21 „
6. Opłata uczniów przy wypożyczaniu książek z bi- blioteki pauperum , ...	45 „ 20 „
7. Zysk przy sprzedaży obrazu Grunwald	36 „ 12 „
8. Niedobór	217 „ 45 „
Razem	738 K. 51 h.

R o z c h ó d :

1. Niedobór z roku szkolnego 1908/9.	35 K. 43 h.
2. Wydatki na ubrania	405 „ 05 „
3. Wydatki na książki	264 „ 59 „
4. Wydatki na przybory szkolne	3 „ 34 „
5. Wydatki na czesne dla ucznia	30 „ — „
Razem	738 K. 51 h.

Podnieść należy z uznaniem bezpłatną przeważnie pomoc, jakiej udzielał biednej młodzieży lekarz tutejszy, Wielmożny Dr. A. Kottas.

Ks. Błażej Kotfis.

Józef Szydłowski.

Michał Radomski.

XI. Statystyka uczniów.

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
1. Liczba uczniów.													
Z końcem roku szk. 1908/9 było	25 ¹	23 ¹	37 ⁴	35 ⁴	35 ⁴	28 ¹ 28	22 ²	23 ¹	39 ²	33 ¹	40 ¹	378 ²²	
Z początku roku szk. 1909/10 było	41 ⁴	39 ³	22 ¹	22 ¹	39 ⁴	38 ⁴	28	28	37 ²	37 ²	32 ²	401 ²⁷	
W ciągu roku 1909/10 wstąpiło	—	0 ²	—	1	0 ¹	2	4	2 ¹	3 ²	1	—	13 ⁷	
Ogółem przyjęto	41 ⁴	39 ⁵	22 ¹	23 ¹	39 ⁵	40 ³	30 ¹	28 ¹	40 ⁴	38 ²	32 ³	414 ³⁴	
A) Z tutejszego zakładu:													
a) z promocją z klasy niższej	—	—	18	19	33 ³	38 ⁴	22	24	32 ²	34 ²	31 ²	280 ¹⁵	
b) repetentów	2	1	1	1	3	4	2	3	1	—	—	18	
B) Z innych zakładów:													
a) z promocją z klasy niższej	—	—	1	2	1 ²	2	4	5	0 ¹	4	2	22 ³	
b) repetentów	—	2	2	—	1	1	1	1	—	—	0 ¹	9 ¹	
C) Na podstawie egzaminu wstępnego: Zmiany w ciągu roku szkolnego:													
a) Przeszło z publicznych na prywatystów	39 ⁴	36 ⁵	0 ¹	2 ¹	1	0 ¹	2	0 ¹	—	3 ²	2	84 ¹⁵	
b) „ z prywatystów na publicznych	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	6	
c) opuściło szkołę	2	4 ²	1	4 ¹	1	4	9 ¹	6	1 ²	3	1	39 ⁷	
Jest z końcem roku szk. 1909/10.	39 ⁴	35 ³	21 ¹	19	38 ⁵	36 ³	39 ³	21	22 ¹	34 ⁸	35 ²	372 ³⁰	
2 Według miejsca urodzenia.													
Z miasta Dębicy	7	5	5 ¹	9	5 ²	7 ¹	4	3	7 ³	4 ¹	2	67 ^s	
powiatu ropczyckiego	9 ³	10 ²	12	6	16 ²	14 ¹	9 ¹	8	18 ²	16	9	133 ¹²	
powiatów okolicznych	9	2 ¹	3	2	7	8 ¹	10 ²	6	2 ¹	8	8	70 ⁵	
dalszych powiatów Galicji	14	15	—	1	8 ¹	7	7	3	7 ¹	7 ¹	14 ¹	91 ⁴	
zagranicą	0 ¹	3	1	1	2	—	4 ¹	—	—	—	—	11 ²	
Razem	39 ⁴	35 ³	21 ¹	19	38 ⁵	36 ³	39 ³	21	22 ¹	34 ⁷	35 ²	372 ³⁰	

3. Według języka ojczystego było:												
Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
39 ¹	34 ³	20 ¹	19	38 ⁵	36 ³	39 ³	20	21 ¹	33 ⁷	35 ²	31 ¹	365 ³⁰
—	1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	2	7
" po rusku												
39 ¹	35 ³	21 ¹	19	38 ⁵	36 ³	39 ³	21	22 ¹	34 ⁷	35 ²	33 ¹	372 ¹⁰
Razem												
4. Według wyznania było:												
35 ¹	31 ²	20	18	36 ⁵	36 ¹	37	18	19 ¹	31 ³	29	29	339 ¹⁶
—	1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	2	7
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
4	2 ¹	0 ¹	1	2	0 ²	2 ³	2	2	2 ⁴	6 ⁰	2 ¹	25 ¹⁴
Wyznania mojżeszowego												
39 ¹	35 ³	21 ¹	19	38 ⁵	36 ³	39 ⁴	22	22 ²	34 ⁷	35 ³	33 ¹	372 ³⁰
Razem												
5. Wiek uczniów:												
Lat 10 miało	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
" 11 "	9 ²	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29 ¹
" 12 "	10 ²	9 ¹	3	5	—	—	—	—	—	—	—	27 ³
" 13 "	6	3	6 ¹	8	11 ²	19	8 ¹	—	—	—	—	52 ⁴
" 14 "	7	5	3	4	12 ¹	19	11 ¹	9 ¹	—	—	—	64 ³
" 15 "	7	1	2	2	7 ²	12	7	6	4 ¹	—	—	57 ³
" 16 "	—	—	—	—	6	5 ²	3 ¹	6	5 ²	7	—	38 ⁵
" 17 "	—	—	—	—	2	2 ¹	7	1	11 ¹	8 ¹	4	36 ³
" 18 "	—	—	—	—	—	—	—	—	8 ²	7 ¹	7	24 ³
" 19 "	—	—	—	—	—	—	—	—	5 ¹	2	9 ¹	16 ²
" 20 "	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	9	16
Lat ponad 20 miało	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	9
Razem												
39 ¹	35 ³	21 ¹	19	38 ⁵	36 ³	39 ⁴	22	22 ²	34 ⁷	35 ³	33 ¹	372 ³⁰

6. Mieszkanie uczniów.

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
U rodziców mieszkało	4 ⁴	22 ³	9 ¹	9	22 ⁵	16 ³	17 ³	8	17 ¹	9 ⁷	10 ²	6 ¹	149 ⁸⁰
U krewnych	6	1	3	—	2	3	3	1	—	—	4	—	23
U obcych	29	12	9	10	14	17	19	12	5	25	21	27	200
Razem	39 ⁴	35 ³	21 ¹	19	38 ⁵	36 ³	39 ³	21	22 ¹	34 ⁷	35 ²	33 ¹	372 ³⁰

7. Wynik klasyfikacyi.

Z końcem roku szk. 1909/10 do klasy następczej było:

Chlubnie uzdolnionych	5	3 ¹	3	1	4 ¹	3 ¹	4 ¹	3	2	7	3	3	41 ⁴
Uzdolnionych	29 ⁴	28 ²	14 ¹	15	24 ¹	23 ¹	26 ¹	11	16 ¹	21 ³	28	26 ¹	261 ¹⁵
Na ogół uzdolnionych	3	3	2	2	8 ¹	6 ¹	3	—	—	—	—	—	27 ²
Nieuzdolnionych	2	1	2	1	1 ²	4	5	5	3	4 ⁴	1	2	31 ⁶
Pozwolenie na egzamin poprawczy otrzymało	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2	2	1	9
Nie klasyfikowano	—	—	—	—	1	—	0 ¹	—	—	—	1 ²	1	3 ²
Przed klasyfikacją wystąpiło	2	4 ²	1	4 ¹	1	4	3 ¹	9 ¹	6	1 ²	3	1	39 ⁷
Razem	41 ⁴	39 ⁵	22 ¹	23 ¹	39 ⁵	40 ³	42 ⁴	30 ⁶	28 ¹	35 ⁹	38 ²	34 ¹	411 ³⁷

		Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
8. Dodatek do klasyfikacyi														
za rok szk. 1908/9.														
Do egzaminu poprawczego przeznaczono . . .		1	1	—	—	—	—	1	1	6	1 ¹	2	1	15 ²
Do „ uzupełniającego „ . . .		0 ³	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 ³
C. k. Rada szk. krajowa pozwoliła na egzamin poprawczy . . .		—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	6
Złożyło egzamin poprawczy . . .		1	1	—	—	—	—	1	2	4	1 ¹	4	3	18 ²
Nie złożyło . . .		—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	3
Do egzaminu uzupełniającego nie zgłosiło się		0 ³	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 ³
Ostateczny wynik klasyfikacyi za r. 1909/10														
Chlubnie uzdolnionych . . .		4	1	6 ¹	7 ⁷	3	3	5	3	3	5	3	7	47 ²
Uzdolnionych . . .		19 ¹	20	29 ³	26 ³	32 ¹	44 ¹	44 ¹	16 ¹	15 ¹	32 ²	29 ¹	32 ¹	294 ¹⁵
Na ogół uzdolnionych . . .		1	—	1	—	4 ²	5	5	—	—	—	—	—	11 ²
Nieuzdolnionych . . .		1	2	1	2	5	5	1	3	3	2 ¹	1	—	21 ¹
Razem . . .		25 ¹	23	37 ⁴	35 ⁴	44 ³	55 ¹	55 ¹	22 ¹	21 ¹	39 ³	33 ¹	39 ¹	373 ²⁰
9. Frekwentacya na naukę przedmiotów względnie obowiązkowych i nadobowiązkowych.														
Na naukę języka ruskiego uczęszczało . . .		—	—	—	—	—	—	28	9	8	14	2	1	62
„ „ historyi kraju rodzinnego uczęsz.		—	—	—	—	38	36	39	—	—	34	35	33	215
„ „ rysunków odręcznych uczęszczało		—	—	6	4	5	6	6	4	5	4	3	2	45
„ „ śpiewu uczęszczało . . .		8	9	12	11	4	5	3	4	5	8	12	9	90
„ „ gimnastyki uczęszczało . . .		18	17	10	10	6	5	4	5	4	4	9	4	96

	Ia	b	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
10. Opłatę szkolną złożyło :													
W I. półroczu	9	8	5	3	8	9	6	7	4	9	5	2	75
W II. półroczu	3	4	7	2	7	11	15	8	9	15	11	11	103
Opłata szkolna wynosiła:													
W I. półroczu . . . . . Koron	270	240	150	90	240	270	180	210	120	270	150	60	2.250
W II. półroczu	90	120	210	60	210	330	450	240	270	450	330	330	3.090
Razem koron	360	360	360	150	450	600	630	450	390	720	480	390	5.340
11. Fundusze na środki naukowe.													
Taksy wstępne (po 4 K. 20 h.) wynosiły Kor.	18,060	18,060	16,80	21,--	21,--	16,80	29,40	29,40	8,40	37,80	16,30	8,40	Kor. 567,--
Datki na zbiory naukowe (po 2 K.)	99,--	88,--	46,--	48,--	88,--	86,--	92,--	62,--	58,--	88,--	80,--	70,--	896,--
12. Stypendya.													
Liczba stypendystów	--	--	--	--	--	--	--	--	1	1	--	1	3
Ogólna kwota stypendyów (w koronach) . .	--	--	--	--	--	--	--	--	315	210	--	315	840

XI.

Kronika zakładu.

Egzamina poprawcze i uzupełniające odbywały się w dniach 30. i 31. sierpnia.

Wpisy uczniów do klasy pierwszej w terminie przedwakacyjnym w dniu 29. czerwca, w terminie powakacyjnym w dniu 30. sierpnia.

Egzamina wstępne do klasy pierwszej w dniach 30. czerwca i 31. sierpnia.

Wpisy uczniów do klas II.—VIII. odbyły się w dniach 6. i 7. września.

Rok szk. 1909/10. rozpoczął się dnia 3. września uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kościele parafialnym, poczem dyrektor odczytał i objaśnił zebrany w auli gimnazyalnej uczniom przepisy szkolne.

Uczniów wpisanych podzielono na 12 oddziałów. Zakład liczył więc tyle oddziałów, co i w roku poprzednim, a i liczba ogólna uczniów pozostała prawie ta sama.

W dniach 9. września i 19. listopada wzięła młodzież zakładu z nauczycielami udział w nabożeństwach żałobnych, odprawionych w kościele parafialnym za spokój duszy ś. p. Cesarzowej Elżbiety, w dniu zaś 28. czerwca w takimże nabożeństwie za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza przystępowała młodzież w ciągu roku szk. trzy razy: w dniach 16. i nast. września, w dniach 14. i n. marca—po rekolekcyach, które się odbyły w dniach 14—16. marca pod przewodnictwem ks. Bratkowskiego, kapłana Tow. Jez. (w klasach wyższych) i ks. Krzemienieckiego (w klasach niższych)—i w dniach 20. i nast. czerwca.

Zakład święcił w ubiegłym roku szk. szereg uroczystości, z których wymienić należy ważniejsze:

1) Uroczystość Imienin Najjaśniejszego Pana udziałem młodzieży i grona nauczycielskiego w solennem nabożeństwie, odprawionem

w dniu 4. października na intencję Najjaśniejszego Pana w miejscowym kościele parafialnym.

2) Uroczysty obchód ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego w dniu 14. listopada.

Obchód ten urządzono staraniem uczniów klasy VIII. W przeddzień odbył się obchód tylko dla uczniów zakładu, (rodzaj generalnej próby).

Na właściwym obchodzie prócz młodzieży z klas wyższych i grona nauczycielskiego byli zaproszeni przez dyrekcję rodzice i przyjaciele młodzieży.

Program wieczoru był następujący:

- I. Chór męski: a) F. Szopski: „Hasło“.
- b) T. Höflinger: Kantata ku czci J. Słowackiego.
- II. Orkiestra mieszana; St. Moniuszko Straszny dwór (uwertura).
- III. Deklamacya solowa: A. Asnyk: „Do Słowackiego“.
- IV. Chór męski: a) „Dwie dole“. Słowa M. Konopnickiej. Muzyka Br. Wolfsthała.
- V. Orkiestra mieszana: a) G. Verdi: Alla Stella Confidente. Romanze.
- b) „Jeszcze Polska nie zginęła“. Polonez.
- VI. J. Słowackiego „Kordyan“. (Sceny IV. V. i VIII. aktu III.).
Rolę tytułową odtworzył z wielkim zrozumieniem i odczuciem J. Sado, uczeń klasy VIII.

Na zakończenie przemówił jeden z nauczycieli.

W związku z tym uroczystym obchodem pozostawał udział młodzieży i grona nauczycielskiego w uroczystym nabożeństwie ku uczczeniu 100-letniej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego, urządzonem staraniem komitetu miejskiego w dniu 28. listopada i w uroczystości otwarcia w tymże dniu ulicy imienia Wieszcza, prowadzącej od rynku do budynku gimnazjalnego. Po odsłonięciu tablicy z imieniem Wieszcza odśpiewała młodzież szereg pieśni patryotycznych.

3) Uroczystość Patrona zakładu, św. Stanisława Kostki, w dniu 17. listopada. W czasie solennego nabożeństwa przystępowało wielu uczniów do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza.

4) Uroczysty wieczór ku uczczeniu bohaterów z roku 1831., i dla uczczenia pamięci St. Wyspiańskiego, twórcy znakomych utworów, zostających w związku z powstaniem roku 1831. Wieczór ten urządziły połączone koła literatury, historyi polskiej i sztuki w dniu 29. listopada (tylko dla uczniów zakładu). Na program obchodu złożyły się: Odśpiewanie przez chór gimnazjalny hymnu do Ducha św. (słowa Wyspiańskiego, muzyka Raczyńskiego), poprzedzone deklamacją tego utworu (Otfinowski, kl. VII.), trzy odczyty:

O powstaniu listopadowem (J. Sado z kl. VIII.).

Wypiański, jako malarz (L. Wasilkowski z kl. VII.).

O „Warszawiance“ Wypiańskiego (St. Pudelek z kl. VII.).

Zakończyły produkuje chóru.

5) Podobnie uczęciła młodzież pamięć bohaterów z roku 1863, w dniu 23. stycznia.

Prócz produkcji chóru i deklamacji złożyły się na obchód dwa odczyty:

O powstaniu styczniowym (Ujda J. z klasy VIII.).

O powstańczych obrazach Grotgera (Wasilkowski L. z kl. VII.).

Obydwa obchody, mimo skromnych rozmiarów, wywołały wśród licznie zgromadzonej młodzieży podniosły nastrój.

6) Również uczczono pamięć twórców konstytucji 3. maja. W dniu rocznicy popołudniu odbył się w „kółku historii polskiej“ odczyt ucznia kl. VII., Zachary WL, o Konstytucji 3. maja, wieczorem zaś po nabożeństwie majowym udała się młodzież przy dźwiękach orkiestry pod kaplicę (koło Borku dębickiego), gdzie do zgromadzonych przemówił uczeń kl. VIII. Sado J., wyjaśniając wiekopomne znaczenie Konstytucji.

7) Nakoniec wzięła młodzież zakładu udział w obchodzie grunwaldzkim, urządzonym staraniem komitetu miejscowego w dniu 19. czerwca. Udział młodzieży w obchodzie tym polegał na uczestnictwie w mszy polowej, w czasie której przygrywała orkiestra gimnazjalna i w uroczystości poświęcenia kamienia pamiątkowego w ogrodzie „Sokoła“, gdzie orkiestra gimnazjalna odegrała wieniec melodii narodowych.

W ciągu roku szkolnego odwiedzili zakład: C. k. krajowy Inspektor szkół, Jaśnie Wielmożny Pan Antoni Stefanowicz, lustrował w dniach 25. i 26. maja naukę rysunków odręcznych jako przedmiotu obowiązkowego (w klasie I.) i nadobowiązkowego (w klasach wyższych), zwiedzał dotyczące zbiory zakładu i odbył po lustracji konferencję z fachowym nauczycielem w obecności dyrektora zakładu. Nadto komisarz biskupi do inwiligowania nauki religii, Najprzewielebniejszy ks. Prałat, Eugeniusz Wolski, lustrował naukę tego przedmiotu w dniach 25. i 26. kwietnia i 19. maja.

Egzamin dojrzałości w terminie jesiennym z tymi uczniami klasy VIII., którzy uzyskali pozwolenie na zdawanie egzaminu poprawczego względnie uzupełniającego po wakacjach, odbył się w dniach 23—25. września (egzamin pisemny) i w dniu 27. września (egzamin ustny). Przy egzaminie tym przewodniczył dyrektor zakładu.

Pisemny egzamin dojrzałości w terminie letnim 1910. odbył się w dniach 23—25. maja, ustny zaś w dniach 13—16. czerwca pod przewodnictwem dyrektora c. k. gimnazjum w Mielcu, Wielmożnego Pana, Romana Moskwy.

Uroczyste rozdanie świadectw dojrzałości abiturientom nastąpiło w dniu 17. czerwca.

Rok szk. 1909/10. zakończył się w dniu 30. czerwca uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym i rozdaniem świadectw rocznych.

XII.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW.

KLASA I. A.

Chlubnie uzdolnieni :

Bokota Józef
Burgiel Jan

Guzy Zygmunt
Kastarynda Jakób
Mucha Józef.

Uzdolnieni :

Bassara Stanisław
Beltek Walenty
Ciurkot Adolf
Deisenberg Witołd
Dobrzyński Piotr
Gawle Stanisław
Gródecki Zygmunt
Guzy Władysław
Jezierski Roman
Jortner Henryk
Kmieć Jan
Kozioł Franciszek
Kropicki Władysław
Lewandowski Otto
Lustig Henryk

Migala Wojciech
Nosek Henryk
Nożyński Stanisław
Pawłowski Maryan
Reczyński Jan
Scheinberger Wilhelm
Schiff Efroim
Schönwetter Izidor
Spunda Stanisław
Węgrzyn Władysław
Wojdon Wojciech
Zaworski Edward
Krajesowiówna Marya (pryw.).
Makosińska Janina (pryw.)
Szelowska Stefania (pryw.)

Na ogół uzdolnieni :

Gawlik Władysław
Sanecki Kazimierz

Topij Ludwik
Mrozkówna Jadwiga (pryw.)

Nieuzdolnionych 2 uczniów.

KLASA I. B.

Chlubnie uzdolnieni :

Nichthausen Bernard
Polniaszek Józef

Żydek Ignacy
Welfe Mieczysław (pryw.).

Uzdolnieni :

Berger Józef	Muchowicz Stanisław
Bewszko Adam	Nosal Edward
Błachowicz Feliks	Pająk Albin
Czarnecki Stanisław	Pająk Wiktor
Gadzalski Romuald	Popławski Kazimierz
Gancarz Ludwik	Pregler Arnold
Gawroński Tadeusz	Sadecki Wojciech
Godek Adam	Setkowicz Tadeusz
Grądział Kazimierz	Siemek Wincenty
Jenner Kazimierz	Weiss Józef
Kopaczyński Kazimierz	Wojnarski Stanisław
Krawczyk Michał	Żyła Tadeusz
Krzysztoń Stanisław	Wurzel Józef
Mazur Ignacy	Grundboeck Kazimiera (pryw.)
Morbitzer Adam	Ettinger Blanka (pryw.).

Na ogół uzdolnieni :

Świątek Rudolf	Szura Władysław
	Tiuz Władysław,

Nieuzdolniony 1 uczeń.

KLASA II. A.

Chlubnie uzdolnieni :

<i>Dolżycki Wincenty</i>	<i>Pociask Stanisław</i>
	<i>Wrona Wojciech.</i>

Uzdolnieni:

Bilecki Kazimierz	Jurczyński Antoni
Burgiel Leonard	Krzyżek Franciszek
Czarnek Maryan	Nykiel Stanisław
Dachowski Ludwik	Pietruszewski Maryan
Daniel Józef	Rozwadowski Kazimierz
Dobrowolski Władysław	Senyszyn Julian
Frey Arnold	Szczęśny Stanisław
	Safier Ascher (pryw.).

Na ogół uzdolnieni:

Brodacki Andrzej	Świętoń Piotr.
------------------	----------------

Nieuzdolnionych 2 uczniów.

Morbitzer Juliusz
Poproch Jan

Rozwadowski Władysław
Schlager Samuel
Domański Alojzy (pryw.).

Nieuzdolnionych 3 uczniów— Odroczono klasyfikację 1 ucznia.

KLASA III. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Deszcz Józef
Dziedzic Antoni

Gąsior Walenty
Hr. Rey Tadeusz (pryw.).

Uzdolnieni:

Alwin Roman
Boczoń Maryan
Borek Bronisław
Chendyński Stanisław
Chmura Stanisław
Cieśla Franciszek
Fijałek Michał
Filipek Antoni
Gąsiórek Stanisław
Grądział Jan
Hołys Adam

Jadwiński Stefan
Kamiński Stefan
Majka Antoni
Nykiel Piotr
Piróg Antoni
Składzień Leon
Socha Antoni
Szostak Antoni
Wenda Zygmunt
Zieliński Władysław
Żyła Stanisław

Karfiol Benjamin (pryw.).

Na ogół uzdolnieni;

Armata Jakób
Jesionek Jan
Fenichel Leib (pryw.)

Kostecki Józef
Osiński Mieczysław
Serednicki Bronisław
Tinz Antoni.

Nieuzdolnionych 4 uczniów.

KLASA IV.

Chlubnie uzdolnieni:

Bieszczad Jan
Maré Józef

Matras Michał
Żądło Kazimierz
Alwin Otto (pryw.).

Uzdolnieni:

Augustynowicz Zygmunt
Brniak Józef

Brzeziński Adolf
Buszko Alojzy

Dec Władysław	Sekułowicz Zygmunt
Dudek Franciszek	Skóra Franciszek
Heuberg Meier	Szelowski Stanisław
Jakubowski Ignacy	Ściora Franciszek
Jaworowski Mieczysław	Śpiewak Stanisław
Kowalczyk Leon	Trzuadel Edward
Kurzmann Karol	Turek Stanisław
Leja Edward	Wielgus Jan
Mielecki Stanisław	Wofek Józef
Nagawiecki Stanisław	Zajac Józef
Pajak Waleryan	Zaworski Mieczysław
	Grünspann Chaim (pryw.)

Nieuzdolnionych 5 uczniów.—Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia.

KLASA V. A.

Chlubnie uzdolnieni:

Kalita Emil

Münnich Tadeusz

Sagan Tomasz.

Uzdolnieni:

Białas Wojciech

Potascher Izaak

Bronikowski Tadeusz

Róg Władysław

Jamróg Stanisław

Rusin Wawrzyniec

Kusibab Jan

Schön Stefan

Poleć Jan

Steinhof Władysław

Witwicki Włodzimierz

Nieuzdolnionych 5 uczniów.—Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

KLASA V. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Schmidt Kazimierz

Skrzat Michał.

Uzdolnieni:

Bursztyn Tadeusz

Kmieciak Stanisław

Capiński Piotr

Pelczarski Wojciech

Hubicki Adam

Piękoś Franciszek

Kaucki Stanisław

Podgórny Jan

Kleinberg Ignacy

Postępski Władysław

Rożkiewicz Stanisław	Teitelbaum Sender
Rymut Józef	Zieliński Józef
Szczęśny Kazimierz	Złotek Karol
Jasilkowski Tadeusz (pryw.).	

Nieuzdolnionych 3 uczniów. — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia.

KLASA VI.

Chlubnie uzdolnieni:

<i>Cygan Józef</i>	<i>Grzebieniowski Tadeusz</i>
<i>Deszcz Maryan</i>	<i>Igielski Piotr</i>
<i>Drabiak Antoni</i>	<i>Skura Władysław</i>
	<i>Węglowski Wilhelm.</i>

Uzdolnieni:

Bauer Stefan	Krzemieniecki Józef
Biestek Stefan	Lind Józef
Bochniewicz Henryk	Mann Izaak (pryw.)
Dec Józef	Markulis Franciszek
Dobrowolski Stanisław	Pawlus Zygmunt
Gromczakiewicz Juliusz (pryw.)	Ritter Jakób (pryw.)
Idec Eranciszek	Sabat Stanisław
Jedynak Jan	Skwirut Mieczysław
Kosiński Stanisław	Sołtykowski Tadeusz
Kramer Jan	Śpiewak Antoni
Krogulski Bolesław	Walczak Julian
Król Stanisław	Zagórski Julian

Nieuzdolnionych 8 uczniów. — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

KLASA VII.

Chlubnie uzdolnieni:

<i>Nichthauser Mojżesz</i>	<i>Wasilkowski Ludwik</i>
	<i>Zachara Władysław.</i>

Uzdolnieni:

Adamczyk Józef	Błażejowski Władysław
Berger Tadeusz	Bross Józef
Bergner Mojżesz	Dąbal Tomasz
Blezień Stefan	Dintenfass Pinkas

Dydo Roman	Pudełek Stanisław
Grochowiak Franciszek	Strzok Jakób
Grzywacz Ferdynand	Śpiewak Czesław
Hubicki Roman	Sommer Hersch
Jesionek Józef	Topij Błażej
Kirsch Izrael	Tycholis Józef
Madej Leonard	Tracz Jan
Mroczek Michał	Urban Józef
Nowak Jan	Wileczyński Michał
Otfinowski Stanisław	Wolek Jan

Nieuzdolniony 1 uczeń. — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów. — Klasyfikację odroczonego 3 uczniom.

KLASA VIII.

Ukończyli z wynikiem chlubnym :

Bielawa Józef

Sado Józef

Ujda Jan.

Ukończyli z wynikiem dobrym :

Baran Kazimierz

Kapusta Józef

Berezowski Aleksander

Konopka Józef

Brodacki Franciszek

Kornecki Maryan

Bujak Jan

Lis Ignacy

Dygdoń Franciszek

Mazurkiewicz Michał

Glinka Andrzej

Nagawiecki Bronisław

Gliwa Ignacy

Rosenbaum Boruch

Gotwald Konstanty

Róg Franciszek

Grecki Jan

Sękowski Edward

Hamala Franciszek

Styczeń Jan

Hamala Władysław

Wolek Henryk

Hausner Henryk

Wiktor Jan

Hubicki Aleksander

Ziaja Zygmunt

Ralmerówna Estera (przyw.).

Ukończyło z wynikiem niedostatecznym 2 uczniów. — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia. — Odroczonego klasyfikację 1 ucznia.

Wynik egzaminu dojrzałości:

a) w terminie jesiennym 1909.

Do egzaminu zgłosiło się 5 abiturientów, uznani za dojrzałych:

1. Lorenz Michał

2. Malec Franciszek

3. Wilk Czesław

2 abiturientów reprobowano na rok.

b) W terminie letnim 1910:

Uznani za dojrzałych z odznaczeniem:

1. <i>Bielawa Józef</i>	3. <i>Sado Józef</i>
2. <i>Hamala Franciszek</i>	4. <i>Ujda Jan.</i>

Uznani za dojrzałych:

1. Baran Kazimierz	12. Konopka Józef
2. Brodacki Franciszek	13. Kornecki Maryan
3. Bujak Jan	14. Lis Ignacy
4. Dygdoń Franciszek	15. Mazurkiewicz Michał
5. Glinka Andrzej	16. Nagawiecki Bronisław
6. Gliwa Ignacy	17. Rosenbaum Boruch
7. Gottwald Konstanty	18. Sękowski Edward
8. Hamala Władysław	19. Styczeń Jan
9. Hausner Henryk	20. Wałek Henryk
10. Hubicki Aleksander	21. Wiktor Jan
11. Kapusta Józef	22. Ziaja Zygmunt.
	23. Rabnerówna Estera (pryw.).

3 abiturjentów reprobowano na pół roku.

OGŁOSZENIE.

Egzamina poprawcze i uzupełniające odbędą się w dniu 31. sierpnia.

Wpisy uczniów do klasy I. odbędą się w terminie przedwakacyjnym 30. czerwca, w terminie powakacyjnym 30. sierpnia.

Egzamina wstępne do klasy I. odbędą się przed feryami w dniu 1. lipca, po feryach w dniu 31. sierpnia.

Uczniowie, zgłaszający się do wpisów, mają się jawić w towarzystwie rodziców lub opiekunów.

Uczniowie, zgłaszający się do egzaminu wstępnego do klasy I. mają przy wpisie przedłożyć:

1. metrykę chrztu lub urodzenia na dowód, że ukończyli już 10-ty rok życia lub ukończą go przed 1. stycznia 1911.,
2. świadectwo szkolne za ostatnie półrocze, jeżeli pobierali naukę w szkołach publicznych,
3. świadectwo powtórnego szczepienia ospy (rewakcytacji), odbytego w roku poprzedzającym zgłoszenie się do gimnazjum.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I. jest następujący:

- a) z religii wymaga się wiadomości, jakich uczeń nabyć powinien w IV. klasie szkoły ludowej ;
- b) z języka polskiego czytania płynnego i wyraźnego, objaśniania odczytanego ustępu pod względem treści i związku myśli, znajomości części mowy, odmiany imion i czasowników, znajomości zdania pojedynczego, rozwiniętego, poprawnego napisania dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmiennego rozbioru zdania z kilku zwykłymi określeniami ;
- c) z języka niemieckiego czytania płynnego i znamionującego zrozumienie, znajomości odmiany imienia, słów posiłkowych, czasowników słabych i najzwyklejszych czasowników mocnych, zasobu wyrazów z zakresu pojęć, znanych uczniom,

poprawnego napisania dyktatu, którego treść poda się przed podyktowaniem uczniom w języku polskim;

- d) z rachunków pisania liczb do miliona włącznie, biegłość w 4 działaniach liczbami całkowitemi, pewności w tabliczce mnożenia, znajomości ważniejszych miar metrycznych, a w wypracowaniach rozwiązywania także zagadnień z zakresu życia codziennego.

Niedostateczny postęp w jednym przedmiocie egzaminu usuwa ucznia na cały rok od przyjęcia go w jakiejkolwiek szkole średniej. Powtórzenie egzaminu wstępnego w tym samym roku szkolnym w tym samym, czy też w innym zakładzie jest bezwarunkowo wzbronione.

Wpisy uczniów do klas II.—VIII. odbędą się w d. 1. września.

Uczniowie przybywający z innych zakładów, mają wykazać się potwierdzeniem dyrekcji, umieszczonem na świadectwie rocznem, że mogą bez przeszkody być przyjęci w innym zakładzie. Nadto mają przedłożyć: a) metrykę chrztu, względnie urodzenia, b) dekret uwolnienia od opłaty szkolnej (lub poświadczenie uwolnienia na świadectwie szkolnem), jeżeli to uwolnienie mają.

Uczniowie, którzy po dłuższej przerwie w naukach pragną ponownie wstąpić do gimnazyum, mają przedłożyć nadto: a) świadectwo moralności za czas, w którym do szkoły nie uczęszczali, b) fotografię swoją ze stwierdzeniem tożsamości osoby, umieszczonem na odwrotnej stronie fotografii przez właściwą władzę polityczną. Uczniowie ci będą poddani egzaminowi wstępnemu, w terminie, który im się wyznaczy, celem oznaczenia klasy, do której mogą być przyjęci.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie tytułem datku na środki naukowe kwotę 2 kor., nadto kwotę 1 kor. na gry i zabawy i takąż kwotę na muzykę. Od obu ostatnich datków mogą bardzo biedni uczniowie być przez Dyрекcyę uwolnieni.

Uczniowie nowo do zakładu wstępujący uiszczają nadto takse wstępną w kwocie 4 kor. 20 hal.

Taksa egzaminacyjna przy egzaminach wstępnych do klas II.—VIII. wynosi 24 kor.

Uczniowie obowiązani do składania opłaty szkolnej, która w tutejszym zakładzie wynosi za jedno półrocze 30 kor., muszą ją złożyć w pierwszych 6. tygodniach półrocza, a zatem do dnia 15. października, względnie 15. marca. Prośby o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w ostatnie świadectwo szkolne i w świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wysta-

wione przez zwierzchność gminną miejsca zamieszkania rodziców, a potwierdzone przez właściwy urząd parafialny, względnie przełożństwo zboru izraelickiego, należy bez stempla wnosić za pośrednictwem Dyrekcyi do Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej i to najpóźniej do 20. września w pierwszym, a do 20. lutego w drugim półroczu.

Uczniowie klasy I. mają złożyć opłatę szkolną za pierwsze półrocze najpóźniej do dnia 30. listopada; ci jednak ubodzy uczniowie, którzy w pierwszych dwu miesiącach czynią przynajmniej dostateczne postępy we wszystkich przedmiotach i dobrze się zachowują, mogą uzyskać odroczenie tego terminu do końca półrocza, a w razie pomyślnego wyniku klasyfikacyi za pierwsze półrocze uzyskują uwolnienie od opłaty szkolnej. Uczniowie, chcący z tego dobrodziejstwa korzystać, mają w ciągu dni 8 po rozpoczęciu roku szkolnego wnieść na ręce Dyrekcyi nieostemplowane podanie do Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej, do których dołączą należycie wystawione i dokładne świadectwo ubóstwa, stwierdzające majątkowy stan rodziców.

Uczniom zamieszcowym wolno mieszkać pod nadzorem tylko tych osób, którzy się będą ściśle stosować do przepisów Regulaminu dla osób utrzymujących w swych domach uczniów szkół średnich, wydanego przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową. Osoby, przyjmujące uczniów na mieszkanie, muszą więc we własnym interesie zaznajomić się dokładnie z tymi przepisami, które im Dyrekcyja na żądanie udzieli. W razie, gdyby osoby te do powyższych przepisów się nie stosowały, Dyrekcyja zabroni uczniom mieszkać w ich domach.

Rok szkolny 1910/11. rozpocznie się uroczystem nabożeństwem w dniu 3. września.

Józef Szydłowski.